

OMGEVINGSPLAN ZEELAND 2018

Ontwerpversie van 17 april 2018

Provincie Zeeland

OMGEVINGSPLAN ZEELAND 2018

17 april 2018
Provincie Zeeland
Versie 1.0:07

Inhoudsopgave

1. Inleiding en leeswijzer 9
1.1. Oud en nieuw 9
1.2. Overbrugging naar de omgevingsvisie 9
1.3. Opbouw van het Omgevingsplan Zeeland 2018 9
2. Schets van Zeeland 2040 11
2.1. Zeeuws DNA 12
2.2. Kracht en Zwakte 12
2.3. Omgevingsplan 12
3. Rol, positie en taakomschrijving provincie 14
3.1. Provinciale kerntaken 14
3.2. Rol van de provincie 14
3.3. Bijzondere relatie tussen provincie en gemeenten 15
3.4. Bijzondere relatie tussen provincie en waterschap 15
4. Verantwoording 19
5. Duurzame en concurrerende economie 23
5.1. Biobased en circulaire economie 25
5.2. Bedrijventerreinen, haventerreinen en industrie 27
5.3. Nieuwe economische dragers in het landelijk gebied 30
5.4. Vrijetijdseconomie 31
5.5. Waterrecreatie en jachthavens 36
5.6. Luchtvaart 37
5.7. Voorzieningen 38
5.8. Duurzame landbouw 40
5.9. Glastuinbouw 43
5.10. Intensieve veehouderij 44
5.11. Aquacultuur 46
5.12. Visserij, schaal- en schelpdiersector 47
6. Klimaatbestendige en -neutrale samenleving 51
6.1. Duurzame en hernieuwbare vormen van energie 53
6.2. Water 57
6.3. Meerlaagsveiligheid 61
6.4. Randen Noordzee en Deltawateren 64
6.5. Klimaatadaptatie 67
7. Waardevolle leefomgeving 73
7.1. Biodiversiteit overal 75
7.2. Kwaliteit en medegebruik natuurgebieden 76
7.3. Landschap en erfgoed 80
7.4. Archeologie en aardkunde 83
7.5. Bodem en ondergrond 84
8. Toekomstbestendige, bereikbare woon-, werk- en verblijfsomgeving 89
8.1. Mobiliteit 91
8.2. Bereikbaarheid over weg 93
8.3. Bereikbaarheid over spoor en water 94

8.4. Transportleidingen 95
8.5. Stedenbeleid 96
8.6. Wonen 97
8.7. Gezonde leefomgeving 100
8.8. Milieukwaliteit 101
9. PlanMER Omgevingsplan 2018 107
10. Uitvoeringsprogramma's en instrumenten 110
Kaartbijlagen 114
Colofon 138

Deel I: Inleiding

SCHELDEPOORT

1. Inleiding en leeswijzer

1.1. Oud en nieuw

Het Omgevingsplan Zeeland 2018 bevat de hoofdlijnen uit alle provinciale beleidsplannen voor de fysieke leefomgeving. Het gaat over economie, ruimte, mobiliteit, natuur, cultuur, water en milieu. Het plan is integraal, maar ook compact. Het is voor het overgrote deel geen nieuw beleid. Wel flink opgeruimd en opnieuw ingericht op basis van vier grote strategische opgaven. Dat levert nieuwe combinaties op, met nieuwe mogelijkheden voor samenwerking binnen en buiten de provincie. Waar nodig zijn nieuwe elementen toegevoegd: onderdelen uit de Kustvisie, Natuurvisie, energietransitie en klimaatadaptatie. Dit zijn onderwerpen die in de samenleving zijn opgehaald en op 2 februari 2018 door Provinciale Staten van Zeeland vastgelegd in de Kadernota Omgevingsplan Zeeland 2018. Beleidsopgaven die meer tijd vragen om uit te werken, zullen na vaststelling van het Omgevingsplan Zeeland 2018 samen met andere stakeholders worden opgepakt.

1.2. Overbrugging naar de omgevingsvisie

Het Omgevingsplan Zeeland 2018 is gebaseerd op de geldende wet- en regelgeving. Het is het wettelijke provinciale beleidsplan op basis van de Wet ruimtelijke ordening (art. 2.2), Wet Milieubeheer (art. 4.9), Waterwet (art. 4.4) en Planwet verkeer en vervoer (art.5). Daarnaast houdt het Omgevingsplan Zeeland 2018 rekening met de nieuwe Omgevingswet die naar verwachting in 2021 in werking treedt. Het Omgevingsplan is een overbruggingsplan. Wachten met een nieuw Omgevingsplan tot 2021 was geen optie, maar voorsorteren op de Omgevingswet wel. Integratie van beleidsvelden en de focus op strategische doelen hoort daar bij. Evenals het opnemen van uitvoeringsbeleid en acties in onderliggende programma's. Deze aanpassingen zijn noodzakelijk voor de Omgevingsvisie die de Provincie samen alle andere stakeholders gaat opstellen. Het traject naar de Omgevingsvisie is gestart en dit zal nieuwe inzichten opleveren. Het Omgevingsplan Zeeland 2018 biedt meer ruimte om per situatie of gebied passend beleid te voeren en zal indien nodig tussentijds worden gewijzigd aan de nieuwe inzichten. Het plan zal de transitie naar de Omgevingswet ondersteunen, niet belemmeren. Het Omgevingsplan Zeeland 2018 blijft geldig tot vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie, naar verwachting in 2021.

1.3. Opbouw van het Omgevingsplan Zeeland 2018

De vier grote strategische opgaven zijn de kern van dit Omgevingsplan. De eerste opgave is Duurzame en concurrerende economie in hoofdstuk 5. Het beleid voor Klimaatbestendige en neutrale samenleving is in hoofdstuk 6 opgenomen. Hoofdstuk 7 gaat over de Waardevolle leefomgeving. Hoofdstuk 8 beschrijft het beleid voor de Toekomstbestendige bereikbare woon-, werk- en verblijfsomgeving.
Hoofdstuk 9 geeft een samenvatting van de conclusies van het in het kader van dit Omgevingsplan uitgevoerde planMER inclusief aanbevelingen voor de verdere uitwerking in programma's en plannen.
Hoe de strategische doelen worden vertaald in concrete doelstellingen en welke instrumenten de provincie daarvoor inzet, is te vinden in hoofdstuk 10. In dit hoofdstuk wordt ook de doorwerking in programma's, omgevingsverordening en begroting besproken.

Het Omgevingsplan Zeeland 2018 beoogd naast een concrete invulling voor de vier grote strategische opgaven ook een eerste aanzet voor te geven voor de lange termijn strategische doelen. Deze doelen dienen gezien te worden in de context van de lange termijn toekomst van Zeeland. Om deze reden wordt in hoofdstuk 2 kort teruggegrepen op de verkenning Zeeland 2040 en wordt de relatie tussen Zeeland 2040 bij ieder hoofdstuk geïllustreerd met een citaat uit de verkenning.

2. Schets van Zeeland 2040

Zeeland, Land in zee. De naam zegt genoeg. Eilanden, zeearmen, zandplaten: de regio heeft een kustlijn van 650 km. Dat is tien keer die van België. Overal in Zeeland sta je binnen een kwartier aan open water. Die ligging in zee, dat samenspel tussen water en land, zilt en zoet, eb en vloed, onderscheidt Zeeland van alle andere regio's in dit deel van Europa. Het biedt ondernemers en inwoners innovatieve mogelijkheden en ruimte om te pionieren.

In Zeeland 2040 is een verkenning uitgevoerd naar de karakteristiek en toekomst van Zeeland. Niet dat iemand weet hoe de wereld er in 2040 uit ziet, maar enkele ontwikkelingen en megatrends in de samenleving zullen een sterke invloed uitoefenen. Deze invloeden zullen leiden tot nieuwe sociale netwerken en nieuwe vormen van samenwerking die een hoofdrol spelen in de transitie naar een duurzame toekomst: de netwerksamenleving. Deze netwerken spelen een hoofdrol in de transitie naar een duurzame toekomst. Voor Zeeland 2040 zijn de drie megatrends: technologisering, verduurzaming en verpersoonlijking, samen met de eigen kracht, de drager van het verhaal.

Zeeland is in transitie. De meeste trends zijn regionale of zelfs globale trends die in de provincie echter meer impact hebben. Bevolkingsaantallen dalen en de bevolking vergrijst en ontgroent. De klimaatverandering zet door met hogere gemiddelde temperaturen, een stijgende zeespiegel en een verschuiving in neerslag frequentie en intensiteit. In de landbouw is sprake van tegengestelde bewegingen waarin zowel schaalvergroting als schaalverkleining en veelzijdigheid wordt geconstateerd.

Als resultaat van het interactieve proces met de samenleving is in de visie Zeeland 2040 Het Zeeuws Verlangen in de kern als volgt omschreven:

Het Zeeuws Verlangen voor 2040 is
een florerende netwerksamenleving en
een netwerkeconomie
met een sterke sociale samenhang,
ondersteund door een faciliterende overheid.
Daardoor krijgen sociale en technologische innovaties de ruimte.
Dit versterkt de samenwerking
tussen burgers, maatschappelijke organisaties, ondernemers, kennisinstellingen en overheden.
Deze samenwerking is gericht op het gezamenlijke belang:
een actieve, gezonde en open samenleving,
gebaseerd op de eigen kracht en waarden.

2.1. Zeeuws DNA

Karakteristieken die aan de inwoners van Zeeland worden toegeschreven: sociaal en open, bescheiden maar trots op de eigenheid, vasthoudend, soms behoudend, hardwerkend en ondernemingsgezind. De onderlinge diversiteit is groot: Kunstminnende dorpsbewoners, innovatieve aardappelboeren, handige recreatieondernemers, mosseltelers en visserijbiologen, studenten die trots zijn op een van de beste hogescholen, stedelingen die een museum onderhouden. En in de zomer groeit het inwonertal met de komst van toeristen en recreanten – uit Nederland, België, Duitsland, Frankrijk of Oost-Europa.

De provincie Zeeland is onderdeel van de Zuidwestelijke Delta van Nederland. Rijn, Maas en Schelde monden hier uit in zee via een delta, met alle voordelen die daarbij horen. Een karakteristiek weids waterlandschap van duinen, stromen, slikken en schorren. Vol natuurwaarden van internationaal belang. Een historisch rijk cultuurlandschap met robuuste waterwerken en herkenbare eilanden met vruchtbare zeeklei-grond en een archipel van dorpen en kleine steden, niet als massa maar als netwerk. En overal in dit landschap van waterkanten en overkanten is de cultuurhistorie aanwezig, met vliedbergen, inlaagdijken, kanaal- en ringdorpen, de handelssteden of bijvoorbeeld militaire linies en bolwerken. In het DNA van Zeeland schuilt de onstuimige zee en het bedachtzame land.

De geschiedenis van deze streek is sterk verbonden met het water. Het land is dijk na dijk op het water veroverd. De zeevaart en de handel maakten de havensteden sterk. Soms voelde Zeeland zich centrum van de wereld, soms periferie van Nederland. Altijd stonden de relaties met Vlaanderen en Holland in het teken van handelspolitiek. Dat komt door de strategische ligging aan diep zeewater tussen de Vlaamse havens en die van Rotterdam. De Watersnoodramp en de daarop volgende Deltawerken plaatsten Zeeland in een nieuw licht. Sindsdien staat de Oosterscheldekering internationaal symbool voor de Nederlandse waterbouw. Om die worsteling met het water staat Zeeland in de wereld bekend. Maar ook om de impressionisten van Domburg, het kleinschalige University College Roosevelt (UCR), of de bouw van luxe jachten.

2.2. Kracht en Zwakte

Zeeland is een uitgestrekt gebied van land en zee (vergelijkbaar in omvang met de Randstad) met een relatief laag inwonertal (evenveel als de bewoners van Rotterdam Zuid). Dat is kracht en zwakte tegelijk. Kracht, omdat de lijnen kort zijn, men weet elkaar snel te vinden. Zelfredzaamheid en omzien naar elkaar passen de inwoners van Zeeland. Het gebied is een groenblauwe oase in het hart van een Europees stedennetwerk. Perfect om te recreëren voor veel stedelingen. Zwakte is het gebrek aan stedelijke massa die uiteraard voortkomt uit het eilandkarakter. Daardoor is het moeilijk concurreren met gebieden die wel agglomeratievoordelen kennen. Gebleken is ook dat de zwakte ligt in het ‘eiland-denken’. Bedreigingen zijn de relatief beperkte verbindingen van dit landsdeel met de rest van Nederland, de toenemende vergrijzing en ontgroening. En misschien het altijd op de loer liggende gevaar van de elementen. Het zijn urgenties die om een gezamenlijke lange termijnstrategie vragen.

2.3. Omgevingsplan

Met dit Omgevingsplan willen wij een eerste aanzet geven om in het kader van de toekomstvisie en rekening houdend met de kracht en zwakte van onze provincie, een antwoord te geven op de uitdagingen die in de toekomstvisie worden verwoord. Een eerste aanzet omdat de daadwerkelijke uitwerking vorm dient te krijgen in het traject van de Omgevingsvisie. De verbinding tussen het Omgevingsplan en de toekomstvisie is nergens expliciet maar verweven in de aanpak, uitwerking en beoogde rolverdeling waarbij wij nadrukkelijk inzetten op samenwerking, sociale cohesie en innovatie.

Zeeland 2040:

De overheid in Zeeland is in 2040 gespitst op kansen voor anderen. Deze faciliterende overheid helpt particuliere initiatiefnemers en ondernemers. Niet willekeurig, maar vanuit een duidelijke visie en daar waar het publieke belang wordt gediend. Kwaliteit, samenwerking, minder en betere regelgeving zijn kernpunten.

In 2040 wordt anders samengewerkt binnen Zeeland. Het 'eiland-denken' is gekanteld. Eigenbelang en alles gelijkelijk willen verdelen staan niet meer voorop. De verschillen tussen gebiedsdelen en binnen de samenleving worden juist benut. De samenwerking tussen burgers, maatschappelijke organisaties, ondernemers, kennisinstellingen en overheden is gericht op het gezamenlijke belang: een actieve, gezonde en open samenleving, gebaseerd op de eigen kracht en trots.

3. Rol, positie en taakomschrijving provincie

Provincie Zeeland werkt samen met andere publieke en private partners aan de belangrijkste maatschappelijke opgaven van Zeeland. De provincie heeft binnen dit netwerk een specifieke positie, taken en rollen. De provincie is de bestuurslaag tussen rijk en gemeenten met een eigen gekozen volksvertegenwoordiging.

3.1. Provinciale kerntaken

De Provincie heeft zeven kerntaken. Deze taken worden in iedere provincie verschillend ingevuld, op basis van de specifieke omstandigheden.

De zeven provinciale kerntaken zijn:

1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer
2. Milieu, energie & klimaat
3. Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden
4. Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer
5. Regionale economie
6. Culturele infrastructuur & monumentenzorg
7. Kwaliteit van het openbaar bestuur

Het ontwikkelen en coördineren van Zeeland-breed beleid voor de fysieke leefomgeving past binnen deze kerntaken. Het Omgevingsplan Zeeland 2018 bevat beleid voor de eerste zes kerntaken en heeft in de uitvoering gevolgen voor de zevende kerntaak, omdat het plan ook taken en verantwoordelijkheden van andere bestuursorganen raakt. De provincie legt accenten in het beleid om maximaal in te spelen op de specifieke kwaliteiten van Zeeland.

3.2. Rol van de provincie

We hebben verschillende rollen en taken binnen het netwerk van samenwerkend Zeeland. Deze rollen en taken verschillen per beleidsterrein, programma en project. Voor zover dat past in het wettelijk kader gaan we uit van de filosofie uit de Omgevingswet, namelijk het denken van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits' en het hanteren van loslaten en vertrouwen. Daar passen vier rollen bij, die in de praktijk overlap vertonen:

1. De provincie als normsteller.
   We zijn initiatiefnemer, geven richting, sturen en informeren vanuit de eigen taken. Samenwerken en een flexibele houding staan daarbij centraal.
2. Gebiedsgerichte regisseursrol en kwaliteitsbewaker: De ondernemende provincie.
   We hebben de regie en vormen de verbindende schakel binnen de ketensamenwerking in relatie tot eigen taken. We regisseren het project daarbij in overleg met belanghebbenden en partners.
3. Stimulerende rol; De katalysator van processen; De verbindende provincie.
   We willen (eventueel met onze partners) mede overheden, inwoners of bedrijven verleiden om ergens aan deel te nemen, of het nut ergens van in te zien of bewustwording te vergroten. Ook wordt ruimte geboden aan andere partijen om zich in te zetten voor Zeeland brede (provinciale) belangen.
4. Kennismakelaar en vindingrijke partner; De inspirerende provincie.
   We nemen op basis van gelijkwaardigheid deel aan projecten die in de samenleving zijn gestart en waarvan wij geen eigenaar zijn. Bij deze rol is ruimte voor eigen invulling als vindingrijke schakel.

De verschillende rollen van de provincie vragen om een flexibele taakinvulling. Dat stelt hoge eisen aan onze wendbaarheid en die van alle betrokkenen. Het Omgevingsplan faciliteert die flexibiliteit door beleid integraal te benaderen en doelen centraal te stellen. De wijze waarop doelen worden behaald, wordt alleen vastgelegd als dat noodzakelijk is. Dit heeft ook gevolgen voor de wijze waarop Provinciale Staten hun kaderstellende en controlerende taak invullen en de wijze waarop Gedeputeerde Staten invulling geven aan de kaders van Provinciale Staten.

Opereren als onderdeel van een netwerk vraagt dus niet alleen om een andere rol en bestuursstijl, maar heeft ook gevolgen voor het samenspel tussen volksvertegenwoordiging, bestuur en provinciale organisatie. Provinciale en Gedeputeerde Staten zullen hier in overleg nader invulling aan geven met inachtneming van ieders bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

3.3. Bijzondere relatie tussen provincie en gemeenten

Provincie en gemeenten zijn nauw met elkaar verbonden in de Zeeuwse netwerksamenleving. De overheden zijn gelijkwaardige bestuurslagen met een open huishouding, maar hebben in het netwerk eigen specialisaties en wettelijke taken en verantwoordelijkheden.

De provincie vertegenwoordigt en behartigt gemeenschappelijke belangen binnen Zeeland en in het (inter)nationale netwerk. Daarnaast ondersteunen we lokale activiteiten die van bovenlokaal belang zijn. We hebben daarnaast een bijzondere taak voor gemeenten als interbestuurlijk toezichthouder.

Gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor burgers en de meeste bedrijven, ook waar het gaat om provinciaal beleid dat in gemeentelijk beleid doorwerkt. Er zijn beleidsvelden die primair voor gemeente of provincie zijn, zoals de gemeentelijke taken in het sociaal domein en de provinciale taken op het gebied van natuurontwikkeling en –bescherming. Op veel andere beleidsvelden is er een gedeelde verantwoordelijkheid. De besluitvorming op lokaal niveau is een bevoegdheid van de gemeente en op bovenlokaal niveau van de samenwerkende gemeenten of provincie. Waar de grens tussen lokaal en bovenlokaal belang ligt, verschilt per beleidsveld en per situatie.

3.4. Bijzondere relatie tussen provincie en waterschap

Er is een nauwe samenwerking tussen waterschap en provincie op het gebied van water en infrastructuur. Zowel bij planvorming, uitvoering als onderhoud wordt samengewerkt. Daarnaast is er ook een verhouding tussen de Provincie Zeeland en het Waterschap Scheldestromen als algemene democratie en functioneel bestuur. De Provincie heeft wettelijk kaderstellende en toezichthoudende taken met betrekking tot beleid en uitvoering in het regionale waterbeheer.

De afstemming tussen het Waterschap en de Provincie wordt, rekening houdend met de eigen taken en verantwoordelijkheden, mede ingevuld overeenkomstig het landelijk Bestuursakkoord Water (2011, geactualiseerd in 2015). Er wordt samengewerkt met aandacht voor doelmatige uitoefening van taken, periodiek vindt ambtelijk en bestuurlijk overleg plaats en jaarlijks doet het waterschap aan de provincie schriftelijk verslag over de watersysteemtaken.

Daarnaast hebben de Provincie en het Waterschap samen een Strategische visie waterbeheer Zeeland 2050 ontwikkeld. Deze zal door beide organisaties worden betrokken bij besluitvorming en afstemming over de regionale wateropgaven. Dit omvat thema’s als dienstverlening in het regionale waterbeheer, watergovernance, financiering, innovatie en cultuur en werkwijzen.

Het waterschap heeft in Zeeland veruit de meeste wegen in beheer. Rijkswaterstaat, waterschap, provincie en gemeenten werken op het gebied van infrastructuur nauw samen om aanleg, beheer en onderhoud efficiënt uit te voeren.

Deel II: Strategisch beleid

4. Verantwoording

De kern van dit omgevingsplan wordt gevormd door vier integrale strategische toekomstgerichte opgaven die nationaal en provinciaal centraal staan:

- Duurzame en concurrerende economie
- Klimaatbestendige en -neutrale samenleving
- Waardevolle leefomgeving
- Toekomstbestendige bereikbare woon-, werk- en verblijfomgeving

De vier integrale opgaven zijn allesomvattend voor de toekomst van Zeeland. Het voordeel van een integrale beschrijving is dat de samenhang tussen de diverse sectorale beleidsthema's wordt versterkt. Omdat ook de verschillende opgaven uiteindelijk met elkaar verweven zijn, is de opname en uitwerking van beleidsthema's onder de paraplu van de toekomstgerichte opgaven een bewuste keuze. We willen echter ook vermijden dat thema's onder iedere opgave terugkomen en veel herhaling ontstaat. Hierom wordt in de teksten regelmatig onderling verwezen. De uitvoering van de integrale opgaven loopt via meerdere (kleinere) hoofdopdrachten. Een overzicht van deze opdrachten is opgenomen in hoofdstuk 10.

Er zijn ook beleidsthema's die een dusdanige stempel drukken op ontwikkelingen dat ze op de uitwerking van alle opgaven invloed hebben. Een voorbeeld hiervan is het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Kern van dit programma is dat de stikstofbelasting door activiteiten per saldo niet mag toenemen. Dat is daarmee van invloed op iedere mogelijke keuze in de uitwerking van programma's. Om te voorkomen dat deze randvoorwaarde onder iedere integrale opgave meermalen terugkomt, wordt de randvoorwaarde van een beoordeling in het kader van PAS hier centraal gesteld.

Zeeland 2040:

Het is 2040. Zeeland kent een florerende netwerksamenleving en netwerkeconomie. De burgers zijn zelfredzaam en ondernemend en veel wordt geregeld door coöperaties. De dorpen en steden vormen een sterk sociaal verband, ondersteund door een faciliterende overheid. Door snelle aansluiting op het 'world wide web' en verbeterde verbindingen met de metropool Antwerpen-Rotterdam zijn voorzieningen voor iedereen bereikbaar en wordt zorg en onderwijs voor een deel vanaf afstand verzorgd.

De technologische innovaties en de modernste (digitale) verbindingen hebben Zeeland veel goeds gebracht. Nieuwe economieën zijn ontstaan gebaseerd op de Zeeuwse waarden van 'land in zee'. Dit is vooral te merken aan de Zeeuwse streekproducten, innovatieve deltatechnologie, herwinbare energie, biobased economy, nieuwe grondstoffen en nieuwe concepten in de combinatie van zorg, sport en recreatie. Kennis speelt een belangrijke rol in de samenleving. Onderwijs en onderzoek zijn in nieuwe vormen beschikbaar voor jong en oud. Het onderwijs, van voortgezet onderwijs tot hoger onderwijs voedt de kenniseconomie en draagt bij aan de culturele waarden. Een deel van het onderwijs en onderzoek is afgestemd op de behoefte van het bedrijfsleven waardoor studenten werk vinden in hun eigen omgeving. Afstand is relatief geworden door nieuwe vervoersconcepten en alternatieve manieren om elkaar te ontmoeten en te werken.

Door kleinschalige ontwikkelingen zoals nichemarkten, proefstations voor nieuwe technieken, en de grootschalige toepassingen daarvan in de agro en food sector en op de industriële havencomplexen is het land continue in beweging.

Met de voedselproductie, kennis- en onderwijsinstituten, biobased economy, herwinbare energie, de open ruimte, toeristisch-recreatieve bestemmingen, sociale veiligheid en unieke woonmilieus is Zeeland een aantrekkelijke vestigingsplaats.

Een impressie hoe Zeeland er in 2040 uit kan zien:

Zeeuws Vlaanderen is door klimaatverandering en beschikbaarheid van zoetwater een kansrijk gebied voor innovaties. Walcheren verbindt het stedelijke leven met een rijk en kleinschalig buitenplaatsenlandschap. De Bevelanden en Schouwen Duiveland oriënteren zich op het water met plezierhavens en innovatieve landbouw. De Kanaalzone Gent-Terneuzen, het Sloegebied en Tholen ontwikkelen zich mee met de oostelijke zijde van de Zuidwestelijke Delta met biobased economy en verrassende nieuwe recreatiegebieden. Het Zeeuwse landschap is verrijkt met zilte teelten en kent veel meer variatie. Op 'Zeelandgoederen' floreert zilte landbouw en aquacultuur. Je kunt op vele plekken uniek wonen op en aan het hoogwaardige watersportgebied dat Zeeland is geworden. Wie dat wil vaart probleemloos van Parijs naar Rotterdam. Scheepvaart en de bijbehorende activiteiten leveren veel werkgelegenheid op. De havens Rotterdam en Antwerpen zijn inmiddels gefuseerd.

22/11
15/01/2011
26/12
EVERY WEEK 25/11
Westfalen

5. Duurzame en concurrerende economie

Een wereldwijde en belangrijke maatschappelijke opgave is verduurzaming van wonen, recreatie en bedrijvigheid. Daarbij wordt de vraag gesteld hoe we de Zeeuwse (energie)productie, consumptie én leefwijze toekomstbestendig maken zodat people, planet én profit in waarde toenemen. Dat is een grote uitdaging; voor Zeeuwse burgers, Zeeuwse bedrijven én Zeeuwse overheden.

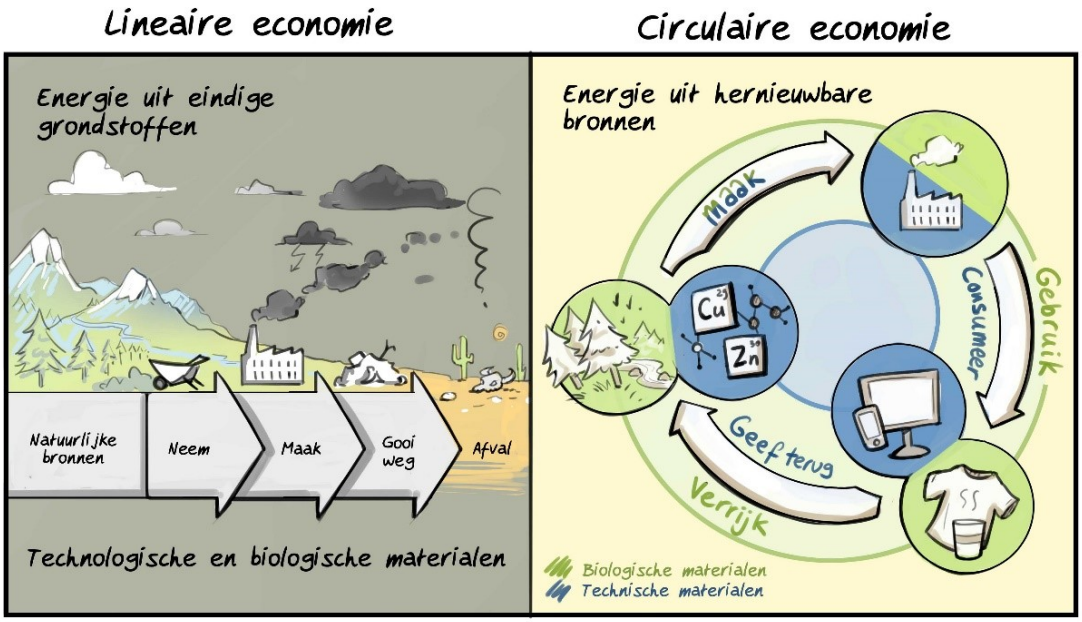

5.1. Biobased en circulaire economie

Wil Zeeland een aantrekkelijke vestigingslocatie blijven dan moeten we de stap naar een circulaire economie maken. De circulaire economie is een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. Binnen circulaire economie kan onderscheid worden gemaakt tussen technische (chemische) en biobased materialen.

Circulaire economie heeft drie pijlers:

1. denken in kringlopen en systemen,
2. waarde en kwaliteit toevoegen in elke stap van de keten, en
3. produceren naar behoefte.

Het denken in kringlopen en systemen betekent dat er niet enkel naar een product(fase) moet worden gekeken, maar naar de gehele keten; Producten en materialen worden hergebruikt en grondstoffen behouden hun waarde. Daarmee worden we onder meer minder afhankelijk van grondstoffen, waaronder fossiele grondstoffen en beperken we het ontstaan van afvalstoffen. Circulair houdt in dat bij het ontwerp van producten al rekening wordt gehouden met het leven van de grondstoffen na het gebruik van het product. In elke stap van de kringloop wordt zo veel mogelijk waarde aan grondstoffen toegevoegd of wordt ervoor gezorgd dat de stoffen in ieder geval hun waarde behouden. Materiaal wordt zo hoogwaardig mogelijk (her-)ingezet. Hierbij ligt het principe ‘afval bestaat niet’ aan ten grondslag. Reststromen van het ene proces vormen grondstoffen voor het andere en er wordt gebruik gemaakt van hernieuwbare materialen en duurzame energie.

Ook ketengericht afvalbeheer overlapt met de gedachte van de circulaire economie. Er wordt gezocht naar aangrijpingspunten eerder in de keten (zoals productontwerp) zonder milieudruk naar andere fases van de materiaalketen af te wentelen. Samenwerking tussen marktpartijen in de keten kan leiden tot nieuwe oplossingen en innovaties. Het ultieme doel van recycling is om uit afvalstoffen grondstoffen te maken (grondstoffenrotonde of grondstoffenverbindingen).

Om echt circulair te kunnen werken moeten bedrijven samenwerken. Dan kunnen ze ketens verkorten, grondstoffen uitwisselen en samen nieuwe toepassingen, processen en producten ontwikkelen. Dat zorgt voor kostenbesparingen en innovaties. Een belangrijk onderdeel van de circulaire economie is de opkomst van de 'deeleconomie'.

Zeeland wil graag bijdragen aan de landelijke ambitie: Nederland circulair in 2050 (en 50% circulair in 2030). Dit betekent grondstoffenneutraal: Alle materialen blijven in een kringloop; er ontstaat geen afval en gaan er geen kostbare grondstoffen verloren. Materialen blijven in roulatie.
We geven, naast het tonen van voorbeeldgedrag, invulling aan deze acties met Smart Delta Resources (SDR), het programma Biobased Economy en circulaire verdienmodellen.

Smart Delta Resources
Het Klimaatakkoord van Parijs en de versnelde afbouw van de gasproductie in Groningen hebben klimaatverandering en de noodzaak tot actie hoog op de agenda gezet van de bedrijven die participeren in het programma Smart Delta Resources (SDR). Het besef is aanwezig dat als niet proactief wordt ingespeeld op de energietransitie de concurrentie positie van het haven- en industriecluster op afzienbare termijn zal verslechteren. Met de Roadmap Climate Neutral Industry Delta Region (februari 2018) zetten de SDR bedrijven ambitieuze stappen om de uitdagingen aan te pakken.

De SDR-regio is een uitstekend gebied om te starten met grootschalige industriële pilots en het ontwikkelen van de benodigde infrastructuur voor de energietransitie. De industrie in de Delta regio is energie-intensief, concurrerend en divers (chemie, food, kunstmest, staal). Aanlanding van groene stroom van de windparken voor de kust geeft mogelijkheden voor elektrificatie van industriële processen en het produceren van waterstof uit de hernieuwbare energie. Provincie Zeeland faciliteert SDR op het gebied van lobby, communicatie, financiering en inhoudelijk binnen projecten. Wat ook duidelijk is, is dat de elektriciteits- en buisleidinginfrastructuur (zie ook 8.4 Transportleidingen) substantieel zal worden vergroot, met bijbehorende vergunningstrajecten.

De Provincie Zeeland probeert deze processen te stroomlijnen en mogelijk te maken; bijvoorbeeld door verkenningen uit te voeren naar belemmeringen in wet- en regelgeving.

Biobased Economy
Doel is een aanzienlijk deel van fossiele grondstoffen zoals aardolie, –gas en steenkool te vervangen door hernieuwbare alternatieven uit biomassa.

Zeeland heeft de intentie om een topregio te zijn op het gebied van de biobased economy. Daarbij wordt samengewerkt met West-Brabant, Zuid-Holland en Vlaanderen. De omslag naar een op groene grondstoffen gebaseerde economie gebeurt onder andere via de Economische Agenda en de Agenda Biobased Economy Zuid West Nederland, “Agro meets chemistry”.

De biomassa komt bij voorkeur uit de regio zoals reststromen uit de agro en food sector en overige bedrijven (CO_2, syngas), GFT afval, rioolwaterzuiveringsinstallaties, natuurgebieden en infra etc. Import via de havens behoort ook tot de mogelijkheden, onder de voorwaarde dat teelt, transport en verwerking per saldo leiden tot vermindering van CO_2-uitstoot in vergelijking tot wanneer fossiele bronnen zouden worden benut. Het gebruik van groene grondstoffen levert een belangrijke bijdrage aan het beperken van het klimaatprobleem. Maar bedrijven die groene grondstoffen toepassen, zijn niet automatisch stiller, veiliger of

schoner dan traditionele bedrijven. We kiezen daarom voor een brede invulling van het begrip biobased economy. Daarbij staat niet alleen het gebruik van groene grondstoffen centraal, maar ook het verduurzamen van de processen en het sluiten van (groene) kringlopen op een bijpassend schaalniveau.

Biomassa kan op veel verschillende manieren worden ingezet. Wij richten ons op toepassingen die veel toegevoegde waarde opleveren, zoals cosmetica en food, chemie en materialen. Biomassa voor het opwekken van energie, kent juist een lage toegevoegde waarde. Hiervoor worden dan bij voorkeur alleen resten gebruikt die voor hogere toepassingen niet meer geschikt zijn. Het gebruik van biomassa in onze regio mag per saldo niet ten koste gaan van voedselproductie, bodemvruchtbaarheid en natuur en milieu. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de footprint elders op de wereld door ontbossing en de kap van regenwouden.

Circulaire verdienmodellen

De komende jaren willen we de theorie over 'circulaire economie' verder vertalen naar de dagelijkse ondernemerspraktijk. Daarom ondersteunen wij bedrijven. We doen dat bijvoorbeeld met het ontwikkelen van (verdien)modellen, bij de opzet van nieuwe bedrijfsprocessen en de (her)ontwikkeling van producten en productieprocessen. We kijken met name naar de voorlopers binnen kansrijke sectoren zoals chemie, agro & food, maintenance en logistiek. Maar ook in verblijfsrecreatie is veel mogelijk. Een deel van de bedrijven is verouderd en de sector heeft te maken met snelle trends. Gasten stellen eigenlijk elke tien jaar andere eisen aan de accommodatie. Een circulaire aanpak zorgt ervoor dat sneller kan worden ingespeeld op veranderende wensen en levert mogelijk tegelijk ook een unieke beleving.

We bouwen kennis op over nieuwe circulaire verdienmodellen met het bedrijfsleven en kennisinstellingen. De opgebouwde kennis willen we delen. We betrekken het enthousiasme en de kennis en expertise van organisaties in de transitie naar een circulaire economie.

Natuurlijk dragen we als provincie via ons inkoop- en aanbestedingsbeleid bij aan een circulaire economie. Bij aanbesteding van diensten en producten, voor grond-, weg-, en waterbouwprojecten en het onderhoud van onze provinciale gebouwen is circulair werken één van de voorwaarden. We delen kennis via de green deals circulaire gebouwen en de green deal Grond-, Weg- en Waterbouw. Daarmee versterken we onze bedrijfsvoering én leren we veel.

5.2. Bedrijventerreinen, haventerreinen en industrie

De regionale bedrijventerreinen, de haventerreinen en industrie (Kaart 1: Bedrijventerreinen, haventerreinen en industrie) zijn belangrijk voor de economie van Zeeland. We willen de voor Zeeland belangrijke economische sectoren en thema's versterken en innovatiever maken. Innovatie, investeringen en vernieuwingen zijn nodig voor een duurzame ontwikkeling. Dat zorgt voor duurzame groei en voor werkgelegenheid.

Met een continue verbeterspoor voor bestaande bedrijven wordt ruimte gemaakt voor economische groei voor bestaande en nieuwe bedrijven. Het doel is, binnen de kaders van bestaande wet- en regelgeving, de daarmee samenhangende milieukwaliteiten zoveel mogelijk te behouden en een aantrekkelijk vestigingsklimaat te bieden voor bedrijven. Bedrijven moeten daarom voldoen aan de wettelijk voorgeschreven best beschikbare technieken voor bescherming van het milieu. We voeren actief beleid om bedrijven extra flexibiliteit te bieden binnen onder meer geluid- en veiligheidszones.

Haventerreinen

Door ingrijpende, mondiale ontwikkelingen op het gebied van energie, klimaat en logistiek staan de Nederlandse en Vlaamse zeehavens voor een aantal complexe, gedeelde opgaven. Samenwerking is nodig om de havenclusters te versterken en daarmee de concurrentiepositie van de havens te verbeteren. Dat zorgt weer voor duurzame groei en voor werkgelegenheid. Dit heeft onder andere geresulteerd in de aanstaande fusie van Zeeland Seaports met Havenbedrijf Gent tot North Sea Port.

Het nieuwe havenbedrijf North Sea Port is verantwoordelijk voor onderhoud en ontwikkeling van haveninfrastructuur en voor het nautisch beheer. Het havenbedrijf en Impuls Zeeland werven actief nieuwe bedrijven en helpen hen bij vestiging in Zeeland. Wij zijn aandeelhouder van zowel North Sea Port als Impuls Zeeland. We zijn niet alleen aandeelhouder, we voelen ons ook verantwoordelijk voor de grote economische waarde die de zeehavens, binnenhavens en bedrijventerreinen voor Zeeland hebben. Bedrijven zijn bovendien afhankelijk van de infrastructuur die overheden aanleggen en onderhouden. Door de nieuwe sluis bij Terneuzen en de Seine-Nordverbinding wordt Zeeland een centraal punt in een belangrijke corridor. Dat brengt grote kansen naar Zeeland. Om deze rol te kunnen vervullen, heeft de provincie de wens om te werken aan de aanleg van twee ontbrekende spoorverbindingen: VEZA, tussen Rilland-Antwerpen en de verbinding KGT (Axel-Zelzate).

Intensivering en ontwikkeling

We zetten in op concentratie van bestaande en nieuwe industrie. Hiermee wordt invulling gegeven aan de kaders die vanuit de duurzaamheidsladder voor alle stedelijke ontwikkelingen, inclusief de zeehaventerreinen gelden. We bevorderen een toekomstbestendige ontwikkeling van het industrie- en havencluster in Zeeland door uitvoering van de Agenda Biobased Economy Zuidwest Nederland, “Agro meets chemistry” en het behouden van de lokale/regionale milieukwaliteit rondom de Zeeuwse havens. We stimuleren de integrale aanpak van onder andere de op groene grondstoffen gebaseerde economie, hergebruik van CO2 en warmte en logistiek op het raakvlak van zeehaven- en binnenvaartactiviteiten.

We stimuleren - samen met North Sea Port - zorgvuldig ruimtegebruik en intensivering in het Sloegebied en de Kanaalzone . North Sea Port hanteert hiervoor een vestigingsbeleid op basis van de schillenbenadering, waarbij onderscheid wordt gemaakt in kadegebonden, niet-kadegebonden en toeleverende bedrijvigheid. In de Kanaalzone voert de gemeente de regie in een integrale gebiedsgerichte aanpak om economische, leefbaarheids- en milieudoelstellingen beter af te stemmen. Hiervoor is een samenwerkingsverband gevormd tussen de Provincie, de gemeente Terneuzen, Nort Sea Port en het Rijk. De gemeente voert de regie. De Gebiedsvisie Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone is hierbij de leidraad. In de Kanaalzone biedt het Maintenance Valuepark ruimte voor toeleverende en dienstverlenende bedrijven, gericht op het industrie- en havencluster. De ruimtelijke reservering voor uitbreiding op de Westelijke Kanaaloever blijft gehandhaafd.

Voor het verder ontwikkelen van het industrie- en havencluster is draagvlak uit de samenleving nodig. We willen bijdragen aan een verbeterde communicatie tussen overheden, bedrijfsleven en de burgers en de communicatie met de omgeving van de haventerreinen Om inzicht te hebben en krijgen in de geluidseffecten op de omgeving als gevolg van nieuwe of uitbreiding van bestaande ontwikkelingen worden in de industriegebieden Vlissingen-Oost en de Kanaalzone monitoringsmetingen uitgevoerd. De Provincie stelt zichzelf ten doel een sterk netwerk van laad- en loslocaties ten behoeve van de binnenvaart te behouden. In-

gezet wordt op regionale dekking, kwaliteit en voldoende ontwikkelingsmogelijkheden. Dit betekent behoud van de binnenhavens en loswallen Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, Walsoorden, Vlissingen, Middelburg, Schore, Wemeldinge, Kats, Veersedam, Neeltje Jans, Brouwersdam, Bruinisse en Sint Philipsland. Functieverandering van één van deze binnenhavens of loswallen is alleen acceptabel als er binnen 30 kilometer (over de weg) voldoende en passende overslagmogelijkheden òf mogelijkheden voor bedrijfsvestiging zijn om de daar plaatshebbende overslag en gevestigde watergebonden bedrijven op te vangen.
De Provincie onderzoekt waar nieuwe ontwikkelingen voor binnenvaartoverslag gewenst zijn en zal hiervoor de benodigde planologisch ruimte bieden.

Goede en moderne regionale bedrijventerreinen zijn van groot belang voor uitbreiding voor bestaande bedrijven en om nieuwe en innovatieve bedrijvigheid binnen te halen. We bevorderen optimale afstemming van vraag en aanbod van bedrijventerreinen, herstructurering van bestaande terreinen, zorgvuldig ruimtegebruik, landschappelijke inpassing en goede bereikbaarheid. Het is zowel ruimtelijk als economisch van belang dat bedrijvigheid geconcentreerd en gebundeld wordt ontwikkeld. Bedrijvigheid wordt daarom zoveel mogelijk geclusterd op bedrijventerreinen, met de nadruk op ontwikkeling van de grootschalige terreinen. Een verdere toename van het aantal kleinschalige bedrijventerreinen is ongewenst.

Bestaande kleinschalige terreinen krijgen eenmalig de mogelijkheid voor een beperkte afronding, indien de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse verbetert. In uitzonderlijke gevallen is een verdere uitbreiding toegestaan, in ruil voor permanente sanering van een bedrijfslocatie elders in de provincie. Om infra-investeringen optimaal te kunnen benutten en overlast te voorkomen moet worden aangesloten bij het kwaliteitsnetwerk goederenvervoer.

Genoemde clustering geldt nadrukkelijk ook voor risicovolle inrichtingen met een voorkeur voor het Sloegebied en de Kanaalzone. Bij vestiging op regionale terreinen of groei van bestaande bedrijven tot een risicovolle inrichting worden eisen gesteld die de risicocontour beperken tot de grenzen van het bedrijfsterrein. Rondom de zeehaventerreinen het Sloegebied en DOW, Mosselbanken en Logistiek Park (Terneuzen) zijn veiligheidscontouren vastgesteld. Uit het oogpunt van efficiënt ruimtegebruik is het toepassen van een veiligheidscontour een geschikt instrument. De provincie stimuleert het toepassen van een veiligheidscontour en gaat na waar dit haalbaar is.

Regionale samenwerking is nodig om bedrijventerreinen kwalitatief te verbeteren en om terreinen te ontwikkelen die aan de vraag uit de markt voldoen. Deze regionale samenwerking wordt vertaald in het opstellen van regionale bedrijventerreinenprogramma’s en de periodieke actualisatie daarvan. Hierin worden regionale keuzes gemaakt over uitbreiding, herstructurering en het uit de markt nemen van kansarm aanbod. Voor ondersteuning hiervan hebben we het Fonds Impuls Bedrijventerreinen (FIB) ingesteld. Wij benadrukken dat in regionale bedrijventerreinenprogramma's alleen locaties opgenomen kunnen worden waar aantoonbaar vraag naar is uit de markt. Hier hoort nadrukkelijk afstemming met het bedrijfsleven bij. Om beter te kunnen inspelen op veranderende marktontwikkelingen dienen plannen ook flexibel te zijn. Dit kan door geen grote uitbreidingen voor lange perioden te programmeren, maar te kiezen voor kleinere of gefaseerde projecten die op een kortere termijn worden gerealiseerd.

De invulling van de bedrijventerreinenprogramma's is per definitie het primaat van de (samenwerkende) gemeenten. Wij zullen toezien op de regionale afstemming zodat de markt goed wordt bediend en er geen overaanbod ontstaat. In het uiterste geval zullen we de bevoegdheid tot het vaststellen van het bedrijventerreinprogramma met het oog op het overkoepelende economische belang overnemen.

Specifieke bedrijfstakken
Binnen de regionale bedrijventerreinen zijn er twee specifieke bedrijfstakken die aandacht behoeven: de uienbewerkende industrie en grootschalige logistiek.

Een concentratie van uienbewerkende bedrijven is van oudsher aanwezig in de Bevelanden. Deze bedrijven werken vaak met op maat van het gebouw gemaakte pel-, droog-, sorteer- en verpakkingsmachines. Hiermee is verplaatsing naar bedrijventerrein een vaak zeer kostbare aangelegenheid vanwege de benodigde ruimte voor dit specifieke productieproces en is uitbreiding van de productie (economisch) alleen mogelijke op de bestaande locatie. Voor deze uienbewerkende bedrijven wordt daarom een apart te programmeren bedrijvencategorie opgenomen waarin vraag en aanbod moeten worden afgestemd. Met de sector worden vraag en aanbod bepaald.

Een andere bijzondere sector is die van de grootschalige logistiek. De globalisering van de economie en de verschuiving van offline naar online verkoop hebben geleid tot een vraag naar zeer grote bedrijfskavels voor distributiecentra en logistieke dienstverleners en brengt grote economische kansen naar Zeeland; Internationale ontwikkelaars zoeken ook in Zeeland op de as Rotterdam-Antwerpen ruimte voor zeer grote bedrijfskavels (meer dan 4 ha) aan hoofdtransportroutes. Betreffende bedrijven doen een grote aanslag op de beschikbare terreinen, zijn door hun omvang slecht programmeerbaar en vragen een andere inpassing dan reguliere bedrijvigheid. Om deze reden wordt grote logistieke bedrijvigheid vanaf 4 ha een aparte categorie en wordt de categorie alleen op basis van nieuwe provinciale beleidslijnen in specifieke kansrijke gebieden ontwikkeld. Wij stemmen hier met andere provincies in Nederland en Vlaanderen over af.

5.3. Nieuwe economische dragers in het landelijk gebied

De karakteristieke openheid van het agrarische landschap draagt bij aan het ervaren van rust en ruimte en daarmee aan de recreatieve aantrekkingskracht en positief vestigingsklimaat van Zeeland. We hechten grote waarde aan behoud van de vitaliteit van het landelijk gebied. We streven daarom naar voldoende ruimte voor zowel nieuwe als uitbreiding van bestaande niet-agrarische en semi-agrarische activiteiten in het landelijk gebied. Voorwaarde is dat deze activiteiten qua aard, schaal, omvang en verkeersaantrekkende werking passen in het landelijk gebied. Bovendien willen we verstening van het landelijk gebied tegengaan. Een nieuwe activiteit dient daarom een bijdrage te leveren aan de herbestemming of sanering van vrijkomende (agrarische) bebouwing (zie ook onder 5.8 Duurzame landbouw) of het behoud van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing (zie ook onder 7.3 Landschap en erfgoed).

De kaders en voorwaarden waarbinnen een gemeente uitwerking kan geven aan het realiseren van een zogenaamde Nieuwe Economische Drager (NED) in het landelijk gebied zijn opgenomen in de Omgevingsverordening.

Vrijkomend agrarisch vastgoed
Onderzoek toont aan dat 2/3 van de op dit moment aanwezige agrarische bebouwing in het landelijk gebied in 2030 géén agrarische functie meer heeft. Het herbestemmen van deze bebouwing met een NED vormt een belangrijk instrument om verpaupering van deze bebouwing tegen te gaan. Activiteiten die in het landelijk gebied worden gerealiseerd worden echter niet in de kern of op het bedrijventerrein gerealiseerd. Dit vraagt om afstemming van de ontwikkelingsmogelijkheden in het landelijk gebied en de mogelijkheden in of aansluitend aan de kernen. De verwachting is bovendien dat er onvoldoende vraag is om

daadwerkelijke alle vrijkomende bebouwing een herbestemming te geven. Om die reden wordt van gemeenten verwacht dat zij op basis van locatie, ontsluiting, omvang van de opstallen etc. aangeven in hoeverre (her)gebruik van bouwvlakken als NED tot de mogelijkheden behoort en wenselijk wordt gevonden.

Naast het bieden van mogelijkheden voor het herbestemmen van agrarisch vastgoed willen we in overleg met betrokken maatschappelijke partners een antwoord vinden op de vraag hoe in de toekomst kan worden omgegaan met vrijkomend agrarisch vastgoed in Zeeland. Daarbij worden de herbestemmingsmogelijkheden in samenhang bekeken met de mogelijkheden voor (nieuwe) ontwikkelingen en sanering. De uitkomsten hiervan worden opgenomen in de op te stellen Omgevingsvisie.

5.4. Vrijetijdseconomie

De opgave "Kwaliteitskust" staat voor een aantrekkelijke regio voor inwoners en bezoekers. Jaarlijks komen miljoenen dagjesmensen en toeristen naar Zeeland. Met ons economisch beleid willen we bestedingen stimuleren, de werkgelegenheid in de vrijetijdssector behouden en de beleving van Zeeland vergroten. Structuurversterking en innovatie vergroten de aantrekkingskracht van Zeeuwse kust en het achterland. We willen dat Zeeland als een unieke bestemming sterker wordt gepositioneerd en zetten in op digitale innovatie in de vrijetijdssector, het ontwikkelen van natuurbranding en natuurbeleving, het stimuleren van een duurzaam toeristische mobiliteitsnetwerk en het verbinden voor en ontwikkelen tot een Gezond Zeeland. De Zeeuwse natuur en het Zeeuws specifieke natuur- en cultuurlandschap zijn de basis voor het onderscheidend vermogen. Vervoer, verblijf en vermaak, informatievoorziening en promotie stemmen we hierop af. Samenwerking met verschillende sectoren en partners is daarbij essentieel. Juist door ontwikkelingen in ruimtelijke ordening, vrijetijdseconomie (Kaart 2: Vrijetijdseconomie), recreatieve mobiliteit zoals wandelen en fietsen, leefbaarheid en natuur met elkaar te combineren, kunnen we onze ambities waarmaken. Dat zorgt voor een win-win situatie: de natuur biedt toegevoegde waarde voor ondernemers in de vrijetijdseconomie en de toeristische bestedingen leveren een bijdrage aan behoud en zelfs versterking van de natuur. Dit draagt tevens bij aan het vergoten van de betrokkenheid van inwoners en bezoekers van Zeeland bij de Zeeuwse natuur. Belangrijke randvoorwaarde is dat natuur- en landschapswaarden op z'n minst behouden blijven. We verbinden partijen (recreatieondernemers, overheden, natuur- en landschapsorganisaties etc.) waardoor nieuwe samenwerkingsvormen ontstaan. We sluiten waar mogelijk op Europese programma's aan om onze doelstellingen te realiseren.

Gebiedsgerichte aanpak

De afgelopen decennia heeft de overheid veel geïnvesteerd: van natuurgebieden tot routestructuren en kustversterking. Hiermee zijn de randvoorwaarden gecreëerd om tot een verdere (kwaliteits)verbetering te komen. Kwaliteit en vitaliteit vragen echter niet alleen continue aandacht van de overheid, maar van alle partijen in de sector. Wij zien daarom grote meerwaarde in de uitkomst van het proces van de Kustvisie die met onze partners tot stand is gekomen.

Kustzone

Met de uitgangspunten van de Zeeuwse Kustvisie wordt de Zeeuwse Kwaliteitskust beschermd, versterkt en waar nodig hersteld. Er wordt ingezet op kwaliteit en niet op kwantiteit. Hierbij horen de volgende samenhangende uitgangspunten die ook gelden voor overig Zeeland.

- symbiose: met de omgeving, de accommodaties en de onderliggende organisatie
- Zeeuwse identiteit: Ontwikkel en versterk het regionale DNA en het overkoepelende Land in Zee
- herstel van kwaliteit: verblijfsrecreatieve ontwikkelingen combineren met nieuwe landschappelijke kwaliteiten; verbinding met de samenleving en andere sectoren

- differentiatie en toekomstwaarde: benutten van de bestaande kwaliteiten; inzetten op unieke product-ontwikkeling

Om de beoogde Zeeuwse Kwaliteitskust dichterbij te brengen wordt ingezet op een tweezijdige ontwikkelingsstrategie:

- beschermen, versterken en beleven van bestaande kwaliteiten (natuur en landschap, (verblijfs)recreatie, water/strand en infrastructuur)
- gebiedsgericht ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten

De Kustvisie is ruimtelijk beleid gekoppeld aan ontwikkelstrategieën. De ontwikkelstrategieën beschermen, versterken en beleven van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten zijn gekoppeld aan de volgende gebieden (zie Kaart 3: Gebieden voor beschermen en versterken bestaande waarden en kwaliteit)

- Strand en waterkering -

De Zeeuwse stranden zijn relatief ongerept, de weidsheid is daarmee optimaal te beleven. Deze natuur- en landschapswaarden verdienen bescherming. Zeeland is zuinig op de natuurstranden. Natuurlijke processen van zee, zand en wind staan hier centraal. Andere stranden staan juist in het teken van recreatie. Hier wordt ingezet op kwaliteitsverbetering van bestaande strandvoorzieningen en bestaat de wens voor een voldoende breed en droog strand ten behoeve van de recreatie. Omdat het strand van en voor iedereen is, is domeinvorming niet wenselijk. Extra locaties met strandbebouwing zijn niet mogelijk. Alleen bestaande locaties en de benoemde projecten uit de notitie Overgangsbeleid bij de Zeeuwse kustvisie (26 juni 2017) zijn toegestaan.

Het strand, de duinen, dammen en dijken beschermen Zeeland en de buurprovincies tegen overstromingen. Het strand en de duinen vormen hiernaast het grootste aaneengesloten natuurgebied van Nederland. Waterkeringen zijn aantrekkelijk en hebben een kwaliteit die gekoesterd mag worden vanwege de bijzondere natuur, de fraaie vergezichten, het ervaren van de elementen en herinneringen aan geschiedenis. Om deze kwaliteiten voor de toekomst te borgen, wordt ingezet op het garanderen van de waterveiligheid, het beschermen en versterken van de natuurlijke processen en het bieden van strandplezier voor inwoner en toerist. Dit medegebruik van de waterkering wordt meer uitvoerig behandeld in paragraaf 6.4 Randen Noordzee en Deltawateren.

- Groene topkwaliteit -

De groene topkwaliteit van het Zeeuwse kustgebied wordt gevormd door een netwerk van beschermde natuurgebieden. De gebieden hebben grote landschappelijke kwaliteiten en bestaan uit een hoge variatie aan plant- en diersoorten die specifiek zijn voor de Zeeuwse kust of Overig Zeeland. Hier overheerst weidsheid, stilte en duisternis die de beleving van deze groene topkwaliteit nog intenser maakt.

Het Natuurnetwerk Zeeland en de Natura2000-gebieden vormen samen de gebieden van groene topkwaliteit. Om de kwaliteiten van deze gebieden te beschermen, zijn nieuwe (verblijfs)recreatieve ontwikkelingen uitgesloten. Om de instandhoudingsdoelstelling te behalen worden zowel in het kader van het beheerplan (beheerplanmaatregelen)als in het kader van PAS herstelmaatregelen (voor de stikstofgevoelige natuur) uitgevoerd. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en de uitwerking van de Wet natuurbescherming (het opstellen van beheerplannen voor N2000-gebieden) ligt hieraan ten grondslag.

De gebieden van de Groene topkwaliteit zijn van groot belang voor het beleven van de kust. Wij stellen daarom een strategie op ten behoeve van voorzieningen voor het beleven van de meeste bezochte gebieden van de groene topkwaliteit.

- Zeeuwse badplaatsen -
De Zeeuwse badplaatsen zijn dé locaties waar het toerisme in Zeeland zich concentreert. De Zeeuwse badplaatsen zijn divers en hebben elk hun eigen kwaliteit en geschiedenis. Dit komt mede tot uitdrukking in het lokale DNA dat voor elke Zeeuwse badplaats is opgesteld. Voor verblijfsrecreatieve ontwikkelingen binnen de grenzen van de badplaatsen wordt ingezet op herstructurering en kwaliteitsverbetering van het bestaande product. Binnen de benoemde grenzen zijn nieuwe ontwikkelingen mogelijk. In alle gevallen wordt aansluiting gezocht bij het lokale DNA en de bijbehorende kwaliteiten. Belangrijke uitgangspunten voor de badplaatsen zijn ruimtelijke kwaliteit en het aspect leefbaarheid. Het is van belang dat het verblijfsrecreatieve aanbod zich in gelijke mate ontwikkelt met de behoefte daaraan, wat niet uitsluitend geldt voor de badplaatsen. Om dit te borgen wordt verkend op welke manier de balans tussen vraag en aanbod in evenwicht kan worden gebracht. Hierbij is oog voor de dynamiek in de recreatiesector, de veranderende wens van de gast en de steeds verdere vervaging van de scheiding tussen de woon- en recreatiefunctie in de badplaatsen.

- Verblijfsrecreatief gebied -
Tussen de natuurgebieden, badplaatsen en het open agrarische landschap liggen veel recreatiebedrijven. Deze bedrijven vormen samen met de badplaatsen het hart van de economische motor aan de Zeeuwse Kwaliteitskust. Zeeland heeft de potentie om zich te ontwikkelen tot de kwaliteitskust van de toekomst en biedt een pakket aan mogelijkheden voor verschillende vormen van kustrecreatie en bijbehorende accommodaties; van strandplezier tot natuurrecreatie en cultuurtoerisme. De verblijfsrecreatieve sector richt zich daarom op onderscheidende kwaliteit, differentiatie en versterking van de identiteit van Zeeland.

Op dit moment zijn de meeste verblijfsrecreatieve bedrijven bedrijfseconomisch gezond. Uit onderzoek blijkt echter dat dertig procent van de bedrijven aan de Zeeuwse kust in 2020 niet meer vitaal is en dat vooral het aanbod aan nieuwe recreatiewoningen harder toeneemt dan de toenemende vraag. De verwachting is dat hierdoor in 2020 rond de 1400 recreatiewoningen het contact met de markt zullen verliezen. Nieuwe verblijfsrecreatieve ontwikkelingen hebben daarnaast niet altijd een vanzelfsprekende onderscheidende kwaliteit of zijn typisch Zeeuws herkenbaar.

Om de potentie van Zeeland te benutten, wordt ingezet op het stimuleren van herstructurering, kwaliteitsverbetering, innovatie, differentiatie en regionaal onderscheidend vermogen in de recreatiesector. Door het benoemen van minimale kwaliteitseisen en het verbeteren van handhaving worden bedrijven aan de ondergrens gestimuleerd te investeren of hun bedrijf te beëindigen. Om ondernemers te stimuleren tot innovatie, differentiatie en het maken van een kwaliteitsslag is het aanjaagprogramma innovatie opgezet.

Nieuwvestiging van alle vormen van recreatie is toegestaan binnen bestaand stedelijk gebied. Daarnaast is nieuwvestiging mogelijk in de aandachtsgebieden, onder de voorwaarde van het oplossen van een verblijfsrecreatief knelpunt in de kustzone en de ontwikkeling in samenhang met de omgeving.

Uitbreiding van verblijfrecreatie in eenheden en/of oppervlakte is mogelijk indien deze voldoet aan de hoofdlijnen van het ‘ontwikkelkader’ van de kustvisie. Samengevat betekent dit dat de uitbreiding integraal

onderdeel uitmaakt van de omgeving (landschap en samenleving). De percentages zoals opgenomen in het ontwikkelkader voor de kustzone, gelden niet voor overig Zeeland.

De kampeermarkt wordt sinds 2014 gekenmerkt door een stabilisatie in de vraag. Het aanbod van kampeerplaatsen in Zeeland is groot, maar ook divers. Er zijn topbedrijven met een hoog kwaliteitsniveau, maar ook bedrijven aan de onderkant van de markt. Om vraag en aanbod ook in de toekomst met elkaar in balans te brengen is het niet wenselijk dat het aanbod aan kampeerplaatsen in Zeeland verder toeneemt. Gemeenten zijn echter vrij om binnen deze kaders hun eigen beleid te formuleren voor onder andere winterkamperen, permanente standplaatsen en privé sanitair.

- Open agrarische gebied -
De geleidelijke overgang van de badplaatsen, recreatieterreinen en de natuurgebieden naar het open agrarische landschap vormt een belangrijke kwaliteit van Zeeland Kwaliteitskust. De karakteristieke openheid van dit agrarische landschap draagt bij aan het ervaren van een gevoel van rust en ruimte. Centraal in deze gebieden staat het behoud van het contrast tussen de verdichte kust en het kenmerkende open agrarisch landschap. Door nieuwe (verblijfsrecreatieve) ontwikkelingen staat het behoud van de karakteristieke openheid in de lichtgroene gebieden soms onder druk. Om de openheid van het agrarische landschap te behouden, zijn nieuwe (verblijfs)recreatieve ontwikkelingen uitgesloten. Voor bestaande recreatiebedrijven grenzend aan open agrarische gebieden geldt dat bij een eventuele uitbreiding van het bedrijf de openheid van deze gebieden zoveel als mogelijk gewaarborgd dient te blijven.

Kleinschalige ontwikkelingen zijn mogelijk (aansluitend) op het (agrarisch) bouwvlak. Het benutten van bestaande (agrarische) bebouwing als NED behoort tot de mogelijkheden. Een streekeigen manier van landschappelijke vormgeving van deze ontwikkelingen is een vereiste. Dit draagt bij aan een verdere kwaliteitsimpuls van het landschap.

Sommige agrarische kustgebieden hebben dermate hoge landschappelijke waarden dat deze om aanvullende bescherming vragen. Voor de betreffende gebieden zijn in de regionale uitwerkingen in de Kustvisie aanvullende strategieën en uitgangspunten geformuleerd. Daar waar een beschermingsgebied vraagt om een landschappelijke investering, zonder dat de wens bestaat ook recreatieve ontwikkeling toe te voegen, kan een tijdelijke functie mogelijk kansen bieden. We verkennen samen met onze partners de kansen, risico's en mogelijkheden voor tijdelijke functies. Het waarborgen van de tijdelijkheid is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

- Aandachtsgebieden voor een gebiedsgerichte aanpak -
In de Kustvisie (2017) zijn aandachtsgebieden benoemd. Aandachtsgebieden zijn gebieden waar de oorspronkelijke ruimtelijke kwaliteiten onder druk staan of al (deels) verdwenen zijn. Juist in deze gebieden liggen er kansen om integraal de kwaliteitskust opnieuw te ontwikkelen. De ontwikkeling van aandachtsgebieden gebeurt op basis van een gezamenlijk streefbeeld, dat door gemeenschappelijke partijen wordt gedragen. De ontwikkelopgave voor elk aandachtsgebied is op hoofdlijnen beschreven in de Zeeuwse kustvisie (26 juni 2017).

Realisatie van ontwikkelingen vindt alleen plaats als er ook ondernemers willen investeren en betrokken zijn. Gewenste ontwikkelingen zullen daarom met een kleinschalige projectaanpak in kleine stapjes gerealiseerd worden. In het streefbeeld voor de aandachtsgebieden wordt in ieder geval invulling gegeven aan de ontwikkeling van de landschapsstructuur (landschap produceren). De regionale identiteit en de omvang

en dichtheden van bebouwing passen bij de landschapsstructuur. Het landschap is in beheer bij één partij. Hiernaast wordt aansluiting gezocht met de omgeving door de verdere ontwikkeling en aansluiting op het recreatieve routenetwerk en infrastructuur. De recreatieve ontwikkelingsruimte in aandachtsgebieden is geen 'vrije' ontwikkelingsruimte. In alle gevallen moet de ontwikkeling in een aandachtsgebied bijdragen aan het oplossen van verblijfsrecreatieve knelpunten (herstructurering, verplaatsing, sanering) elders in de betreffende regio. Ook buiten de kustzone kunnen aandachtsgebieden worden aangewezen.

Overig Zeeland

Voor het gebied buiten de kustzone (overig Zeeland) willen we via een gebiedsgerichte aanpak de voorkomende knelpunten in gezamenlijkheid oplossen, maar vooral ook de regionale kansen verzilveren. In gebieden waar wordt gekozen voor een dergelijke 'Kustvisie-aanpak' zullen de onderstaande algemene ruimtelijke kaders verder worden ingevuld of achteraf worden gewijzigd. Tot die tijd gelden de algemene kaders voor nieuwvestiging en uitbreiding van bestaande verblijfsrecreatie bedrijven.

De verblijfsrecreatie buiten de kustzone vraagt in de toekomst een kwaliteitsverbetering en productinnovatie en –differentiatie. Nieuwvestiging is mogelijk binnen bestaand stedelijk gebied. Nieuwvestiging is tevens mogelijk indien gezamenlijke partijen – vooruitlopend op de uitkomsten van een gebiedsgerichte aanpak – in gezamenlijkheid een specifiek aandachtsgebied aanwijzen. Het benoemen van een aandachtsgebied is mogelijk voor locaties waar een nieuwe balans nodig is tussen de omgevings-, economische en sociale ontwikkelingen. Het gaat om gebieden met een hoge recreatiedruk waar een transformatie nodig is. Buiten bestaand stedelijk gebied en de aandachtsgebieden is nieuwvestiging in het kader van de landgoederenregeling overal mogelijk.

Voor bestaande recreatiebedrijven ligt de focus op kwaliteitsverbetering, productinnovatie en -differentiatie. Eventuele daarvoor noodzakelijk uitbreiding in eenheden en/of oppervlakte is mogelijk indien deze voldoet aan het ‘Ontwikkelkader’ van de kustvisie. Samengevat betekent dit dat de uitbreiding bijdraagt aan het produceren van landschap en integraal onderdeel uitmaakt van de omgeving (landschap en samenleving). De percentages zoals opgenomen in het ontwikkelkader maken hier geen onderdeel van uit.

Sectorale aanpak

Deeltijdwonen

Er is sprake van een steeds grotere diversiteit in de duur en de wijze waarop mensen in Zeeland verblijven. Het onderscheid tussen reguliere woningen en recreatiewoningen wordt in de praktijk steeds kleiner. Gevolg hiervan is dat woningen met een permanente woonbestemming steeds vaker gebruikt worden in ‘deeltijd’, terwijl recreatiewoningen lang niet altijd worden gebruikt voor de recreatieve verhuur.

We verwachten dat gemeenten een helder onderscheid maken in het gewenste gebruik via bestemmingsplan (woon- of recreatiebestemming) en de gemeentelijke gebruiks- of huisvestingsverordening. Dit biedt de noodzakelijke duidelijkheid voor (toekomstige) eigenaren voor wat betreft de gebruiksmogelijkheden.

We willen de kansen die ‘deeltijdwonen’ biedt voor Zeeland graag benutten (zie ook onder *8.6* Wonen). De behoefte aan deeltijdwonen en de concurrentie met reguliere bewoning en/of verhuur verschillen sterk binnen Zeeland. Dit vraagt om een maatwerkbenadering per gebied gericht op de twee centrale doelen: voorkomen van leegstand en behoud van leefbaarheid. Uitgangspunt vormt daarbij niet het realiseren van deeltijdwoningen, maar het behoud/realiseren van een kwalitatief hoogwaardige, leefbare (bad)plaats. Om die reden dienen nieuwbouwprojecten, die worden gerealiseerd om in de behoefte aan deeltijdwonen te

voorzien, onderdeel uit te maken van de regionale woningmarktafspaken. Hiervan kan worden afgeweken als projecten worden gerealiseerd:

- binnen een speciale bestemming deeltijdwonen,
- binnen het bestaand bebouwd gebied van de badplaatsen langs de Noordzeekust,
- als onderdeel van een brede visie op de betreffende badplaats,
- aantoonbaar een bijdrage wordt geleverd aan de leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en herstructurering/transformatie van het bestaand stedelijk gebied ter plaatse en
- er een laddertoets voor deeltijdwonen wordt doorlopen op basis van een specifieke behoefteraming voor deeltijdwonen in de regio.

Als een gemeente van deze aanvullende mogelijkheden voor deeltijdwonen gebruik wenst te maken, dienen aanvullende afspraken per gemeente gemaakt te worden.

Hotels

Hotelontwikkeling is bijzondere vorm van verblijf voor recreatieve en zakelijke doeleinden. Wij zien mogelijkheden voor de realisatie van nieuwe hotels in het luxere (3-, 4-, en 5 sterren) segment. Hotels kunnen een grote ruimtelijke impact, maar ook grote economische meerwaarde hebben voor de omgeving. Concentratie in stedelijke en toeristische gebieden sluit goed aan bij de toeristische en zakelijke marktvraag en voorkomt ontwikkelingen in het landelijk gebied. Nieuwvestiging en uitbreiding wordt beoordeeld op basis van de in dit hoofdstuk benoemde uitgangspunten voor verblijfsrecreatie of in het kader van de regeling voor nieuwe landgoederen. Daarbij wordt overwogen of er voor het zakelijk segment aanvullende locaties nodig zijn.

Dagrecreatie

De Provincie Zeeland wil de aantrekkelijkheid van de provincie vergroten voor bewoners en gasten. Daarbij gaat de vergroting van de mogelijkheden voor dagrecreatieve voorzieningen en attracties, en het vergroten van de bijdrage van de dagrecreatie aan de lokale economie, hand in hand. Om te voorkomen dat door concurrentie overaanbod en leegstand ontstaat op reguliere detailhandelslocaties is de provincie terughoudend met het toestaan van ondersteunende detailhandel. Grote dagrecreatieve voorzieningen (méér dan 250.000 bezoekers per jaar) dienen goed te zijn of te worden ontsloten over de weg, per fiets en met het Openbaar Vervoer. Ontwikkeling wordt daarom geconcentreerd in het stedelijk gebied (Middelburg, Vlissingen, Goes en Terneuzen). Ook op andere locaties willen wij ontwikkelingsmogelijkheden bieden mits de activiteiten aansluiten op het karakter van Zeeland en qua aard en schaal passen bij de locatie. Concreet betekent dit onder meer dat bij uitbreiding en nieuwvestiging van dagrecreatieve voorzieningen rekening moet worden gehouden met de voor het gebied benoemde landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten.

In het landelijk gebied gelden voor de vestiging van een dagrecreatieve voorziening de kaders voor nieuwe economische dragers in het landelijk gebied. We zetten wel in op het vergroten van de toegankelijkheid van het landelijk gebied. Daarbij concentreren wij ons op het bevorderen van de aanleg van wandel- en fietspaden en benutten van recreatieve vaarroutes.

5.5. Waterrecreatie en jachthavens

Zeeland biedt een hoogwaardig waterrecreatieproduct dat aansluit op de huidige en toekomstige marktontwikkelingen. We streven naar het optimaal benutten van de (economische) potentie van de Zeeuwse Delta voor de watergebonden recreatie in combinatie met behoud van natuur- en landschapswaarden, nautische

veiligheid, zorgvuldig ruimtegebruik en de omgevingskwaliteiten. Hierbij streeft de Provincie naar kwaliteitsverbetering in de waterrecreatie. De terugloop in de bezetting van de jachthavens, zet de investeringsgrondslag voor deze kwaliteitsverbetering onder druk.

Omdat de behoefte aan nieuwe ligplaatsen en jachthavens is afgenomen, is het van belang om in te zetten op opwaardering of herinrichting van bestaande jachthavens. Kwaliteitsverbetering en innovatie is hierbij van groot belang. Een rem op toevoeging van ligplaatsen kan deze opgave ondersteunen. Prioriteit wordt gegeven aan de kwaliteitsverbetering en transformatie van de bestaande jachthavens. Nieuwvestiging is gekoppeld aan de transformatie of verplaatsen van een bestaand bedrijf. Het totale aantal ligplaatsen in Zeeland mag per saldo niet toenemen. Een beperkt aantal extra ligplaatsen binnen een bestaande haven of een tijdelijke toename zijn wel mogelijk.

Snelle watersport blijft mogelijk binnen de bestaande zones die speciaal daarvoor zijn aangewezen. In de beheerplannen zijn de effecten van de zones afgewogen tegen de instandhoudingsdoelstellingen. De bestaande zones zijn opgenomen in de beheerplannen voor de betreffende deltawateren.

We faciliteren de groei van de onderwatersportsector en stimuleren hierbij de aanleg van locaties die speciaal worden ingericht voor duikers. Deze locaties liggen aan duikwateren, bij voorkeur bij of in de nabijheid van andere recreatieve voorzieningen. Hier maken we initiatieven op onderwatersportgebied in of aan het water en op het land in ruimtelijke zin mogelijk.

Surfen, actieve strandsporten, kanoën en kitesurfen zijn populaire vormen van waterrecreatie. Hiervoor is het gewenst dat voorzieningen worden gerealiseerd rekening houdend met de andere functies van de betreffende gebieden. Wel kunnen deze vormen van recreatie leiden tot verstoring van de natuur en dienen deze activiteiten hierop te worden beoordeeld. In de N2000-beheerplannen zijn zones aangegeven waar waterrecreatie mogelijk is.

In het vergroten van de toegankelijkheid van het landelijk gebied concentreren we ons onder meer op benutting van recreatieve vaarroutes en de doorgaande landelijke vaarroutes die zijn opgenomen in de Beleidsvisie Recreatie Toervaartnet (BRTN).

5.6. Luchtvaart

Stilte en rust zijn, ook buiten Natura 2000/milieubeschermingsgebieden, een kwaliteit van Zeeland. We streven daarom naar behoud en continuering van bestaande luchtvaartterreinen (Kaart 4: Luchtvaart) binnen de voor deze luchthaventerreinen geldende besluiten en/of regelingen. Er worden geen mogelijkheden geboden voor nieuwvestiging van luchthaventerreinen waarvoor een luchthavenbesluit moet worden afgegeven.

Nieuwvestiging van luchthaventerreinen waarvoor een luchthavenregeling moet worden afgegeven is alleen mogelijk indien sprake is van niet-gemotoriseerde luchtsporten of luchthaventerreinen ten behoeve van algemeen belang binnen een gebied waar zich een concentratie voordoet van activiteiten die wat betreft milieu-impact gelijksoortig zijn (bijvoorbeeld geluidszone industrieterrein).

Uitbreiden of wijzigen van bestaande luchthaventerreinen is alleen mogelijk als er geen structurele toename is van geluid en/of vergroting van het beperkingengebied tenzij het terrein zich bevindt in een gebied

waar zich een concentratie voordoet van activiteiten die wat betreft milieu-impact gelijksoortig zijn (concentratie gebied, bijvoorbeeld geluidszone industrieterrein). Nader afgewogen dient te worden in hoeverre in geval van raakvlakken met ander beleid (bijvoorbeeld voor onderhoud van windmolens) hiervan kan worden afgeweken.

Om overlast van gemotoriseerde luchtsporten te beperken is structureel gebruik uitsluitend toegestaan op bestaande locaties. Nieuwe locaties of uitbreiding van bestaande locaties is alleen mogelijk indien door verplaatsing van een bestaande locatie de overlast voor de omgeving vermindert en/of lawaaisporten dan wel gemotoriseerde luchtsporten beter worden geconcentreerd. Voor modelvliegtuigterreinen geldt, als uitzondering hierop, dat nieuwvestiging mogelijk is als het terrein ver genoeg afligt van de Zeeuwse Natuurnetwerk (uitgezonderd binnendijken, bloemdijken en faunadijken).

5.7. Voorzieningen

Leefbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor een goed woon-, werk- en vestigingsklimaat. De bevolkingssamenstelling van Zeeland, verandert door vergrijzing, ontgroening en krimp. Met het aanhouden van deze demografische ontwikkelingen komt op enig moment een ondergrens in zicht voor cruciale voorzieningen zoals scholen, (zorg)voorzieningen en culturele evenementen (Kaart 5: Voorzieningen). Daarnaast hebben we te maken met de trend tot concentratie van maatschappelijke voorzieningen, zodat ook bereikbaarheid daarvan een vraagstuk wordt.

Een betaalbaar, bereikbaar en divers voorzieningenniveau en toekomstbestendig voorzieningenstelsel voor alle bewoners, toeristen en bedrijven is essentieel. Het bieden van een goede kwaliteit van voorzieningen is daarbij belangrijker dan de fysieke nabijheid. Voor veel voorzieningen geldt dat bereikbaarheid organiseren samenhangt met het aantal mensen dat hiervan gebruik maakt. Een winkel, school, pinautomaat of bibliotheek kan alleen renderen in een omgeving met voldoende (potentiële) klanten.

Er is een samenhang te constateren tussen de ontwikkeling van voorzieningen en veranderingen in de bevolkingssamenstelling: er zijn minder jongeren en meer ouderen. Deze ‘nieuwe’ ouderen zijn mobieler dan voorgaande generaties. Ze zijn opgegroeid met de auto en hechten, zolang het kan, aan zelfstandige mobiliteit. De opkomst van de elektrische fiets draagt hier aan bij. Tegelijkertijd betekent de afname van het aantal jongeren dat scholen zich verder concentreren en verder van de woonplaats van scholieren af liggen. Zeeuwse zorginstellingen gaan meer samenwerken en bieden specialistische zorg centraal aan, waardoor de relatieve afstanden toenemen.

Vanwege schaalvergroting hebben we aandacht voor de bereikbaarheid van bovenlokale voorzieningen. Hierbij gaat het om ruimtelijke inpassing in de hoofdnetwerken van openbaar vervoer, fiets en auto. Ook maken we optimaal gebruik van beschikbare innovaties, zowel sociale (zelforganiserende samenleving), digitale (mindere fysieke verplaatsingen) als technische (e-bikes, zelfrijdende auto’s).

Algemene voorzieningen

Het dorp is al lang niet meer de maat der dingen op het gebied van leefbaarheid. Voor behoud van bovenlokale voorzieningen en het vestigingsklimaat van heel Zeeland is prioriteit voor de stedelijke gebieden nodig. Dit zal in verschillende beleidsterreinen tot uitdrukking komen en vraagt om een integrale aanpak per regio met alle betrokken partijen. In een later stadium kan deze actie leiden tot concrete beleidsvoorstellen.

Naast primair het behoud en versterking van vitale binnensteden en kernwinkelgebieden, streven we naar waar mogelijk realisatie van (ontbrekende) kwalitatief hoogwaardige voorzieningen in de grote Zeeuwse steden.

Vanuit de lokale gemeenschap en maatschappelijke organisaties ontstaan nieuwe initiatieven die leiden tot succesvolle projecten zoals pauzelandschappen, de Zeeuwse huiskamer of een makelpunt. Dergelijke initiatieven dragen bij aan de leefbaarheid en willen we bevorderen. Daarnaast is het verbinden van de bestaande initiatieven van belang.

Detailhandel

De duurzaamheidsladder voor stedelijke ontwikkeling is ook van toepassing op detailhandel. Kernwinkelgebieden vervullen een belangrijke economische en sociale functie voor bewoners en toeristen. Vanuit zorgvuldig ruimtegebruik, bundeling van functies en versterking van attractieve steden zien we de (binnenstedelijke) kernwinkelgebieden als primaire vestigingsplaats voor detailhandel. In kernen zonder kernwinkelgebied is ruimte voor lokale detailhandel en buiten bestaand bebouwd gebied zijn kleinschalige en aan het buitengebied gebonden vormen van detailhandel mogelijk.

Detailhandel ter ondersteuning van grootschalige dagrecreatieve voorzieningen ("leisure" zoals Zeelandhallen Goes, ZEP Middelburg en Skihal Terneuzen) is als kostendrager voor ontwikkeling toegestaan, mits inhoudelijk gerelateerd aan de voorziening en ondergeschikt qua omvang van het totale concept.

Vestiging van detailhandel bedoeld voor laagfrequente, doelgerichte inkopen (zoals woon- en autobranche, doe-het-zelf, bruin- en witgoed, tuincentra) en nieuwe grootschalige detailhandelsvoorzieningen dient plaats te vinden in het kernwinkelgebied of op de aan de (binnen)stadsrand gelegen perifere detailhandel vestigingslocaties (PDV-locaties). Verdere concentratie in PDV-locaties wordt alleen nagestreefd op een beperkt aantal locaties (Zierikzee Boerenweg/Haringvlietplein, Poortvliet-Noord, Goes Marconigebied, Middelburg Mortiere, Terneuzen Kennedylaan en Hulst Morres). Branches in de dagelijkse boodschappen en recreatief winkelen horen niet op PDV-locaties thuis. Supermarkten kunnen in of (indien noodzakelijk vanwege de omvang) aansluitend aan het kernwinkelgebied worden gevestigd.

Onderwijs

Onderwijs, kennis en onderzoek zijn van groot belang voor de versterking en innovatie van economische sectoren. Onderwijs, kennis en onderzoek moeten daarom eenvoudig toegankelijk zijn en uitstekend aansluiten bij en gekoppeld zijn aan de vraag van het bedrijfsleven. Campus Zeeland zorgt hiervoor door het bedrijfsleven met het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek te verbinden. Met Campus Zeeland zorgen we voor een substantiële versterking van de kennis- en innovatie-infrastructuur in Zeeland. Dat is goed voor de sociaaleconomische ontwikkeling van Zeeland en levert ook een bijdrage aan de aantrekkelijkheid van Zeeland als vestigingsplaats. De ambities uit Campus Zeeland kunnen niet door één enkele partij worden gerealiseerd. Het initiatief vraagt om collectief eigenaarschap van bedrijven en instellingen, overheden (provincie en gemeenten) en kennisinstellingen (onderwijs en onderzoek). Ze moeten samen optrekken en samen zorgen voor de benodigde financiën, menskracht en andere randvoorwaarden. Dit is niet alleen belangrijk voor het geheel, maar vooral is het essentieel dat op projectniveau sluitende businesscases worden ontwikkeld. De betrokkenheid van de 3O's komt terug in de structuur van de Campus.

We zien het als onze taak onze nationale en internationale netwerken en relaties bij Campus Zeeland te betrekken. Ook spelen we een rol als (mede) financier. Participatie van jongeren is belangrijk om een

goede aansluiting te kunnen maken tussen provinciaal beleid enerzijds en de leefwereld en behoeften van jongeren anderzijds. De rol van JouwZeeland (jongerenparticipatie bij provinciaal beleid) is daar een mooi voorbeeld van.

Bovenlokale voorzieningen

Cruciale bovenlokale voorzieningen, zoals voortgezet- en hoger onderwijs en ziekenhuizen, vragen om goede bereikbaarheid. Om de bestaande netwerken daarbij optimaal te benutten, wil de provincie stimuleren dat deze voorzieningen zich bij voorkeur vestigen aan doorgaande wegen en het kernnet openbaar vervoer.

Op bovengemeentelijk niveau draagt een adequaat voorzieningenpatroon bij aan de leefbaarheid en aan de aantrekkelijkheid van een regio. Om deze reden worden gemeenten gevraagd in regioverband een masterplan voorzieningen op te stellen. Hierin worden de demografische ontwikkelingen en de te verwachten vraag in beeld gebracht en kunnen gemeenten -in overleg met maatschappelijke organisaties en burgers- gezamenlijk beleid voor de lange termijn ontwikkelen. Via het leefbaarheidsbeleid wordt het huidig voorzieningenbestand geïnventariseerd en het antwoord gegeven op de vraag hoe een kwalitatief en toekomstbestendig voorzieningenniveau er uit ziet.

Als voorzieningen regionaal of zelfs voor heel Zeeland van belang zijn, is afstemming op hoger niveau nodig. Het Stedennetwerk Z4 heeft, uiteraard samen met ons, hierin een bijzondere rol en verantwoordelijkheid. Hier zijn grote en gespecialiseerde voorzieningen voor álle Zeeuwen gebundeld. Een goede afstemming binnen het stedennetwerk biedt kansen voor het aantrekken van voorzieningen die nu nog in Zeeland ontbreken. Grootschalige (leisure)voorzieningen worden bij voorkeur in een van de vier stedelijke gebieden gevestigd.

Internet

In alle sectoren maakt digitalisering een opmars. ICT-oplossingen worden in rap tempo ontwikkeld en geïmplementeerd en gaan hand in hand met innovatie. Deze ontwikkelingen stellen steeds hogere eisen aan de digitale infrastructuur. Uit de infrascan 2016 blijkt dat voor circa negenduizend adressen in het Zeeuwse buitengebied deze infrastructuur ontbreekt. Op basis van studies is geconcludeerd dat de aanleg van een glasvezelnetwerk in het hele Zeeuwse buitengebied financieel-economisch niet haalbaar is. Een vast-draadloos netwerk is een opkomende technologie die het aansluiten van alle adressen technisch en financieel wél haalbaar maakt. Voor ons is marktwerking hierbij het uitgangspunt. Dat betekent dat providers vast-draadloze netwerken in de Zeeuwse buitengebieden realiseren en exploiteren. Medio 2015 zijn twee ondernemers gestart met het realiseren van vast-draadloze netwerken in Zeeland. De gebruikers zijn positief over de diensten en bijbehorende tarieven. Wij voeren een stimuleringsbeleid dat zich richt op een versnelde aanleg van netwerken, waarbij het streven tevens is dat alle adressen in het buitengebied aangesloten kunnen worden.

5.8. Duurzame landbouw

De opgave

Landbouw is in Zeeland een belangrijke economische sector en draagt in belangrijke mate bij aan de kwaliteiten rust en ruimte in het landelijk gebied en daarmee aan de recreatieve aantrekkingskracht.

In de landbouw wordt steeds vaker tegen grenzen aangelopen. Tekorten aan zoet water, achteruitgang van de bodemvruchtbaarheid, bodemstructuur en bodemweerbaarheid, het niet bereiken van de gewenste

waterkwaliteit, achteruitgang van biodiversiteit (onder- en bovengronds), toename uitstoot van fijn stof, stikstof, fosfaat, etc. zijn de (on)zichtbare bijkomstigheden van de manier waarop landbouw wordt bedreven. De prijs van ons voedsel wordt daardoor (indirect) steeds hoger, terwijl het inkomen van de boer door hogere kosten steeds meer onder druk komt te staan.

Wij willen vanuit onze rol en verantwoordelijkheden voor het landelijk gebied en het belang van een vitale landbouw als economische drager van dit landelijk gebied bijdragen aan het realiseren van een transitie naar een meer duurzame natuurinclusieve landbouw. In overleg met de sector en overige maatschappelijke partners willen we de komende jaren deze opgave nader concretiseren binnen de opgave 'Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur', waarbij onze aandacht zich in eerste instantie richt op het verbeteren van de bodemvruchtbaarheid, de beschikbaarheid van voldoende zoet water en het versterken van de landschappelijke diversiteit. De sector kan, zowel direct als indirect, profiteren van natuurinclusieve landbouw. Daar in komen o.a. het (agrarisch) natuurbeheer, de klimaatopgave en de voedselagenda samen. Waar mogelijk wordt daarbij aangehaakt op ontwikkelingen op Nationaal en Europees niveau (bijv. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid)

Inzet provincie
Wij zetten in op grondgebonden landbouw, biologische landbouw en aquacultuur. Voor deze vormen van landbouw worden ruime ontwikkelingsmogelijkheden geboden. Voor de niet-grondgebonden landbouw (intensieve veehouderij en glastuinbouw; ref) zijn de ontwikkelingsmogelijkheden beperkt. We streven naar behoud van omgevingskwaliteit, behoud van biodiversiteit, beperken milieubelasting, minder uitstoot van broeikasgassen en levering van grondstoffen voor de biobased industrie. Bij grootschalige ontwikkelingen is afstemming met logistieke landbouwroutes noodzakelijk.

De kansen en mogelijkheden die het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) biedt voor een transitie naar een meer duurzame natuurinclusieve landbouw worden samen met de sector verkend. Binnen het provinciaal subsidiebeleid wordt ingezet op kansrijk geachte ontwikkelingen en duurzame innovaties die bijdragen aan het verbeteren van de vruchtbaarheid, structuur en weerbaarheid van de bodem, de beschikbaarheid van zoet water en het versterken van de landschappelijke diversiteit. Het stimuleren en bevorderen van technieken op gebied van precisielandbouw ondersteunt de beoogde transitie.

De provinciale grondbank en het bijbehorende kavelruilinstrumentarium worden onder meer ingezet ter ondersteuning van het beoogde transitieproces. Het beleid voor dit instrument is vormgegeven in de Nota Grondbeleid.

Grondgebonden veehouderij
De inzet op vitaliteit en innovatie vraagt om een invulling door ondernemers. Daarvoor wordt in algemene zin ruimte geboden. Ditzelfde geldt voor nieuwvestiging of uitbreiding van grondgebonden veehouderij, mits wordt voldaan aan de regelgeving ter bescherming van kwetsbare gebieden. In PAS gebieden (Kaart 14: PAS gebieden) en Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige natuur (die nu nog geen Pas-gebied zijn, maar door nieuwvestiging wel PAS-gebied kunnen worden), wordt nieuwvestiging van grondgebonden veehouderij niet toegestaan. Dit geldt ook voor nieuwe hoofdtakken veehouderij en nieuwe neventakken grondgebonden veehouderij bij bestaande bedrijven.

Biologische veehouderij

We ondersteunen de ontwikkelingsmogelijkheden van biologische landbouw door nieuwvestiging mogelijk te maken. Omschakeling naar een biologische veehouderij en nieuwe neventakken biologische veehouderij wordt ruimtelijk overal toegestaan met uitzondering van de gebieden op de PAS-kaart en de N2000-gebieden. Aan vestiging, omschakeling en nieuwe neventeken wordt de voorwaarde verbonden, dat wordt voldaan aan de SKAL-normen.

Agrarische onderzoeksbedrijven

Bedrijven die zich uitsluitend richten op onderzoek naar nieuwe en verbetering van bestaande gewassen ten behoeve van de agrarische sector, zijn voor hun bedrijfsvoering voornamelijk gevestigd in het buitengebied. In hun verschijningsvorm zijn deze bedrijven veelal een combinatie van grondgebonden akkerbouw, glasopstallen, laboratorium en kantoor.

Vanwege hun specifieke aard en betekenis voor de Zeeuwse landbouw willen wij (bestaande) agrarische onderzoeksbedrijven faciliteren in hun verdere ontwikkeling. We schrijven daarom géén maximale omvang voor aan de voor de bedrijfsvoering noodzakelijke bebouwing en/of glasopstanden. Wel geldt daarbij als voorwaarde dat voor de extra bebouwing die wordt gerealiseerd, een saneringsbijdrage wordt geleverd. Nieuwvestiging en verplaatsing van agrarische onderzoeksbedrijven is mogelijk op basis van het algemene agrarische vestigingsbeleid. Agrarische onderzoeksbedrijven zonder grondgebonden karakter worden gefaciliteerd op bedrijventerreinen of via beleidsvoorwaarden voor glastuinbouw.

Landschap

Het Zeeuwse landschap kenmerkt zich door openheid. Deze openheid willen we behouden; mede door bundeling van bebouwing binnen het agrarische bouwblok. Een integrale afweging, nadere invulling en maatwerk laten we aan de gemeenten, waarbij zij rekening houden met het voorkómen van verstening van het landschap, versnippering van de agrarische gronden en zorg dragen voor een zorgvuldige landschappelijke afweging. Landschappelijke waardevolle gebieden zoals benoemd op kaart 13 worden hierbij ontzien.

Een uitzondering wordt gemaakt voor veehouderijen (zie grondgebonden en intensieve veehouderij) en bij uitbreiding van het bouwvlak boven de 1,5 hectare. In deze gevallen gelden aanvullende voorwaarden zoals het aantonen van de bedrijfseconomische noodzaak en in het geval van grondgebonden veehouderijen aanvullende eisen ten aanzien van stikstofemissies conform de Maatlat Duurzame Veehouderij. Door gebruik te maken van een onderdeel van de Maatlat Duurzame Veehouderij wordt aansluiting gezocht bij een erkend certificeringssysteem. Dit systeem kan in de praktijk voor ondernemers ook het voordeel hebben dat voor de betreffende maatregelen investeringsaftrek aan de orde is.

In de afgelopen periode is een groot aantal agrarische bedrijven gestopt; Een proces dat de komende jaren zal doorzetten. Vrijkomende agrarische bebouwing wordt hergebruikt door andere (nieuwe) agrarische ondernemers, herbestemd of gesaneerd. Door het afnemend aantal agrarische ondernemers zijn nieuwe agrarische bouwblokken niet noodzakelijk en willen we hiervoor ook geen mogelijkheden bieden. Uitzonderingen op deze regel zijn mogelijk indien:

- Sprake is van verplaatsing binnen een gemeente of regio, mits op het oude bouwblok ten minste alle agrarische opstallen worden gesaneerd en herbouw hiervan wordt tegengegaan of, ingeval van cultuurhistorische waardevolle bebouwing, op adequate wijze wordt herbestemd;
- Sprake is nieuwvestiging en:
    - géén vrijkomende agrarische bouwblokken beschikbaar zijn,

- bedrijfseconomische noodzaak aantoonbaar is, en
- een bijdrage wordt geleverd in de sanering van agrarische opstallen elders.

Op bedrijventerreinen en bij glastuinbouwgebieden kan ruimte geboden worden voor middelgrote en grootschalige energieopwekking door middel van (co)vergisting. In aanvulling op bedrijventerreinen en bij glastuinbouwgebieden bieden we ook ruimte voor co-vergisting bij agrarische bedrijven, mits de ontwikkelingen qua aard, schaal en omvang passen in het landelijk gebied en sprake is van een goede landschappelijke inpassing (zie ook onder 6.1 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie).

Mestopslag

De opslag van mest afkomstig van het eigen bedrijf behoort bij veehouderijbedrijven tot de bedrijfsvoering. De aanwending van dierlijke mest in de grondgebonden landbouw heeft ook vanuit klimaatdoelstellingen aanzienlijke voordelen. Behalve veehouderijen hebben ook akkerbouwers, die mest aanwenden, de mogelijkheid mest voor eigen gebruik op het bouwblok op te slaan. Permanente mestopslag op veldkavels is uitgesloten. Wel is tijdelijke mestopslag op veldkavels mogelijk.

Regionale mestopslagen kunnen een bijdrage leveren aan het verhogen van het aandeel dierlijke mest ter vervanging van chemische meststoffen, maar kunnen ook een effect hebben op stikstofgevoelige natuur of tot geurhinder leiden. Om logistieke mogelijkheden voor ruime toepassing van dierlijke mest te bieden, kunnen in overleg met gemeenten en op basis van een integrale toets (o.a. natuur, landschap, geur, verkeer), locaties mogelijk worden gemaakt, mits een bijdrage wordt geleverd aan de sanering van (voormalige) agrarische bouwblokken en er een aansluiting is op een logistieke landbouwroute.

5.9. Glastuinbouw

We zetten in op grondgebonden landbouw, biologische landbouw en aquacultuur. Voor intensieve veehouderij en glastuinbouw zijn de mogelijkheden daarom beperkt. Voor deze sectoren geldt dat het beleid is gericht op concentratie en een verdere verduurzaming.

We sturen op een geconcentreerde glastuinbouwontwikkeling in het glastuinbouwontwikkelingsgebied in de Kanaalzone, bestaande concentratielocaties, solitaire glastuinbouw en agrarische neventakken. De ontwikkeling van het glastuinbouwontwikkelingsgebied in de Kanaalzone wordt gesteund, in combinatie met een terughoudend beleid voor glastuinbouw elders in de provincie. Om negatieve effecten van deze ontwikkeling op natuur zo veel mogelijk te mitigeren, wordt ingezet op (uitbreiding van) gebruik van energiezuinige kassen en gesloten teeltsystemen.

De Kanaalzone biedt ruimte aan één van de tien glastuinbouwontwikkelingsgebieden in Nederland. De ontwikkeling kenmerkt zich door een koppeling van het gebied aan de in de omgeving aanwezige industrie. Deze koppeling, waarbij de glastuinbouwbedrijven gebruik maken van restwarmte en CO_2 vanuit de industrie, maakt dat er sprake is van een locatie die vanuit een duurzaamheidsperspectief een grote meerwaarde heeft; Een locatie die daarmee ook aansluit op de ontwikkelingsstrategie van het beleid. Een andere ontwikkeling is de tijdelijke opslag van CO_2 in de ondergrond bij kassengebieden of de benutting van aardwarmte/geothermie voor glastuinbouw. Door opslag van het in de winter ontstane CO_2 overschot in de diepere ondergrond kan het tekort aan CO_2 in de kassen in de zomer van daaruit worden aangevuld. Deze vorm van CO_2 opslag en ook de toepassing van aardwarmte dragen bij aan provinciale duurzaamheidsdoelstellingen. Economische haalbaarheid, voorkomen van negatieve milieueffecten en garanderen van de veiligheid zijn hierbij de randvoorwaarden.

Voor de bestaande concentratielocaties op Kaart 6: Landbouw en visserij (Oosterland, Sirjansland, Sint Annaland, Rilland en Kapelle) voeren we een fixerend beleid. Dit betekent dat de mogelijkheden op grond van het huidige bestemmingsplan als maximaal gelden. Alleen bij de locatie Oosterland is door inbreiding en landschappelijke afronding nog beperkte ontwikkelingsruimte beschikbaar.

In het belang van continuïteit van bestaande bedrijven kan uitbreiding van de bestaande locaties echter een optie zijn. We achten een beperkte doorontwikkeling van bestaande concentratielocaties kansrijk en zal in overleg en afstemming met enkele gemeenten onderzoeken of hiervoor draagvlak bestaat. Bij deze afweging zal aandacht moeten worden besteed aan het realiseren van klimaatdoelstellingen in het gebied, de landschappelijke inpassing, (on)mogelijkheden in het kader van de programmatische aanpak stikstof (PAS) en vergunningverlening in het kader van de Wet natuurbescherming. Als er in de toekomst concrete initiatieven zijn voor een extra concentratielocatie, zullen we overwegen of dit mogelijk moet worden gemaakt en onder welke voorwaarden.

Uitbreiding van solitaire glastuinbouwbedrijven is slechts beperkt mogelijk. Bestaande solitaire glastuinbouwbedrijven kunnen, wanneer dit voor het behoud van een reëel perspectief op continuïteit van de bedrijfsvoering noodzakelijk is, beperkt worden uitgebreid. Aan het eind van de planperiode is er sprake van evenwicht tussen uitbreiding en sanering. De sanering kan door gemeenten worden ondersteund door gebruikmaking van de ruimte voor ruimte regeling.

Als ondersteuning voor een grondgebonden agrarisch bedrijf mag een neventak glastuinbouw worden toegevoegd. Om te voorkomen dat een neventak doorgroeit naar een hoofdtak is de omvang van een neventak gemaximeerd. De gemeente weegt binnen deze kaders af of er in het concrete geval nog sprake is van een neventak en kan zo nodig maatwerk leveren.

5.10. Intensieve veehouderij

Het provinciaal beleid richt zich op de versterking van de grondgebonden en biologische landbouw en het tegengaan van de uitbreiding van intensieve veehouderij. Daarvoor gelden de volgende overwegingen. Het landelijk gebied van Zeeland wordt als landschappelijk waardevol aangemerkt. Het ontstaan van grootschalige, industrieel aandoende agrarische bedrijven doet afbreuk aan de landschappelijke kwaliteiten. Er bestaat bij het type industrieel aandoende bebouwing geen relatie tussen de mate van bebouwing en de beschikbare cultuurgrond. Intensieve veehouderijen oefenen hierdoor grotere invloed uit op het omringende landschap dan grondgebonden bedrijven. Het landelijk gebied maakt deel uit van het toeristisch product Zeeland; het recreatief medegebruik is een belangrijk bestanddeel van de dagrecreatieve voorzieningen in Zeeland. De aantrekkelijkheid van het gebied neemt door vestiging van intensieve veehouderij af.

Vitale, grondgebonden landbouw is mede van belang voor het beheer en grondgebruik van het buitengebied. Intensieve veehouderij heeft deze functie niet, maar leidt eerder tot spanningen. Door de toenemende druk op de inkomenspositie van de vitale, grondgebonden landbouw wordt gezocht naar functies in het landelijk gebied die dit beheer en grondgebruik op adequate soortgelijke wijze kunnen overnemen, dan wel wordt gezocht naar functies die de grondgebonden landbouw kunnen ondersteunen haar rol hierin te behouden.

Intensieve veehouderij leidt ten opzichte van akkerbouwbedrijven tot een forse toename van zwaar vrachtverkeer. Effect daarvan is schade aan plattelandswegen die niet geschikt zijn voor dergelijke transporten. Ook zal hierdoor de onveiligheid in het verkeer toenemen.

In heel Zeeland wordt de vestiging van intensieve veehouderij en omschakeling van bestaande agrarische bedrijven naar intensieve veehouderij niet toegestaan. Ook nieuwe neventakken intensieve veehouderij zijn niet toegestaan evenals de doorgroei van bestaande neventakken naar een hoofdtak intensieve veehouderij. Het starten van een neventak grondgebonden veehouderij is uiteraard wel toegestaan

Een grootschalige ontwikkeling van intensieve veehouderij wordt tegengegaan door het uitsluiten van nieuwvestiging. Voor reeds bestaande intensieve veehouderij geldt dat het beleid is gericht op verduurzaming van de bedrijfsvoering.

De verplaatsing van een bestaande hoofdtak intensieve veehouderij in het kader van de realisatie van een natuurontwikkelingsproject, stads- of dorpsuitbreiding, stads- of dorpsvernieuwing of een gebiedsgericht project is onder voorwaarden toegestaan.

Verduurzaming van de bestaande hoofdtakken intensieve veehouderij is echter van groot belang voor milieu, dierenwelzijn en gezondheid. De in de sector geproduceerde mest kan een functie vervullen ten behoeve van de Zeeuwse akkerbouw en heeft een relatie met de organische stofbalans en het sluiten van kringlopen in Zeeland. Daarom geven we ten behoeve van een duurzame ontwikkeling beperkte ruimte aan bestaande bedrijven met een hoofdtak intensieve veehouderij. Onder deze duurzame ontwikkeling wordt verstaan een ontwikkeling die een belangrijke kwaliteitsimpuls voor de omgeving oplevert. Het gaat nadrukkelijk om een ontwikkeling die meer betekent dan het voldoen aan wettelijke verplichtingen. Daarbij wordt in ieder geval aandacht besteed aan dierenwelzijn, milieuwinst (waaronder het terugdringen van geuroverlast), het versterken van omgevingskwaliteiten (door een verantwoord stalontwerp en een adequate landschappelijke inpassing), maatschappelijk verantwoord ondernemen, een goede invulling van het vereveningsprincipe en een vanuit een oogpunt van bedrijfsvoering verantwoord bedrijfsperspectief. Uitgangspunt is dat alle bedrijven kunnen verduurzamen. Om te voorkomen dat zeer grote bedrijven ontstaan met een grote impact op ruimtelijke kwaliteit en infrastructuur, worden grenzen gesteld aan de maximale omvang na uitbreiding vanwege verduurzaming. Gemeenten kunnen maatwerk leveren om verduurzaming bij alle bedrijven mogelijk te maken. We bieden gemeenten ruimte om in te kunnen spelen op gewijzigde wettelijke eisen in verband met dierenwelzijn.

Dat geldt ook voor bestaande hoofdtakken pluimveehouderij die het zogenaamde Beter Leven Keurmerk (1 ster) gaan toepassen. Deze mogelijkheid geldt voor bedrijven die het aantal te houden dieren zouden moeten verminderen bij toepassing van het keurmerk. Voorwaarde voor toepassing is dat het aantal dieren niet toeneemt.

Voor bestaande neventakken intensieve veehouderij is de maximale uitbreidingsruimte gelimiteerd en verder afhankelijk van de bestaande bedrijfsomvang (is er nog sprake van een neventak), de noodzaak voor de continuïteit van het bedrijf en de diersoort. Bedrijfsbeëindiging kan worden ondersteund door gebruikmaking van de ruimte voor ruimte regeling.

5.11. Aquacultuur

We zetten in op grondgebonden landbouw, biologische landbouw en aquacultuur. De ontwikkeling van aquacultuur bevindt zich nog in een experimentele fase, waardoor teeltvormen en toekomstperspectieven nog in ontwikkeling zijn.

Het provinciale doel is ontwikkelingsruimte te bieden voor aquacultuur als zelfstandige productiesector of als neventak bij een agrarisch bedrijf met een goede ruimtelijke kwaliteit. Onderscheid wordt gemaakt in drie typen bedrijvigheid, t.w. industriële aquacultuur in bedrijfsbebouwing, agrarische vijverlandschappen en aquacultuur in een natuurlijke omgeving. In Zeeland is in bepaalde gebieden van nature zoet water in de ondergrond aanwezig. Deze gebieden vormen nu en in de toekomst de basis voor de zoetwatervoorziening van Zeeuwse landbouw. Zoet water is een schaarste goed in de provincie. Het uitgangspunt is dat aquacultuur géén nadelige invloed uit mag oefenen op deze zoetwatervoorraad. Daarom is in deze gebieden de ontwikkeling van aquacultuur niet wenselijk. Ditzelfde geldt op de plaats van de huidige verstedelijking en infrastructuur.

De verantwoorde ontwikkeling en inbedding van aquacultuur is vertaald in de “Handreiking inbedding aquacultuur”. Bestaande aquacultuurbedrijven behouden ontwikkelingsruimte.

Voor een duurzaam ontwikkelingsperspectief van een zelfstandige productiesector wordt een ruimtelijke clustering als een belangrijke voorwaarde gezien. Een zelfstandige productiesector aquacultuur heeft baat bij een ruimtelijke clustering van haar bedrijfsactiviteiten. Clustering geeft de mogelijkheid om specifieke en kostbare voorzieningen, zoals de aanleg van zoutwater aan- en afvoerleidingen en zuiveringssystemen, collectief en dus goedkoper uit te voeren. Clustering vereist een planmatige aanpak waardoor toekomstige ontwikkelruimte kan worden ingebouwd en meervoudig ruimtegebruik kan worden ingepast. Hierdoor ontstaat een duurzaam ontwikkelperspectief met meer mogelijkheden om te investeren in de openbare ruimte, landschappelijke inpassingen en hoge ruimtelijke kwaliteit. Clustering vereenvoudigt kennisuitwisseling en een gezamenlijke marketingstrategie. We hebben een 3-tal clusteringslocaties aangewezen waarbinnen alle teeltvormen mogelijk zijn (kaart 6: Bruinisse, Colijnsplaat en Yerseke). We zullen onze middelen voornamelijk inzetten in de clusteringslocaties en de Zeeuwse grondbank inzetten om duurzame aquacultuur ontwikkeling mogelijk te maken.

Nieuwe bedrijven in de categorie ‘industriële aquacultuur in bedrijfsbebouwing’ bieden we ruimte op bedrijventerreinen en als neventak op bestaande agrarische bouwblokken of als vervolgactiviteit. Clustering van bedrijven geeft een duurzamer ontwikkelperspectief. Aanvullend op de clusterlocaties wil de provincie deze categorie aanvullend stimuleren op specifieke bedrijventerreinen bij Zierikzee, Vlissingen, Terneuzen en Breskens.

Voor bestaande bedrijven die vallen in de categorie ‘industriële aquacultuur in bedrijfsbebouwing’ is een ontwikkeling mogelijk vergelijkbaar met die van de omvang van een agrarisch bedrijf.

Nieuwe bedrijven in de categorie ‘agrarische vijverlandschappen’ worden gevestigd in de clusteringsgebieden. Vestiging aansluitend aan het agrarisch bouwblok als neventak bij een agrarisch bedrijf is mogelijk tot een beperkte omvang. Dit geldt ook voor vestiging los van het bouwblok indien de ontwikkeling voldoende ruimtelijke kwaliteit heeft. In de Handreiking inbedding aquacultuur worden hiervoor spelregels geboden. Bestaande bedrijven in de categorie vijverlandschappen kunnen, mits in een gemeentelijke visie onderbouwd, ter plaatse verder ontwikkelen.

Aquacultuur in een natuurlijke omgeving kan in aansluiting met natuurgebieden ontwikkeld worden als bufferzone of overgang tussen de natuur en de rest van de omgeving, zolang dit bijdraagt aan het beheer van deze gebieden. Binnen de natuurgebieden zelf is het niet mogelijk om aquacultuur in bedrijfsgebouwen en vijverlandschappen te ontwikkelen.

In het project Kustlaboratorium wordt bij Waterdunen aan de Westerschelde aquacultuur gecombineerd met natuur en recreatie. We ondersteunen deze vernieuwende ontwikkeling.

5.12. Visserij, schaal- en schelpdiersector

Visserij in de Deltawateren kent vele verschijningsvormen, variërend van de visserij op ansjovis tot de kweek van oesters en van palingvisserij tot boomkorvisserij. Nieuwe ontwikkelingen zijn de vangst met invanginstallaties van mosselzaad (MZI's) en oesterbroed (OBI's). Met in achtneming van de bevoegdheden van andere overheden (Europese Commissie voor vaststelling quota; ministerie van LNV voor vergunningen Visserijwet en privaatrechtelijke verhuur percelen, Rijkswaterstaat als eigenaar van de Deltawateren) streven we naar een optimale benutting van de Deltawateren voor de verschillende visserijsectoren in relatie tot andere gebruiksfuncties. We stimuleren en faciliteren innovaties en overleg zoveel mogelijk binnen bestaande gremia.

Zeeland 2040:

Het Zeeuwse landschap is veelzijdiger geworden en er valt meer te beleven in, op en om het water. Dit komt door de dynamische delta waardoor de natuur meer zijn gang kan gaan en onderscheidende identiteiten worden toegekend aan de verschillende wateren die Zeeland rijk is.

Door de centrale positie van Zeeland in de Zuidwestelijke Delta en de metropoolregio Rotterdam-Antwerpen is Zeeland een blauwgroene oase waar mensen komen voor hun rust, gezondheid en actieve ontspanning. Maar er zijn meer bronnen in deze oase: Met de voedselproductie, kennis- en onderwijsinstituten, biobased economy, herwinbare energie, de open ruimte, toeristisch-recreatieve bestemmingen, sociale veiligheid en unieke woonmilieus is Zeeland een aantrekkelijke vestigingsplaats.

Een impressie hoe Zeeland er in 2040 uit kan zien:

Zeeuws Vlaanderen is door klimaatverandering en beschikbaarheid van zoetwater een kansrijk gebied voor innovaties. De Deltadammen zijn omgevormd tot duurzame energiebronnen. Een groot windpark op zee wekt Zeeuwse energie op, ook om te exporteren. De Voordelta is een bron voor natuur, aquacultuur, energiewinning en de zandleverancier om de Oosterschelde vitaal te houden.

6. Klimaatbestendige en -neutrale samenleving

De verandering van het klimaat als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen heeft ingrijpende gevolgen. De zeespiegel stijgt en weerextremen zoals overvloedige neerslag, lange periodes van hitte en droogte en stormen gaan vaker optreden. Dit resulteert in een groter risico op overstroming, wateroverlast, hittestress en ernstig watertekort/droogte. De gevolgen van klimaatverandering zijn zeker voor Zeeland van belang. Bescherming tegen het water, maar ook het gebruik van het water verdient daarom onze continue aandacht. De provincie wil binnen haar mogelijkheden haar bijdrage leveren aan het beperken van het klimaatprobleem; zowel aan de bron als in de gevolgen.

COREMANS
CAT

6.1. Duurzame en hernieuwbare vormen van energie

Het klimaat verandert door hoge concentraties broeikasgassen, de zeespiegel stijgt door de klimaatverandering. Fossiele grondstoffen worden niet alleen schaars; Gaswinning leidt elders in Groningen tot niet acceptabele maatschappelijke gevolgen. De noodzaak voor een energietransitie is groot. Onze energie moet naast duurzaam, echter ook betrouwbaar en betaalbaar blijven. Een eerste stap om deze doelen te bereiken is besparing van energie! Want energie die wordt bespaard, hoeft ook niet opgewekt te worden.

Daarnaast geven we meer ruimte voor schone, hernieuwbare energie: energie die is opgewekt uit bronnen waar we steeds opnieuw uit kunnen putten, waaronder biomassa, zonlicht, wind, getij of bodem. Een belangrijk voordeel van duurzame energie is dat het niet op gaat en dat we de uitstoot van CO2 (broeikasgas) en andere vervuilende stoffen drastisch verminderen. Daarmee leveren we onze bijdrage aan het oplossen van het klimaatprobleem. We kijken daarbij ook naar de ruimte die duurzame energieopwekking in beslag neemt. De vormen van hernieuwbare energie die de hoogste opbrengst kennen, wind en zon, kennen een groot ruimtebeslag. Dit vraagt om een goede landschappelijke inpassing maar ook maatschappelijke discussies zijn onvermijdelijk. Daarnaast vereist de energie-infrastructuur aandacht. Zon- en windenergie hebben een grillige opbrengst die verspreid over de dag en over de seizoenen verschilt. Ook vindt de opwekking van met name windenergie niet altijd plaats op plaatsen waar de elektriciteit ook verbruikt wordt.

Perifere en grillige opwekking en afname vragen om een complexe verweven (‘grid’) infrastructuur. Met de implementatie van BENG (Bijna energieneutrale Gebouwen) zal het aandeel lokaal opgewekte energie en de vraag naar daarop aangepaste infrastructuur in rap tempo toenenemen. We willen het ruimtegebruik dat hiermee gepaard gaat, faciliteren.

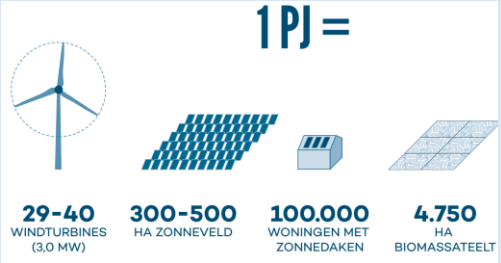
Het Zeeuwse energiegebruik is momenteel circa 125 petajoule (PJ) per jaar. Dit is omgerekend naar het aantal inwoners overigens het hoogst van Nederland; dit heeft te maken met het hoge aandeel industrie in Zeeland.

Het Zeeuwse energiegebruik is onder te verdelen in:

- 10 PJ elektriciteit (waarvan nu ca. 4 PJ duurzaam wordt opgewekt),
- 15 PJ vervoer,
- 15 PJ aan verwarming van huizen en kantoren,
- 85 PJ aan aardgas voor warmteproductie in de industrie.

Energievraag en ruimtebeslag

Energieverbruik wordt vaak uitgedrukt in petajoule (PJ). 1 PJ staat ongeveer gelijk aan het stroomverbruik van 100.000 huishoudens. Om 1 PJ op te wekken heb je ongeveer de jaarlijkse opbrengst van een windpark van 100 MW (bijvoorbeeld windpark Krammer) nodig, of een zonnepark van ca 600 voetbalvelden. Het energieverbruik van Nederland is 2100 PJ per jaar, het Zeeuwse aandeel daarin is ongeveer 6% (125 PJ).
Het ruimtebeslag van hernieuwbare energieopwekking is:

bron: Energie en klimaat, een ruimtelijke verkenning

Het Zeeuwse elektriciteitsverbruik zal gaan stijgen wanneer andere sectoren (vervoer, verwarming) overschakelen van kolen, olie of aardgas naar elektriciteit (elektrificatie). Uiteraard kan een deel van het Nederlandse energiegebruik worden afgedekt door wind op zee. Het is echter op voorhand al duidelijk dat (lang) niet het gehele Nederlandse energiegebruik op zee kan worden opgewekt en er dus een vraag overblijft voor opwek op land.

Wij richten ons op afspraken uit het energieakkoord die passen bij Zeeland en die aansluiten bij de acties uit het advies van de commissie Structuurversterking:

- besparing van energie en grondstoffen in de industrie
- besparing van energie in de gebouwde omgeving
- opwekking van hernieuwbare energie via wind, zon, water, verantwoorde biomassa en geothermie/WKO

Besparing van energie en grondstoffen in de industrie

De Zeeuwse industrie gebruikt veel energie, waarbij een deel niet benut wordt en als restwarmte in lucht of water terecht komt. De Provincie ondersteunt initiatieven om die restwarmte beter te benutten. Besparing van energie en grondstoffen heeft een directe relatie met het streven naar een circulaire economie (zie ook onder 5.1 Biobased en circulaire economie).

Grote installaties die gas winnen uit mest of afvalstoffen mogen worden gebouwd op bedrijventerreinen en bij de glastuinbouwgebieden in Rilland en de Kanaalzone. Kleine installaties zijn onder voorwaarden ook mogelijk bij agrarische bedrijven. We stimuleren ook waar mogelijk de afzetmarkt voor biogas.
Op bedrijventerreinen en bij glastuinbouwgebieden kan ruimte geboden worden voor middelgrote en grootschalige energieopwekking door middel van (co)vergisting. In aanvulling hierop bieden we kansen voor (co)vergisting bij het agrarisch bedrijf. Ontwikkelingen moeten dan qua aard, schaal en omvang wel passen in het landelijk gebied en verantwoord landschappelijk wordt ingepast. Het karakter van het landelijk gebied mag niet onevenredig wordt aangetast en de stikstofemissie inpasbaar zijn (zie ook onder 5.8 Duurzame landbouw).

Warmte-koude opslag (WKO)

We stimuleren de toepassing van open en gesloten bodemenergiesystemen (warmte-koude opslag: WKO) (zie ook onder 8.6 Wonen). Aandachtspunt daarbij is de bescherming van (toekomstige strategische) zoetwatervoorraden voor drinkwater en kwetsbare grondwatersystemen voor natuur voor de lange termijn. Andere aandachtspunten bij WKO zijn de kwaliteit bij aanleg, de kans op onderlinge beïnvloeding (rendementsverlies) van systemen die te dicht bij elkaar liggen en de balans tussen koude en warmte tijdens het gebruik.

Organisatie doelstelling

Ook als provinciale organisatie nemen we onze verantwoordelijkheid en maken we onze eigen organisatie klimaatneutraal. We kopen zoveel mogelijk groene energie in, we bevorderen efficiënt energiegebruik in onze eigen taken zoals onderhoud en aanleg van wegen, openbaar vervoer en het onderhoud van onze gebouwen. Eventuele benodigde CO2-compensatie realiseren we via projecten in Zeeland. Ook geven we uitvoering aan de routekaart naar Zero emissie Openbaar Vervoer.

Energiebesparing in de gebouwde omgeving

Een belangrijk deel van ons energieverbruik gaat naar de verwarming van woningen en andere gebouwen, nu nog vaak met aardgas. Hier moet een duurzaam alternatief voor gevonden worden. Om dit voor elkaar te krijgen, hebben meer dan 30 Zeeuwse bedrijven en organisaties, waaronder de Provincie Zeeland, begin 2017 hun handtekening gezet onder het Zeeuws Energieakkoord. Daarmee spreken ze af dat zij gezamenlijk gaan werken aan het versneld energie- en CO2-neutraal maken van de Zeeuwse particuliere woningvoorraad. De doelstelling is om de particuliere woningvoorraad in 2045 volledig energieneutraal te

hebben. De huidige eisen aan nieuwbouw, dat huizen (bijna) energieneutraal gebouwd moeten worden, zullen hieraan ook bijdragen.

Een woning wordt energieneutraal door het allereerst goed te isoleren zodat er weinig meer verwarmd hoeft te worden. De resterende warmtevraag kan dan elektrisch worden opgelost. Kansrijke voorbeelden zijn zonneboilers (warm water tappen) en voor verwarming elektrische CV-ketels en warmtepompen. Met het oog op klimaatverandering is ook de mogelijkheid van koeling van gebouwen door middel van WKO-installaties een interessante optie. De benodigde elektriciteit voor deze apparaten wordt dan uiteraard duurzaam opgewekt, bij voorkeur door zonnepanelen op het eigen dak. Eventuele ruimtelijke consequenties van verduurzaming van woningen zullen waarschijnlijk beperkt zijn en betreft gemeentelijk maatwerk.

De Provinciale Impuls Wonen bevordert woningverbetering en zorgt voor afname van verouderde woningvoorraad. Bij het toekennen voor subsidie zijn duurzaamheidseisen als biobased, circulair een energiezuinigheid afwegingscriteria.

Opwekking duurzame energie

Onze ambitie voor het opwekken van duurzame energie met wind, zon en water is om in de eigen elektriciteitsbehoefte van Zeeland te kunnen voorzien (van 4 naar 10 PJ, dus 2,5x de huidige productie) en een evenredige bijdrage te leveren aan de landelijke doelstellingen. We stellen daarvoor op hoofdlijnen kaderstellende beleidsruimte voor wind, zon en waterprojecten, maar laten maatwerk over aan de gemeenten. Vormen van duurzame energie mogen niet ten koste van externe veiligheid. Draagvlak bij omwonenden en participatie van de omgeving staan ook voor ons bij die projectontwikkeling voorop. (Kaart 7: Duurzame en hernieuwbare vormen van energie)

In 2020 dient Zeeland 570,5 MW opgesteld vermogen windenergie bij te dragen aan de landelijke doelstelling van 6000 MW op land. Deze doelstelling zal voor 2030/2050 waarschijnlijk verhoogd worden. Verwacht mag worden dat er ook voor het opwekken van zon energie een doelstelling geformuleerd zal worden. Dit Omgevingsplan bevat voldoende beleidsruimte voor realisatie van projecten waarmee de provincie op duurzame wijze in haar eigen elektriciteitsverbruik, inclusief een beperkte toename daarvan, kan voorzien. De bijdrage aan de landelijke doelstellingen zal daar waarschijnlijk niet veel van afwijken.

Windenergie

Voor windenergie voeren we een beleid dat zich kenmerk door concentratie van de windturbines binnen een aantal locaties. Deze bevinden zich op of bij grootschalige industrie terreinen en op en bij grootschalige infrastructurele werken. De concentratielocaties voor windturbines zijn op Kaart 7: Duurzame en hernieuwbare vormen van energie aangegeven, maar het is ook mogelijk om enkele extra projecten toe te voegen. Hiermee wordt ruimte geboden om de realisatie van de duurzame energie ambitie mogelijk te maken. De lijst met aangewezen locaties is vanuit initiatieven in het verleden tot stand gekomen maar er zijn meer mogelijkheden zonder de concentratiegedachte geweld aan te doen. Daarom wordt ruimte geboden voor enkele extra projecten wanneer deze aansluiting zoeken bij grote infrastructuurlijnen als bijvoorbeeld waterkeringen langs de grote wateren. Dit beleid heeft geen betrekking op windturbines tot een maximale tiphoogte van 20 m. Dergelijke turbines zijn primair een zaak van de gemeenten.

Zon energie

Onze voorkeur heeft plaatsing van zonnepanelen op daken. Dit is vanuit het provinciaal beleid zondermeer toegestaan. Uit berekeningen van ECN blijkt dat het bruto vermogen van zon op dak in Zeeland ca 2600

MW bedraagt. Netto wordt dit geschat op ca 700 MW (niet alle daken zijn immers geschikt). We zeten ons daar waar mogelijk in om zon op dak te bevorderen. Onderkend wordt dat er met alleen zon op dak onvoldoende vermogen gerealiseerd kan worden. Aanvullende ruimte voor zonprojecten wordt daarom geboden in combinatie met andere functies. Hiermee wordt een balans gezocht tussen enerzijds ruimte bieden voor zon energie, maar anderzijds wel met behoud van omgevingskwaliteit, zorgvuldig ruimtegebruik en behoud van de agrarische functie van gronden in het buitengebied.

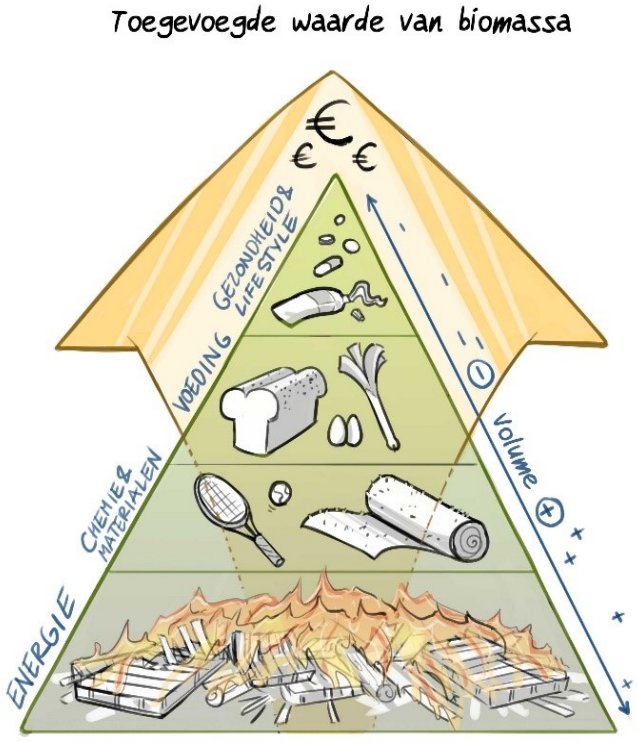
Zonprojecten anders dan op dak zijn daarom toegestaan binnen bestaand bebouwd gebied, in combinatie met windenergieprojecten, in combinatie met infrastructuur zoals dijken, (vaar en spoor)wegen en nutsvoorzieningen, op stortplaatsen en locaties voor glastuinbouw, aansluitend aan bestaand bebouwd gebied en op water. Voor water geldt dan aanvullend dat aangetoond moet worden dat er geen negatieve effecten zijn voor recreatie en visserij. Ook voor zonprojecten geldt dat het maatwerk aan de gemeenten wordt overgelaten.

Water

We zien volop kansen om energie uit water te halen. Verschillende initiatieven in de regio zijn hiervan het bewijs. Zo wordt onderzoek gedaan naar het ontwikkelen van groene grondstoffen vanuit aquatische teelten (algen en wieren) voor de industrie en wordt er gekeken naar de mogelijkheid om uit de zoet-zout scheiding van water energie te halen. Ook bestaat de mogelijkheid om zowel uit getij als stroming energie op te wekken en is er een sterke verbinding met waterbouw en deltatechnologie. Zeeland is de provincie in Nederland waar de beste omstandigheden voor getijdenstroom aanwezig zijn. Een belangrijk element is dat Zeeland al lange tijd kennis heeft op het gebied van deltatechnologie die, in combinatie met de opwekking van energie uit stroom of getij, nieuwe kansen biedt. We zetten ons daarom in Zeeland te ontwikkelen tot het belangrijkste deltagebied voor kennis van en praktijkervaring met energie uit water.

Bodem

De toepassingsmogelijkheden van diepe geothermie met hoge temperaturen zijn onzeker. Het ontbreekt hiervoor aan onderzoek naar de diepere bodemlagen onder Zeeland. Deze technieken vragen daarnaast ook hoge voorinvesteringen. De snelle technische ontwikkelingen rond lage temperatuur warmtewisselaars bieden mogelijkheden voor ondiepere geothermie met lagere temperaturen. Deze techniek lijkt technisch en economisch eerder haalbaar en vooral in het noordelijk deel van Zeeland. We hebben een adviesrol naar het Rijk bij de aanvraag en verlening van vergunningen in het kader van de Mijnbouwwet rond geothermie. We informeren initiatiefnemers over mogelijkheden voor gebruik van warmte uit de bodem en diepere ondergrond (geothermie).

Biomassa

We bevorderen de transitie naar duurzame economische ontwikkeling waarbij een aanzienlijk deel van fossiele grondstoffen zoals aard- olie, –gas en steenkool worden vervangen door hernieuwbare alternatieven uit biomassa. Het streven naar een circulaire economie vereist echter dat materiaal echter zo hoogwaardig mogelijk wordt (her-)ingezet. Biomassa voor het opwekken van energie, kent juist een lage toegevoegde waarde. Hiervoor worden dan ook alleen resten gebruikt die voor hogere toepassingen niet meer geschikt zijn.

De biomassa komt bij voorkeur op een duurzame wijze tot stand met in acht name van bodemvruchtbaarheid en biodiversiteit, en komt bij voorkeur van de agro &foodsector, natuurgebieden, infra, GFT afval en rioolwaterzuiveringsinstallaties uit de eigen regio. Import via de havens behoort ook tot de mogelijkheden, onder de voorwaarde dat teelt, transport en verwerking per saldo leiden tot vermindering van CO2-uitstoot in vergelijking tot wanneer fossiele bronnen zouden worden benut.

6.2. Water

Een goede kwaliteit en kwantiteit van oppervlaktewater en grondwater is voor landbouw, natuur en alle inwoners en toeristen van groot belang. Zeeland bestaat voor een groot deel uit water en landelijk gebied. De deltawateren zijn nationaal en internationaal bijzonder gewaardeerde gebieden vanwege de natuurwaarden, recreatiemogelijkheden en schelpdiervisserij.

Waterkwaliteit

Schoon en ecologisch gezond water ontstaat niet vanzelf. Het water in Zeeland voldoet uiterlijk in 2027 aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (Kaart 8: Waterfunctiekaart en Kaart 10: KRW grondwater). De doelen en de hiervoor uit te voeren acties zijn opgenomen in de Planherziening KRW en ROR (2016-2021). We hebben de taak om dit te bewaken, geven de hoofdlijnen van het regionaal waterbeleid en stemmen de uitvoering van het waterbeheer af met het waterschap. Leidraad voor het waterbeheer vormt de provinciale waterfunctiekaart (zie Kaart 8: Waterfunctiekaart) die de waterhuishoudkundige bestemming met bijbehorende gebruiksvoorwaarden van het grond- en oppervlaktewater aangeeft. Bij de vaststelling van functies spelen zowel het aanwezige gebruik als wensen en ontwikkelingsmogelijkheden uit het oogpunt van uiteenlopende belangen een rol. De ecologische doelen zijn gericht op het bereiken van een bepaalde samenstelling van (oever)planten en dieren in het water, de bijbehorende milieukwaliteit en de inrichting en het beheer. De chemische waterkwaliteit is gericht op het behalen van de richtwaarden die leiden tot een goede chemische toestand van oppervlaktewateren. Bij het behalen van waterkwaliteitsdoelen is het ecologisch doel maatgevend.

Oppervlaktewater

Zeeland kampt met een aantal stoffen in oppervlaktewater die niet voldoen aan de wettelijke normen die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn. De belangrijkste oorzaak zijn uiteenlopende en verspreide veroorzakers (diffuse bronnen). We sluiten aan bij het landelijk beleid voor het terugdringen van diffuse bronnen. Het oppervlaktewater in Zeeland voldoet uiterlijk in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Een goed en efficiënt functionerende afvalwaterketen levert een bijdrage aan het behalen van deze waterkwaliteitsdoelstellingen.

We ondersteunen economische sectoren en overheden bij het realiseren van de landelijke doelen (uit oogpunt van het kunnen benutten van maximale ontwikkelruimte) door samen kostenefficiënte (innovatieve)

maatregelen te ontwikkelen om diffuse bronnen terug te dringen, duurzaam bodemgebruik te stimuleren en de bewustwording bij diverse doelgroepen te vergroten.

Zwemwater
We zijn verantwoordelijk voor de aanwijzing van zwemwaterlocaties in binnendijkse en buitendijkse oppervlaktewateren. Daarnaast wijzen we de zwemwaterfunctie toe aan binnendijkse oppervlaktewateren, houden toezicht op de kwaliteit (incl. fysieke veiligheid) van alle zwemwaterlocaties en – functies en voeren daarvoor veiligheidsonderzoek uit.

In alle deltawateren en enkele regionale oppervlaktewateren zijn deelgebieden als zwemwater aangewezen. Het zwemwater dient te voldoen aan de gestelde normen in de Europese Zwemwaterrichtlijn en landelijke wetgeving zodat dit veilig is voor mensen. Als dat onverhoopt niet het geval is kunnen we een zwemverbod of negatief zwemadvies afgeven.

Landbouw
In het landelijk gebied gaat het vooral om emissies uit de landbouw. Snelle afvoer (af- en uitspoeling) van landbouwgronden, met name tijdens afvoerpieken, vormt de belangrijkste bron voor stikstof in het oppervlaktewater. Om het waterkwaliteitsprobleem van eutrofiëring terug te dringen, zoeken we maatregelen in beperking van de snelle afvoercomponent (af- en uitspoeling).

Afvalwaterketen
Om bij toenemende intensiteit van de neerslag wateroverlast in bebouwd gebied te voorkomen, en om de afvalwater keten beheersbaar te houden, zal de inrichting van het bebouwd gebied hierop moeten worden afgestemd. Bij nieuwbouw is aanleg van gescheiden systemen uitgangspunt. Voor bestaand bebouwd gebied zullen gemeenten in beeld moeten brengen waar en in hoeverre ontvlechting van hemel- en afvalwater doelmatig is. Uitgangspunt daarbij blijft één procent afkoppelen per jaar met als randvoorwaarde dat hemelwater in de bodem en oppervlaktewater kan worden geborgen.

In het afgelopen decennium is de sanering van lozingen van huishoudelijk afvalwater in het buitengebied afgerond. In het stedelijk gebied betreft de belasting vooral lozingen vanuit de riolering bij hevige neerslag (overstorten) en afspoeling van hemelwater van verontreinigde verhardingen.

De zorg voor inzameling en transport van huishoudelijk (en bedrijfsmatig) afvalwater ligt bij de gemeenten en voor de zuivering bij het waterschap. De Provincie houdt toezicht op indirecte lozingen van bedrijven. Een goede samenwerking tussen betrokken partijen is noodzakelijk voor een goed en efficiënt functionerende afvalwaterketen. Waterschap en gemeenten hebben op grond van het landelijke bestuursakkoord water de verantwoording om uiterlijk in 2020 een bezuinigingstaakstelling in de afvalwaterketen te bereiken. Hieraan wordt, samen met het waterbedrijf, invulling gegeven binnen de Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ+). Onze rol binnen het samenwerkingsverband van de afvalwaterketen is gericht op bemiddeling, toezicht en ondersteuning.

Voor een deel van de afvalwaterlozingen is de gemeentelijke inzameling niet doelmatig gebleken en is ontheffing van de afvalwaterzorgplicht verleend. De lozer krijgt in dat geval tot uiterlijk 2027 de tijd om een wettelijk vereiste zuiveringsvoorziening aan te leggen. Bij nieuwe en uitbreidende lozingen wordt door ge-

meente en waterschap samen de afweging gemaakt of gekozen wordt voor afvalwaterzorg door de overheid of gebruik gemaakt wordt van de verleende ontheffing van de afvalwaterzorgplicht. Basis daarvoor vormen de minimale wettelijke vereisten.

Waterbodem

We vragen in het bijzonder aandacht voor de historisch vervuilde waterbodems in stedelijk gebied. Deze dienen zo veel mogelijk te worden opgeruimd, vooral als er risico's zijn voor mens, plant, dier of als er verspreiding naar de omgeving is. Verder moet de vrijkomende baggerspecie (weer) zo veel mogelijk bruikbaar zijn als grondstof voor nuttige en functionele toepassingen. We zetten ons in om met andere partijen naar (innovatieve) lange termijn oplossingen te zoeken.

Grondwater

Het grondwater in Zeeland voldoet uiterlijk in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Samen met het rijk en regionale waterbeheerders zijn we hiervoor verantwoordelijk en ondersteunen dit met onderzoek, voorbeeldprojecten en voorlichting.

Waterkwantiteit

De beschikbaarheid van voldoende (grond)water in kwantitatieve en kwalitatieve zin, is van groot belang voor een vitaal Zeeland. Zoet water is ook een belangrijke productiefactor voor de bedrijfsvoering en -ontwikkelingsmogelijkheden. De klimaatverandering geeft in toenemende mate een extra dimensie aan het waterbeheer. Met het ontstaan van extremere weerspatronen neemt de behoefte aan bescherming tegen zowel wateroverlast als tekort toe. De stijgende zeespiegel en wisselende rivierafvoeren vragen om een nieuwe kijk op watervoorzieningen, vooral op langere termijn.

De grondwaterstand en het oppervlaktewaterpeil worden afgestemd op de gebiedsfuncties op de waterfunctiekaart (Kaart 8: Waterfunctiekaart). Het waterschap werkt dit uit in een Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR), als bouwsteen voor een nieuw te effectueren peilbesluit. De bodemsoort is aangegeven op Kaart 9: Gewenst Grond- en oppervlaktewater Regime. Het waterschap koppelt de uitwerking van het GGOR aan de herziening van de peilbesluiten. Het waterschap draagt zorg voor het uiterlijk in 2020 vaststellen van geactualiseerde peilbesluiten. In de loop van de planperiode kunnen als gevolg van voortschrijdend inzicht beleidsmatige keuzes ten aanzien van gewenste ontwikkeling van zoetwatervoorraden en beïnvloeding van kwelstromen tot een aangepast kader voor het GGOR leiden. De eigenaar of gebruiker van de grond is zelf verantwoordelijk voor een afgestemde grondwaterstand.

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van het bodem- en watersysteem. Op de waterkansenkaart is dat globaal inzichtelijk gemaakt (zie Kaart 12: Klimaatadaptatie en waterkansenkaart).

Functie (zie waterfunctie kaart)	Bodem **(zie GGOR bodemkaart)**	OOR **(peil in cm t.o.v 10% laagste maaiveldhoogte)**
-	**Veen**	**60**
-	**Ongerijpt**	**60**
Natuur	**-**	**Zie natuurdoeltype**
Bebouwing	**rest**	**110**
Landbouw / natuur	**rest**	**Geen verlaging**

Beïnvloeding natuur	**rest**	**Geen verlaging**
Landbouw	**Poelklei met veen**	**100**
Landbouw	**Schorgronden**	**120**
Landbouw	**Zand- en plaatgronden**	**100**

Oppervlaktewater

Met het oog op het voorkomen en beperken van regionale wateroverlast bij extreme hoeveelheden neerslag, stelt de provincie normen vast voor de gemiddelde afvoer- en bergingscapaciteit waarop regionale wateren moeten zijn ingericht. Met deze normen uit het Bestuursakkoord Water moet het waterschap als waterbeheerder rekening houden bij de inrichting van het regionale watersysteem. Deze normen zijn opgenomen in de omgevingsverordening. Verder wordt in dit verband verwezen naar hetgeen is opgenomen onder 6.5 Klimaatadaptatie.

Vaarwegen

De Provincie legt vast welke regionale wateren de functie vaarweg krijgen en wie de vaarwegbeheerder is. In Zeeland hebben het Kanaal door Walcheren met het Arnekanaal en het Havenkanaal Goes de functie vaarweg. Voor de binnenvaart gelden de richtlijnen van de CEMT 1992 (Conferentie van Europese Ministers van Verkeer) en de voorwaarden die door het Basis Recreatie Toervaart Net (BRTN) worden gesteld. In de Waterverordening worden de doelstellingen en het beheer uitgewerkt.

Vaarweg	CEMT -klasse	BRTN categorie
Havenkanaal Goes	III	BZM
Kanaal door Walcheren	Va	AZM
Arnekanaal	Va	BZM

Grondwater

Beschikbaarheid van zoetwater voor de landbouw is een belangrijk aandachtspunt in het licht van klimaatverandering en de geleidelijk toenemende verzilting. Vooral de dunne zoete grondwaterlenzen worden bedreigd door klimaatveranderingen. De nadruk ligt op het optimaal benutten van zoetwater dat van nature aanwezig is (https://kaarten.zeeland.nl/map/freshem#). Dat komt neer op het in stand houden of vergroten van de zoetwaterlenzen in de bodem. Op plaatsen waar voldoende zoet grondwater aanwezig is, kan onttrokken worden. De geldende randvoorwaarden hiervoor worden door het waterschap in de keur vastgelegd.

Zoet water is een collectief goed. De overheid, in dit geval de Provincie en het Waterschap, heeft een verantwoordelijkheid voor algemeen beheer, maar hanteert in het geval van maatwerk het principe van de gebruiker betaalt. Dit uitgangspunt sluit aan bij het landelijke spoor “Waterbeschikbaarheid”, waarin overheid en gebruikers afspraken maken over hun verantwoordelijkheden ten aanzien van een optimale benutting van zoet water, onder de randvoorwaarde dat niet wordt ingeteerd op de bestaande voorraden. Ook beogen we met dit beginsel efficiënter gebruik van grondwater te stimuleren.

Deze aanpak heeft in Zeeland vorm gekregen in het onderzoeksprogramma Proeftuin Zoet Water dat kennisontwikkeling stimuleert die (i) de behoefte aan zoet water vermindert, of (ii) de beschikbaarheid daarvan

vergroot, bijvoorbeeld door infiltratie, diepdrainage en/of milde ontzilting van brak oppervlaktewater. De onderzoeken zijn vooralsnog overwegend gericht op technische haalbaarheid, maar naar verwachting zullen verkenningen naar opschalingsmogelijkheden in de tijd toenemen. Wij blijven onverminderd hoge prioriteit geven aan kennisontwikkeling volgens de aanpak van de Proeftuin Zoet Water. Om te borgen dat kennisontwikkeling breed en integraal wordt opgepakt stellen wij daarvoor ook de komende jaren geld beschikbaar.

Bruikbaar grondwater is een schaars goed. Onttrekkingen kunnen daarom in principe alleen worden toegestaan als de aanvulling groter blijft dan de onttrokken hoeveelheid. Bij de beoordeling of onttrekkingen toegestaan kunnen worden dient rekening te worden gehouden met andere belangen. Onttrekkingen zijn niet toegestaan als deze negatieve effecten op verdrogingsgevoelige natuurgebieden hebben.

Zeeland kent slecht 2 drinkwaterpompstations, waarvan alleen pompstation Haamstede gebruikt wordt voor de productie van drinkwater. Sint-Jansteen wordt operationeel gehouden voor calamiteiten. Om de kwaliteit en de kwantiteit van toekomstig drinkwater te kunnen garanderen, zijn grondwaterbeschermingsgebieden aangewezen. Ook participeert Zeeland in de nationale opgave om strategische grondwatervoorraden aan te wijzen om de drinkwatervoorziening voor de toekomst veilig te stellen. In kwetsbare gebieden zijn nieuwe permanente onttrekkingen in principe niet toegestaan als deze significant negatieve effecten hebben.

De afgelopen jaren is het aantal kleine onttrekkingen van zoet grondwater door met name landbouw toegenomen. Doordat er meer onttrokken wordt dan in het verleden, neemt de noodzaak van een gedegen inzicht in de grondwaterbalans toe. Beter inzicht daarin maakt het mogelijk het beleid te verfijnen en meer maatwerk te leveren. Maatwerk vergroot de mogelijkheden voor ondernemers die gebruik maken van zoet grondwater, maar kost (onderzoeks-)inspanning en, voor het waterschap als operationeel beheerder, extra inspanning in beheer, vergunningverlening en handhaving.

We steunen initiatieven voor alternatieve vormen van zoetwaterbenutting op voorwaarde dat er zicht is op economisch rendement en natuur, milieu en landschap er niet onder lijden. Bijzondere aandacht daarbij heeft het Volkerak-Zoommeer, dat weer zout zal worden gemaakt om de waterkwaliteit te verbeteren. We dragen bij aan een alternatief voor de huidige zoetwatervoorziening. Uitbreiding van de aanvoer van water van buitenaf en gebruik van effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) wordt niet actief door de Provincie nagestreefd; De gebruikers zijn daar zelf verantwoordelijk voor.

6.3. Meerlaagsveiligheid

Om in Zeeland te kunnen wonen, werken en recreëren moet het land beschermd zijn tegen overstromingen. Toenemende zeespiegelstijging en bodemdaling vragen om voortdurende waakzaamheid. In het Nationaal Waterplan van 2009 is het concept Meerlaagsveiligheid geïntroduceerd, dat onderscheid maakt in maatregelen die de kans op een overstroming verkleinen (1e laag), de gevolgen van een overstroming verminderen (2e laag) of de rampenbeheersing verbeteren (3e laag). In de eerste laag – sterke waterkeringen – zoeken we naar meekoppelkansen (‘werk-met-werk’) bij versterkingsprojecten van primaire keringen. De opgave van waterveiligheid wordt waar mogelijk verbonden met andere ruimtelijke ambities ten aanzien van bijvoorbeeld bouwen, natuur, recreatie en cultuurhistorie. Uit de Waterwet volgt dat het Rijk de normen stelt voor de primaire waterkeringen en dat provincies normen stellen voor de regionale waterkeringen. In Zeeland is daarbij een onderscheid te maken tussen waterkerende (‘natte’) regionale waterke-

ringen, waaronder het Kanaal door Walcheren en langs het Veerse Meer, en (droge) regionale waterkeringen die feitelijk geen water keren (binnendijken). De normen zijn vastgelegd in de omgevingsverordening. Met het waterschap worden afspraken gemaakt over cyclus van beheer, toetsing en eventuele versterking. In het belang van de veiligheid en kosteneffectief beheren en versterken van primaire en regionale waterkeringen is sturing op grote ruimtelijke ontwikkelingen nodig. Wij vragen initiatiefnemers voor (her)ontwikkeling in diep en snel overstroombare gebieden om bij lokatiekeuze en inrichting zo goed als mogelijk rekening te houden met de mogelijke overstromingsgevolgen. Wat betreft ruimtelijke inrichting (2e laag) werken we aan de optimalisering van het stelsel van regionale keringen, waaronder de binnendijken. In de 3e laag – crisisbeheersing – werken wij vanuit de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's vooral aan bewustwording. Centraal daarbij staan vitale en kwetsbare sectoren die bij overstroming zo goed mogelijk moeten kunnen blijven functioneren of geen gevaar voor de omgeving mogen vormen.

Sterke waterkeringen – 1e laag meerlaagsveiligheid

Het Rijk is op grond van de Waterwet het bevoegd gezag voor het vaststellen van de normen voor de primaire waterkeringen (Kaart 11: Meerlaagse veiligheid en medegebruik waterkeringen) langs de Noordzee en de Deltawateren. Waterschap Scheldestromen en Rijkswaterstaat Zee & Delta zijn functionele beheerders van het primaire stelsel, het Rijk (inspectie ILT) is toezichthouder. Met de afronding van het project Zwakke Schakels is de veiligheid van de Zeeuwse kust aanzienlijk verbeterd. De nieuwe normering voor primaire keringen – verankerd in Waterwet 2017 – brengt nieuwe versterkingsopgaves met zich mee, die zich vooral concentreren langs de Ooster- en Westerschelde. Via het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) wordt hieraan gewerkt. Om de waterveiligheid te blijven garanderen en om mee te groeien met de zeespiegelstijging wordt regelmatig zand aan de kust toegevoegd en (harde) bestortingen van de vooroevers uitgevoerd.

We stellen de kaders voor de regionale waterkeringen (aanwijzen stelsel en normering daarvan) en houden toezicht op het beheer van deze waterkeringen. Het beheer en het treffen van noodzakelijke maatregelen zijn taken van het waterschap, voor het Kanaal Gent-Terneuzen en het Antwerps Kanaalpand is dit een verantwoordelijkheid voor Rijkswaterstaat.

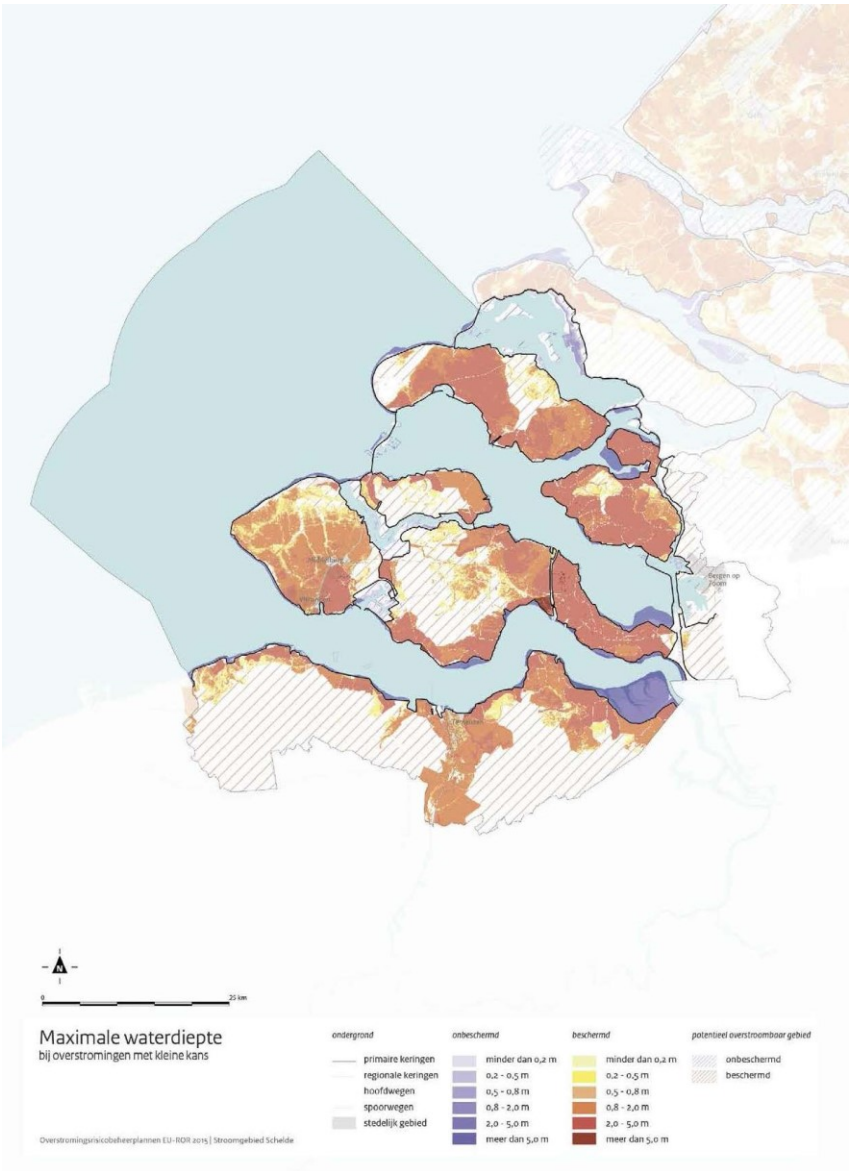
We werken - samen met het waterschap, Veiligheidsregio, Rijkswaterstaat en gemeenten – in het project Normering Regionale Waterkeringen (NRW) aan het actualiseren van het huidige stelsel en de normering daarvan. Voor de waterkerende ("natte") regionale keringen is dit onderzoek afgerond; de normen zijn vastgelegd in de omgevingsverordening. Met het waterschap worden afspraken gemaakt over cyclus van beheer, toetsing en eventuele versterking.

Gebiedsinrichting – 2de laag meerlaagsveiligheid

Aanvullend op het voorkómen van overstromingen kunnen slachtoffers en schade bij een onverhoopte doorbraak verder worden beperkt door regionale waterkeringen (binnendijken) en door bij nieuwe bebouwing en infrastructuur rekening te houden met mogelijke overstromingen.

In het project NRW wordt de bijdrage van droge regionale keringen (binnendijken met waterkerende functie) aan het beperken van overstromingsgevolgen onderzocht. Dit gebeurt eiland voor eiland en dijkring voor dijkring. Wanneer dit onderzoek in 2021 is afgerond, worden met de beheerders afspraken gemaakt over cyclus van beheer, toetsing en eventuele versterking van deze regionale keringen.

Door de locatiekeuze en bouwwijze kunnen de gevolgen beperkt blijven. Vitale functies moeten bij een overstroming intact blijven of snel weer op te starten zijn. Kwetsbare objecten mogen geen risico vormen. Dat geldt in het bijzonder voor vitale objecten als de energie- en drinkwatervoorziening en voor kwetsbare objecten als ziekenhuizen en verpleegtehuizen. We willen vanuit de kaders van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie onze medeverantwoordelijkheid nemen voor een klimaatrobuuste locatiekeuze en (her)inrichting van de voor Zeeland van belang zijnde vitale en kwetsbare functies en grote woonwijken en bedrijventerreinen. In het belang van de veiligheid en kosteneffectief beheren en versterken van primaire en regionale waterkeringen is sturing op grote ruimtelijke ontwikkelingen nodig. De algemene noodzaak voor sturing op bouwmogelijkheden wordt breed gedeeld, maar bij het aanwijzen van concrete locaties is dat op voorhand niet zeker. We roepen initiatiefnemers op om bij (her)ontwikkeling van genoemde functies zowel wat betreft locatiekeuze als inrichting zoveel mogelijk rekening te houden met de potentiële overstromingsgevolgen. De kaart met de maximale waterdiepte bij overstromingen met een kleine kans uit het Overstromingsrisicobeheerplan Schelde – opgesteld in het kader van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's - dient daarbij als richtinggevend te worden beschouwd. Vluchtplaatsen en goede evacuatieroutes kunnen slachtoffers voorkomen en leed beperken.

Maximale waterdiepte bij overstromingen met een kleine kans.

Bron: ORBP Schelde – 2016-2021, Ministerie van I&M, 2015

Overheden blijven met uitzondering van het locatiebeleid verantwoordelijk voor het ontwikkelen en uitvoeren van een eigen beleid. Zij voeren waar mogelijk in gezamenlijkheid de adaptatiemaatregelen uit. We stimuleren en faciliteren deze samenwerking. De ambitie voor de toekomst is om de bestaande samenwerking rond ruimtelijke adaptatie te laten uitgroeien tot een samenwerkingsverband klimaatadaptatie en mitigatie (zie paragraaf: 6.5 Klimaatadaptatie). We nemen als organisatie hierin het initiatief. Vanuit deze nieuwe samenwerking worden regionale klimaatadaptatiestrategieën opgesteld en worden ook niet-overheden zoals bedrijven en burgers betrokken.

Bewustwording en crisisbeheersing – 3de laag meerlaagsveiligheid
De in 2017 gewijzigde Waterwet biedt via de nieuwe normering van primaire keringen alle inwoners een basisveiligheid tegen overstromingen. Deze “garantie” op basisveiligheid geldt echter alleen achter de dijk; bewoners en bedrijven in buitendijkse gebieden (inclusief de kering zelf) zijn in principe zelf verantwoordelijk voor waterschade en het treffen van gevolg beperkende maatregelen.

Ondanks robuuste waterkeringen en een slimme ruimtelijke inrichting achter de dijken kan er altijd iets mis gaan, ook al is de kans daarop in Nederland verhoudingsgewijs gelukkig erg klein. Een overstroming pakt overal in Zeeland anders uit; er zijn delen die altijd droog blijven maar ook polders die in een mum van tijd zeer diep vollopen.

De Veiligheidsregio Zeeland is verantwoordelijk voor coördinatie van de hulpverlening en wederopbouw. Het is van groot belang dat overheden, bewoners en bedrijven weten wat te doen ingeval een calamiteit optreedt, zowel in de aanloop daarnaartoe (koude fase) als op het moment zelf (warme fase). Waterschap, Rijkswaterstaat en Veiligheidsregio hebben hiertoe Crisisplannen opgesteld die jaarlijks geactualiseerd worden.

De komende jaren (2018-2020) inventariseert de Veiligheidsregio Zeeland de mogelijke impact van overstromingen en wateroverlast en stelt zij handreikingen op hoe hiermee om te gaan. We faciliteren deze werkzaamheden onder meer door het beschikbaar stellen van gedetailleerde overstromingsberekeningen (een kerntaak van de provincie) en door kennisinbreng over vitale en kwetsbare functies (generieke info heel Zeeland). Waar mogelijk worden werkzaamheden ten behoeve van deze activiteit gekoppeld aan de voorbereidingen van het project Normering Regionale Waterkeringen en gemeentelijke klimaattesten.

We willen onder meer vanuit onze rol als bevoegd gezag voor BRZO-bedrijven specifieke aandacht geven aan het beperken van overstromingsgevolgen bij de eerder genoemde vitale en kwetsbare functies. Ook willen wij samen met netwerkbeheerders werken aan het meer waterrobuust maken van het elektriciteitsnetwerk in Zeeland; zonder stroom vallen namelijk vrijwel alle andere functies uit.

6.4. Randen Noordzee en Deltawateren

Zeeland is Land in Zee! Wat dit betekent kan misschien wel het best ervaren worden aan de oevers van de Noordzee en Deltawateren. Waterkeringen zijn aantrekkelijk en hebben een kwaliteit die gekoesterd mag worden vanwege de bijzondere natuur, de fraaie vergezichten, het ervaren van de elementen en herinneringen aan geschiedenis. Ook bieden ze volop ruimte aan recreatieve activiteiten, van uitwaaien op een leeg winters strand tot en met de zomerse hectiek van zwemmen, zonnebaden en water gerelateerde sporten. De randen Deltawateren bieden daarmee voor elk wat wils, maar er komt ook alles samen: echte gebiedsopgaves in een brede strook langs het water. Om deze kwaliteiten voor de toekomst te borgen,

wordt in deze gebiedsopgave ingezet op een afgewogen mix van het garanderen van de waterveiligheid, het beschermen en versterken van de natuurlijke processen, planten- en diersoorten en habitats, landschappelijke kwaliteiten, het dienen van economische belangen en het bieden van verblijfsmogelijkheden voor bewoner en toerist. En dat al met een veelheid aan actoren die in dit alles een rol en/of verantwoordelijkheid hebben.

Voor de nadere invulling van de randen van de Deltawateren hanteert de provincie maatwerk. De komende tijd zal worden verkend of er in gebieden aanleiding is om verder te gaan en als Provincie een gebiedsuitwerking te starten of een aanpak vergelijkbaar met de Kustvisie. Voorwaarden zijn dat als er voldoende animo voor is, bewoners en gebruikers vroegtijdig worden betrokken en het aantal deelnemende partijen overzichtelijk is. Het basisbeleid bestaat uit de algemene kaders uit de Kustvisie tot een gebiedsaanpak tot maatwerkkaders leidt.

Stranden

Elk stukje strand heeft zijn eigen kwaliteit. Om deze kwaliteiten te beschermen, te versterken en te kunnen beleven wordt ingezet op het vergroten van het contrast tussen enerzijds de rustige natuurstranden en anderzijds de intensiever benutte recreatiestranden. Dit contrast is ook aanwezig tussen seizoenen. Strandpaviljoens mogen jaarrond aanwezig zijn. Strandslaaphuisjes en dagcabines zijn seizoensgebonden. Domeinvorming is ongewenst: het strand is van en voor iedereen en is dus openbaar gebied.

Natuurstranden (dynamisch beheerde stranden)

Onderdelen van de Zeeuwse kust zijn door Rijkswaterstaat en het Waterschap aangewezen voor dynamisch kustbeheer (het Zwin, de Verdronken Zwarte Polder, Oranjezon en een deel van de Kop van Schouwen). Stranden met dynamisch kustbeheer bieden zee en wind de ruimte om zand optimaal te laten verstuiven. Op deze ongerepte stranden kunnen strand en duin op een natuurlijke wijze meegroeien met de zeespiegel, waarmee ze een bijdrage leveren aan de waterveiligheid er een symbiose ontstaat met en versterking van de natuurlijke en landschappelijke waarden van de aangrenzende natuurgebieden.

Om optimale doorstuiving te waarborgen en de ongereptheid en natuurlijkheid van de Zeeuwse kust te beschermen en te versterken, wordt extra recreatieve strandbebouwing niet toegestaan. De sporadisch aanwezige bebouwing op dynamisch beheerde stranden (jaarrond strandpaviljoens en seizoensgebonden dagcabines) kan gehandhaafd blijven, omdat deze een belangrijke uitvalbasis vormen om de natuurkwaliteiten van de Zeeuwse kust te beleven. Kwaliteitsverbetering van bestaande bebouwing is mogelijk op voorwaarde dat tegemoet wordt gekomen aan eisen vanuit het waterkeringsbelang en er aandacht is voor het lokale DNA, de aanwezige landschappelijke- en natuurkwaliteiten, waaronder duisternis.

Recreatiestranden (niet-dynamisch beheerde stranden)

De dagrecreatieve aantrekkingskracht van de Zeeuwse kust concentreert zich vooral op de niet-dynamisch beheerde recreatiestranden. De bestaande voorzieningen op deze stranden voorzien in een belangrijke vraag vanuit de inwoner en toerist en vormen een symbiose met de achterliggende Zeeuwse badplaatsen en verblijfsrecreatieve terreinen. Om de balans van de kwaliteiten van het strand te behouden is extra recreatieve strandbebouwing niet toegestaan. Kwaliteitsverbetering van de bestaande bebouwing is mogelijk op voorwaarde dat tegemoet wordt gekomen aan eisen vanuit het waterkeringsbelang en sluit qua schaal en vormgeving aan bij de omgevingskwaliteiten en het lokale DNA.

Om het intensieve gebruik van de recreatiestranden goed te kunnen accommoderen, is het belangrijk om voldoende breed en droog strand te hebben. Natuurlijke processen verspreiden het zand langs de kust, waardoor niet altijd voldoende zand beschikbaar is. Het gevolg hiervan is dat sommige stranden te lijden hebben onder versnelde kusterosie. De reguliere kustlijnzorg - in de vorm van onderhoud van de Basiskustlijn (BKL) - is gericht op areaalbehoud, waarmee de doelen voor waterveiligheid op lange termijn en een goede ruimtelijke ontwikkeling worden gecombineerd. Dit is echter niet altijd genoeg om te voldoen aan de recreatieve behoefte. Op de drukke recreatiestranden van Dishoek/Westduin, Domburg, Banjaard, Westenschouwen, Renesse en de Brouwersdam wordt daarom ingezet op frequentere strandsuppleties of suppleties met grotere volumes aan zand. Financiering daarvan is een grote uitdaging. Op basis van een inschatting van de (meer)kosten zal verkend worden welke mogelijkheden er zijn voor regionale fondsvorming. Ook zal bij het ministerie van Economische Zaken blijvend aandacht gevraagd worden voor het toeristische belang van voldoende brede en droge stranden.

Strandovergangen als visitekaartje
De kwaliteit en de inrichting van strandovergangen sluiten aan bij de kwaliteitskenmerken van de omgeving en de typologie van de stranden. Bij drukbezochte recreatiestranden met veel voorzieningen is het van belang dat de verbinding door de duinen of over de waterkering voor meerdere modaliteiten (fiets, voetganger) van goede kwaliteit is. Bij natuurstranden kan de toegang meer ingetogen worden vormgegeven omdat hier natuur- en landschappelijke waarden meer op de voorgrond staan en aspecten zoals stilte en duisternis van groot belang zijn. De bereikbaarheid van het strand voor hulpdiensten is in alle gevallen van belang.

Om tot een consistent Zeeuws beeld van een strandovergang te komen worden per overgang de infrastructuur, omgevingskwaliteiten en knelpunten geïnventariseerd. Mede op basis van het lokale DNA worden handvatten voor verbetering aangereikt. Daarbij kan worden gedacht aan (on)wenselijkheid van verlichting langs de route en voorzieningen rondom het startpunt. Verder zal hierbij aandacht worden besteed aan dagrecreatieve beleving van de natuur- en duingebieden direct aan de kust. Bijvoorbeeld door middel van infopanelen, routestructuren en sanitair op/nabij parkeervoorzieningen, maar ook aan de strandzijde van de duinovergang. Op basis van een integrale afweging en in relatie met de omliggende functies is het mogelijk dat strandovergangen worden gecombineerd of komen te vervallen.

Deltadammen
De Zeeuwse deltadammen kennen hun historie vanuit de strijd van Zeeland tegen het water. Deze onderdelen van de Deltawerken waren - en zijn nog steeds - nodig om Nederland te beschermen en hebben een sterk civieltechnisch karakter. Naast de waterkerende functie vormen ze de verbinding tussen de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden en vormen zo extra sterk het Zeeuwse karakter van land in zee. De Deltadammen benadrukken de weidsheid en openheid die Zeeland kernmerken. Het behoud van de robuustheid, openheid en ongereptheid van de deltadammen zijn uitgangspunten die bij ontwikkelingen gewaarborgd moeten blijven. Nieuwe recreatieve bebouwing op de dammen is daarom uitgesloten. De dammen vallen geheel binnen de waterkeringszone. Het kunnen bieden van waterveiligheid heeft hier daarom de allerhoogste prioriteit. Bepaalde vormen van medegebruik, waaronder energieopwekking, zijn onder strikte voorwaarden mogelijk.

Door Rijkswaterstaat worden met het oog op de doelstelling 'duurzame leefomgeving' landschapsplannen opgesteld voor de Brouwersdam, Oosterscheldekering en Veerse Dam. In deze landschapsplannen zullen de kernkwaliteiten worden benoemd die houvast moeten bieden bij het zoeken naar geschikte locaties

voor duurzame energie. Ook kunnen aan de hand van de kernkwaliteiten andere initiatieven worden getoetst die op het areaal van Rijkswaterstaat plaatsvinden.

Medegebruik waterkeringszone

We willen komen tot een betere synergie tussen noodzakelijke dijkversterkingen en gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in en rond de waterkeringen. Daartoe is het project Meer Met Dijken Doen gestart, dat tot doel heeft om deze beide werelden met elkaar in contact te brengen en al vroegtijdig mogelijke koppelingen te leggen. Wij kunnen in dit geval een duidelijke meerwaarde hebben in de contacten tussen waterschap en gemeenten. Deze Zeeuwse werkwijze heeft bij Sint Annaland tot versnelde programmering van een dijkversterking geleid, waardoor vertraging bij de achterliggende stedelijke ontwikkeling tot het minimum kan worden beperkt. Inmiddels heeft ook het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) meer oog gekregen voor het identificeren van meekoppelkansen op de middellange termijn; vanaf 2018 wordt niet 6 maar 12 jaar vooruitgekeken.

Bij het actief op zoek gaan naar meekoppelkansen in de waterkeringszone is het van belang dat er goed afgestemd wordt met het ter plaatse geldende ruimtelijke beleid aan de randen van de Deltawateren; in het verlengde van de Zeeuwse Kustvisie zal gezocht moeten worden naar een evenwicht tussen economische kansen op specifieke locaties en het behoud van de open ruimte daartussen.
Langs de Westerschelde en de Oosterschelde kan extra zand er plaatselijk voor zorgen dat platen, slikken, schorren en strandjes in stand blijven (‘building with nature’). Zowel de veiligheid als de natuur is daarmee gediend.

6.5. Klimaatadaptatie

Door klimaatverandering is sprake van toenemende kans op overstroming, wateroverlast, langdurige droogte en extreme hitte. Als samenleving moeten we aan de slag om onze fysieke leefomgeving stap voor stap aan te passen. Met dat doel is in het Deltaprogramma 2015 de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie opgenomen, die volgens “weten, willen, werken” beoogt om in 2020 de kwetsbaarheden voor klimaatverandering in beeld te hebben en adaptatiebeleid te hebben vastgesteld. Uiterlijk in 2050 moet Nederland dan waterrobuust en klimaatbestendig zijn ingericht.

Ondertussen is duidelijk geworden dat als gevolg van een te grote vrijblijvendheid de doelen van "weten, willen, werken" niet worden gehaald. Om uitvoering te versnellen is daarom op Prinsjesdag 2017 het eerste Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie gepresenteerd. Dit Deltaplan spreekt zeven ambities uit, die uiterlijk in 2020 moeten zijn gerealiseerd en waarvan de uitvoering decentraal is belegd.

Tijdens de Waterochtend van 28 september 2017 zijn de volgende bestuurlijke afspraken gemaakt over de Zeeuwse aanpak van deze ambities.

1. Zeeuwse gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van klimaatstresstesten en het opstellen van lokale klimaatadaptatiestrategieën. De resultaten van deze klimaatstresstesten vormen de basis voor een dialoog met de Zeeuwse samenleving.
2. De Provincie neemt het voortouw om met alle partners tot één Zeeuwse klimaatadaptatiestrategie te komen, gebaseerd op lokale klimaatstresstesten en de dialoog met de Zeeuwse samenleving. Beleidsmatige borging vindt plaats via de Omgevingsvisies van gemeenten en de provincie.
3. Na afronding van de gemeentelijke klimaatstresstesten wordt een jaarlijks te actualiseren Zeeuwse investeringsagenda opgesteld, gebaseerd op input vanuit gemeenten, provincie en waterschap en de Zeeuwse klimaatadaptatiestrategie. De provincie faciliteert dit proces.

We gaan samen met de Zeeuwse partners een Zeeuwse Klimaatadaptatiestrategie ontwikkelen, die op een later moment in de Zeeuwse Omgevingsvisie zal worden opgenomen. Dat proces kan leiden tot de conclusie dat er bovenlokale (gebieds)ontwikkelingen en vitale en kwetsbare functies zijn, waarvoor alleen op regionaal schaalniveau een oplossing kan worden gevonden. Oplossingen die er toe leiden dat de kwetsbaarheid voor klimaatverandering afneemt of, bij nieuwe ontwikkelingen, voorkomen dat er door klimaatverandering problemen ontstaan. In het meest extreme geval moet worden nagedacht of bepaalde gebieden (nog wel) geschikt zijn voor bepaalde functies. Als voorbeeld: het toelaten van een hoogspanningsstation in een snel en diep onderlopende polder is geen toekomstbestendige keuze. Als de locatiekeuze omwille van andere factoren echter een vaststaand feit is, kan een slimme gebiedsinrichting de nadelige effecten (schade/slachtoffers) wellicht alsnog beperken. Instrumenteel wordt verwezen naar de mogelijkheid voor het aanwijzen van 'overstromingsgevoelige zones' (zie 6.3 Meerlaagsveiligheid)

Hemelwater

Naar aanleiding van een aantal natte jaren met veel neerslag is ingezet op het terugdringen van regionale wateroverlast in het landelijk en stedelijk gebied (Waterbeheer 21ste eeuw). De toename van extreme regenbuien als gevolg van de klimaatverandering wordt daarbij betrokken. Het waterschap voert maatregelen uit en draagt zorg dat uiterlijk in 2027 wordt voldaan aan de in de omgevingsverordening gestelde wateroverlastnormen (WB21 normering). Bij uitvoering van maatregelen door het waterschap geldt de trits vasthouden-bergen-afvoeren als uitgangspunt. Daarnaast stemmen Provincie en Waterschap nader af welke prioritering wordt aangehouden bij het op orde brengen van het beheergebied overeenkomstig de normen.

De waterkansenkaart Wateroverlast (Kaart 12: Waterkansenkaart wateroverlast) biedt een eerste aanzet tot specifiek locatie- en inrichtingsbeleid op grond van het bodem- en watersysteem om zo goed als mogelijk rekening te houden met wateroverlast. In en rond stedelijk gebieden wordt hiermee rekening gehouden bij de (her)ontwikkeling van al dan niet grootschalige woongebieden en bedrijventerreinen. Dit alles uiteraard vanuit het besef dat in de uiteindelijke afweging door (lokale) overheden en bedrijven andere factoren zoals grondposities en bereikbaarheid ook een rol spelen. Het meer in sturende zin hanteren van de waterkansenkaart voorkomt dat op ongunstige locaties (qua hoogteligging en infiltratie- en drainagecapaciteit) in het buitengebied functies worden ontwikkeld die een grote opgave en dito kosten met zich mee brengen qua waterhuishouding. Wij vragen van initiatiefnemers voor (her)ontwikkelingen in diep en snel overstroombare gebieden om bij de locatiekeuze en inrichting zo goed als mogelijke rekening te houden met de mogelijke overstromingsgevolgen.

Grote delen (naar schatting 40%) van het agrarische gebied te kampen heeft met bodemverdichting vrij dicht onder het oppervlak. Deze bodemverdichting zorgt ervoor dat neerslag slechter kan infiltreren in de bodem, wordt de opbouw van de gewenste zoetwaterlens belemmerd en neemt de kans op gewasschade door verdroging in de zomer toe. Voorkomen en waar mogelijk opheffen van bodemverdichting in combinatie met een goede organische stofbalans helpt bij het klimaatadaptiever krijgen van de Zeeuwse landbouwgronden.

Droogte

Vooral de dunne zoete grondwaterlenzen worden bedreigd door klimaatverandering. Er zijn voorlopig geen aanwijzingen dat de grotere zoetwatervoorkomens, zoals het grondwater in beschermde gebieden met de functie drinkwatervoorziening, binnen afzienbare tijd worden aangetast door verzilting. In de planperiode

wordt door middel van onderzoek en proefprojecten bepaald welke maatregelen de beste zijn om de zoetwaterlenzen in gebieden met de functie landbouw in stand te houden of te vergroten. Afgewogen tegen andere doelen, zoals wateroverlast, droogteschade en het ecologisch functioneren van het oppervlaktewatersysteem, kan dit leiden tot aanpassing van het GGOR-kader. In dit verband wordt verder verwezen naar hetgeen hiervóór is opgenomen onder Oppervlaktewater (zie ook onder paragraaf 6.2 Water).

Hitte

Een onderbelicht thema in Zeeland is tot nu toe het effect van hittestress geweest. Dit extra opwarmings- en vertraagde afkoelingseffect in het bebouwd gebied heeft negatieve effecten op gezondheid, leefbaarheid en economie. Door het vele oppervlaktewater in Zeeland zien we nu al dat in warme periodes Zeeland de hoogste nachttemperatuur van Nederland heeft. Bij de inrichting van het bebouwd gebied (meer vergroening en minder verharding) maar ook bij de bouw van woningen en kantoren moet hier rekening mee gehouden worden door onder andere te voorzien in de mogelijkheid voor duurzame koeling, zoals de toepassing van Warmte-Koude Opslag (WKO: in de zomer voor koeling gebruikt en dus opgewarmd water wordt in de bodem wordt opgeslagen voor gebruik voor verwarming in de winter en vice versa).

Zeeland 2040:

Het Zeeuwse landschap is veelzijdiger geworden en er valt meer te beleven in, op en om het water. Dit komt door de dynamische delta waardoor de natuur meer zijn gang kan gaan en onderscheidende identiteiten worden toegekend aan de verschillende wateren die Zeeland rijk is.
Door de centrale positie van Zeeland in de Zuidwestelijke Delta en de metropoolregio Rotterdam-Antwerpen is Zeeland een blauwgroene oase waar mensen komen voor hun rust, gezondheid en actieve ontspanning.

Een impressie hoe Zeeland er in 2040 uit kan zien:
De Voordelta is een bron voor natuur, aquacultuur, energiewinning en de zandleverancier om de Oosterschelde vitaal te houden. De deltawateren hebben in 2040 elk een onderscheidend en eigen karakter. Het Volkerak–Zoommeer is zout geworden en verbonden met de Grevelingen, mét getij. De Oosterschelde is verrijkt met een spannend onderwaterlandschap van kunstriffen. Het Zeeuwse landschap is verrijkt met zilte teelten en kent veel meer variatie. Op 'Zeelandgoederen' floreert zilte landbouw en aquacultuur.

7. Waardevolle leefomgeving

Deltagebieden zoals de Zeeuwse Delta, waar zout zeewater en zoet rivierwater samenkomen, worden gekenmerkt door hoge concentraties aan voedingstoffen in zowel het water als het slib dat in het water wordt meegevoerd. Dat maakt dit soort delta's tot de meest productieve natuurlijke leefomgevingen in de wereld en uit zich in een grote natuurlijke rijkdom. De invloed van de zee en de rivieren heeft niet alleen geresulteerd in een unieke natuur, maar ook in een uniek landschap. Nergens ter wereld is zo'n dichtheid aan polders en dijken te vinden als in Zeeland. De natuurlijke rijkdom en gunstige ligging van delta's heeft vanouds ook een grote aantrekkingskracht op de mens. Veel van de grote beschavingen uit de wereldgeschiedenis ontwikkelden zich in Deltagebieden. Die grote menselijke activiteit en die bijzondere en kwetsbare natuur komen allemaal samen in het Deltagebied. Dit levert een unieke en aantrekkelijke situatie op, die onvermijdelijk ook tot knelpunten leidt. De uitdaging ligt erin om met z'n allen: overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers, de juiste balans te vinden tussen benutting en bescherming van de natuurlijke rijkdommen die de Delta ons biedt.

7.1. Biodiversiteit overal

We onderschrijven het belang van behoud en versterking van biodiversiteit. Biodiversiteit ondersteund de veerkracht van natuur en is van wezenlijk belang voor duurzame landbouw en verhoogt ook de kwaliteit van de leefomgeving in de dorpen en de steden.

Soortenbeleid

Om de achteruitgang van soorten planten en dieren te stoppen nemen we juridische, maar ook fysieke maatregelen. Zo kunnen soorten meeliften met het beheer en de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Zeeland, de herstelmaatregelen in het kader van Natura 2000 en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), de Kaderrichtlijn Water en het Agrarische Natuur- en Landschapsbeheer.

We nemen specifieke maatregelen voor internationaal beschermde soorten (soortenbescherming) waarvoor in Zeeland belangrijke leefgebieden liggen en waarvan de status van de staat van instandhouding matig of zeer ongunstig is. Daarnaast dient de kwaliteit van bestaande natuurgebieden (NNZ, Natura 2000) waar nodig verbeterd te worden, waarbij verdroging, vermesting en versnippering de grootste knelpunten zijn. Verder zijn we verantwoordelijk voor de wettelijke bescherming van soorten die geregeld is in de Wet natuurbescherming en de verdere uitwerking daarvan in de Omgevingsverordening.

Via agrarisch natuur en landschapsbeheer (ANLb) kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan het behoud van de biodiversiteit buiten het NNZ. We voeren sinds de decentralisatie van het natuurbeleid de regie over het ANLb. Sinds 1 januari 2016 wordt uitvoering gegeven aan het nieuwe landelijke beleidskader en subsidiestelsel voor ANLb. Dit moet leiden tot een effectiever en efficiënter ANLb. Kaders en doelen van het ANLb zijn vastgelegd in het Natuurbeheerplan Zeeland.

Via het provinciaal faunabeheer wordt de bestrijding van schadeveroorzakende soorten en het uitkeren van schadevergoedingen geregeld. Via het Faunabeheerplan (op- en vastgesteld door de faunabeheereenheid Zeeland) wordt uitvoering gegeven aan ontheffingen en vergunningen om schade veroorzakende dieren te beheren, reguleren en bestrijden.

Natuurverbreding

Naast een eigen, intrinsieke waarde heeft natuur met zijn ecosystemen en de natuurlijke eigenschappen van het bodem- en watersysteem ook waarde voor onze samenleving en onze economie. Zo levert de natuur ons grondstoffen, voedsel en drinkwater; kan de natuur ons helpen tegen overstromingen, wateroverlast en klimaatverandering; zorgen insecten voor de bestuiving van gewassen; zorgt natuur voor een aangename omgeving om in te wonen, werken en recreëren en draagt natuur bij aan onze gezondheid, kennis en geluk.

Daarmee levert natuur onze samenleving en onze economie directe en indirecte opbrengsten en kostenbesparingen op (ecosysteemdiensten). De waardering van deze economische en maatschappelijke voordelen biedt kansen voor investeringen in natuur; niet alleen in financiële zin.

Het Rijk en provincies werken de afgelopen jaren op allerlei manieren samen met medeoverheden, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers in het zoeken naar en realiseren van slimme natuurcombinaties. Slimme natuurcombinaties zijn initiatieven die tegelijkertijd de natuur én andere (maatschappelijke) functies versterken.

Het gaat dan om functies als bijvoorbeeld zorg en welzijn, waterberging, waterzuivering en waterveiligheid, recreatie, landbouw, wonen, leefbaarheid, vestigingsklimaat, productie van hout en biomassa etc. Natuurcombinaties gaan uit van een wederkerig principe waarin de samenleving en natuur elkaar versterken, zoals functionele agrobiodiversiteit die de landbouwproductie mede ondersteund. Door natuurcombinaties worden kansen in de natuurlijke leefomgeving benut en natuurlijke hulpbronnen duurzaam aangesproken. Deze verbreding van het natuurbeleid kan bijdragen aan het behoud van de biodiversiteit. Er zijn slimme natuurcombinaties te maken binnen de diverse thema's van het Omgevingsplan, zoals 6.5 Klimaatadaptatie, 6.2 Water, 6.1 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie, maar ook 5.2 Bedrijventerreinen, haventerreinen en industrie en 8.1 Mobiliteit.

Veel maatschappelijke initiatieven gericht op natuurbehoud en –versterking zijn min of meer op zichzelf staand, weinig samenhangend en gericht op uiteenlopende doelen. De maatschappelijke natuurinitiatieven zouden een groter effect kunnen bereiken als zij meer focus krijgen en wanneer er meer wordt samengewerkt aan gemeenschappelijke doelen. We gaan daarom in samenspraak met betrokken maatschappelijke partijen de ambities "versterken van de maatschappelijke betrokkenheid bij natuur" en "versterken van de verbinding tussen natuur en economie" verder uitwerken in concrete doelen en beleidsstrategieën. Ook wordt daarbij gekeken naar de manier waarop zij moeten worden gerealiseerd en wie daarbij welke rol speelt.

Als concreet voorbeeld van natuurverbreding willen we de realisatie mogelijk maken van multifunctionele bufferzones of overgangsgebieden langs kwetsbare natuurgebieden en starten daarvoor een pilotproject. De multifunctionaliteit van de bufferzones (de mogelijkheid tot koppeling met andere functies) biedt kansen voor een verdere verbreding van de landbouw met (nieuwe) vormen van extensieve verblijfsrecreatie en/of het realiseren van diverse arrangementen op het gebied van (gezonde) voeding, de teelt van alternatieve gewassen (biomassa), eventueel in combinatie met "blauwe diensten" (waterretentie), etc. Bij het realiseren van multifunctionele bufferzones is een koppeling te maken met de deelgebiedenbenadering van de Kustvisie. In de Kustvisie worden zogenaamde aandachts- en beschermingsgebieden aangeduid. Voor deze gebieden worden strategieën ontwikkeld voor respectievelijk het ontwikkelen van ruimtelijke kwaliteiten en het behouden en versterken van landschappelijke waar- den in combinatie met de (on)mogelijkheden voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld multifunctionele bufferzones.

De multifunctionele bufferzones mogen nadrukkelijk geen planologische schaduwwerking opleveren en zullen altijd op basis van vrijwilligheid worden gerealiseerd. Multifunctionele bufferzones zijn daarbij kostbaar, omdat er (tijdelijk) uitgebruikname van gronden mee gemoeid kan zijn. Belangrijk aandachtspunt bij de realisatie van bufferzones is daarom de combinatie met het creëren van renderende verdienmodellen voor agrariërs en andere grondeigenaren wanneer dat gewenst / nodig is. Voorwaarde aan de verdienmodellen is logischerwijs wel dat zij geen negatief effect hebben op de natuurwaarden in het aangrenzende natuurgebied of op het landschap (inclusief omgevingskwaliteiten als rust, ruimte en duisternis). Wij zullen waar mogelijk gronden van de provinciale grondbank inzetten in de realisatie van multifunctionele bufferzones.

7.2. Kwaliteit en medegebruik natuurgebieden

Deltagebieden zoals de Zeeuwse Delta, waar zout zeewater en zoet rivierwater samenkomen, worden gekenmerkt door hoge concentraties aan voedingstoffen in zowel het water als het slib dat in het water wordt meegevoerd. Dat maakt dit soort delta's tot de meest productieve natuurlijke leefomgevingen in de wereld

en uit zich in een grote natuurlijke rijkdom. De natuurlijke rijkdom en gunstige ligging van delta's heeft vanouds ook een grote aantrekkingskracht op de mens. Die grote menselijke activiteit en die bijzondere en kwetsbare natuur komen allemaal samen in het Deltagebied. Dit levert een unieke en aantrekkelijke situatie op, die onvermijdelijk ook tot knelpunten leidt. De uitdaging ligt erin om met z'n allen: overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers, de juiste balans te vinden tussen benutting en bescherming van de natuurlijke rijkdommen die de Delta ons biedt.

We willen invulling geven aan de bescherming, het beheer en ontwikkeling van typisch Zeeuwse natuurwaarden, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het behoud van de (inter)nationale biodiversiteit en de omgevingskwaliteit. We willen dat natuurgebieden en het platteland voor het publiek ontsloten worden: bekend, vindbaar, bereikbaar, toegankelijk en beleefbaar met daarbij speciale aandacht voor mensen met een functiebeperking.

We zijn verantwoordelijk voor praktisch het hele natuurbeleid op basis van de Wet natuurbescherming. We stellen de beleidskaders vast, verlenen ontheffingen en vergunningen, voeren budgetbeheer, hebben de regie over de uitvoering, monitoring en toezicht (handhaving).

Bescherming natuurgebieden

We beschermen alle bestaande natuurgebieden (m.u.v. die in de Noordzee en de deltawateren Ooster- en Westerschelde) en de agrarische gebieden van ecologische betekenis planologisch via de Omgevingsverordening (zie Kaart 13: Natuur). De gemeenten beschermen de bestaande natuurgebieden en de agrarische gebieden van ecologische betekenis via een passende bestemming. Als aantasting van natuurwaarden per saldo onvermijdelijk is (groot openbaar belang, geen alternatief) worden negatieve effecten zoveel mogelijk beperkt (mitigatie) en verlies gecompenseerd. We volgen hierbij de compensatieregeling zoals die door het Rijk wordt opgenomen in de SVIR en het Barro en stellen dus geen aanvullende eisen.

Daarnaast biedt de Wet natuurbescherming aanvullend specifieke wettelijke bescherming. Binnen het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) zijn door het Rijk gebieden aangewezen van internationaal belang. Dit zijn de Natura 2000-gebieden, die vallen onder de Wet natuurbescherming: Voordelta, Vlakte van de Raan, alle Deltawateren, Markiezaat (deels) Kop van Schouwen, Manteling van Walcheren, Yerseke en Kapelse Moer, Vogelkreek, Canisvliet, Groote Gat Oostburg en het Zwin en Kievittepolder. Na aanwijzing door het Rijk wordt er voor elk gebied een beheerplan opgesteld: voor de Deltawateren, Voordelta en Vlakte van de Raan door het Rijk, voor alle overige gebieden door de Provincie (behalve Markiezaat Provincie Noord-Brabant) .

In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelen benoemd en de bijbehorende noodzakelijke maatregelen, die "haalbaar en betaalbaar" moeten zijn. Daarnaast is er aandacht voor het bestaande gebruik en ontwikkelingsruimte voor andere functies (sociaaleconomische paragraaf, Programmatische Aanpak Stikstof PAS). Naast een beheerplan wordt voor ieder Natura 2000-gebied een handhavingsplan opgesteld. Wij zien op de toepassing van het plan toe.

Beheer natuurgebieden

De bestaande natuurgebieden van het NNZ worden goed en actief beheerd. We stellende doelen hiervoor vast (Natuurbeheerplan Zeeland) en sturen het beheer van de natuurorganisaties en particuliere (agrarische) beheerders aan op basis van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) kunnen als dat nodig is jaarlijks nazorgprojecten in

natuurgebieden worden uitgevoerd die niet vallen onder regulier beheer. De kwaliteit van de natuurgebieden wordt gemonitord cf. landelijke afspraken en het Provinciaal Monitoringplan.

Ontwikkeling natuurgebieden

We hebben in het verleden van het Rijk opdracht gekregen ca. 6800 ha nieuwe natuur te ontwikkelen als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), thans Natuurnetwerk Zeeland (NNZ). Vanwege bezuinigingen door het Rijk vond er in 2013 een landelijke herijking van de EHS plaats, waarbij nieuwe afspraken tussen Rijk en Provincies zijn gemaakt. Daarbij is het accent meer op inrichting dan op verwerving komen te liggen en wordt er gestreefd naar een koppeling met Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water. Ook de einddatum voor realisatie van het NNZ is verschoven van 2018 naar 2027. Voor Zeeland is de natuurontwikkelingsopgave verkleind met zo'n 1000 ha en resteert per 1 januari 2018 nog een opgave van ca. 930 ha. De begrensde natuurontwikkelingsgebieden zijn vastgelegd in het Natuurbeheerplan Zeeland en worden via een waarborgingbeleid planologisch beschermd tegen onomkeerbare ingrepen zonder dat er voor de vigerende agrarische functie sprake is van planologische schaduwwerking.

Natte en droge ecologische verbindingen zijn blauw/groene lijnvormige verbindingen en hebben uit oogpunt van soortenbehoud het doel om groepen van dieren in de gelegenheid te stellen om van het ene natuurgebied naar het andere natuurgebied te komen zonder hinder van barrières. Via droge en natte ecologische verbindingen (ecologische wegbermen, binnendijken en natuurvriendelijke waterlopen) worden de natuurgebieden van de EHS aaneen gesmeed als ecologisch netwerk. Via ontsnipperingsmaatregelen worden ecologische barrières weggenomen. Nadrukkelijke nevendoelstellingen bij de realisatie van natte ecologische verbindingen zijn het bevorderen van recreatief medegebruik en het versterken van de landschappelijke, aardkundige en/of cultuurhistorische kwaliteiten. Daardoor wordt de (beleefbaarheid van het landelijke en stedelijk gebied vergroot. Natte ecologische verbindingen zijn gekoppeld aan (hoofd)waterlopen in beheer bij het waterschap. De Provincie stelt zich tot doel dat uiterlijk in 2027 88 km natte ecologische verbindingen en 27,5 km brede natte ecologische verbindingen is gerealiseerd. Het grootste deel van de (brede) natte ecologische verbindingen valt samen met de Kaderrichtlijn water- en Waterbeheer 21e eeuw-opgaven van het waterschap. Natte ecologische verbindingen maken onderdeel uit van de natte infrastructuur. Conform het Regionaal Bestuursakkoord Water is het waterschap verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van de verbindingen indien deze samenvallen met wateropgaven.

Herstel natuurgebieden

Om de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn te behalen, moeten in de Natura 2000-gebieden (en deels ook daarbuiten) herstelmaatregelen worden getroffen. Deze maatregelen zijn vastgelegd in de (ontwerp) Natura 2000-beheerplannen en in de Gebiedsanalyses die onderdeel zijn van het landelijke programma PAS (Programmatische Aanpak Stikstof 2015 - 2021). De PAS-herstelmaatregelen zijn gericht op het herstel van natuurwaarden in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

In de PAS heeft het Rijk een inspanningsverplichting voor het nemen van bronmaatregelen en hebben provincies een resultaatsverplichting voor het nemen van de herstelmaatregelen. Wij zien toe op de uitvoering van de maatregelen.

In het Schelde-estuarium bestaat een permanente spanning tussen economische benutting en ecologische ruimte daarvoor. De Westerschelde is aangemerkt als gebied waarvan de natuur in een slechte staat van instandhouding verkeert. Om de achteruitgang van de natuurwaarden in de Westerschelde te

stoppen, hebben de Nederlandse en Vlaamse regering in een verdrag afspraken gemaakt over hoe de natuur in de Westerschelde moet worden hersteld. De hiervoor benodigde maatregelen zijn vervat in het Natuurpakket Westerschelde. Concreet gaat het om meerdere locaties: de Hedwigepolder in het oosten, het Zwin in het westen en het Middengebied met onder andere Perkpolder en Waterdunen. Op verzoek van het Rijk zorgt de Provincie voor de planvorming, de grondverwerving, de voorbereiding en de begeleiding van de uitvoering van deze projecten.

De Oosterschelde is van grote internationale betekenis voor de natuur (Natura 2000: Kaart 13: Natuur); Vanuit economisch oogpunt is het gebied van groot (inter-) nationaal belang voor recreatie en toerisme en de schelpdiervisserij en –kweek. Naast schelpdiervisserij vinden er ook andere vormen van visserij plaats. Ook verbindt de Oosterschelde de Zeeuwse en Vlaamse havens met de Rotterdamse haven en het achterland in Duitsland. Het ruimtegebruik in dit gebied wordt steeds complexer. Enerzijds is het van belang om, waar nodig, in te zetten op de bescherming en het behoud van functies zoals natuur. Anderzijds zijn er functies die vragen om ontwikkel- ruimte. Voor een goede ruimtelijke afstemming en een evenwichtige belangenafweging wordt daarom de Oosterscheldevisie 2018-2024 opgesteld. Voor de totstandkoming van deze visie is een samenwerkingsverband opgericht bestaande uit overheden (Provincie Zeeland, Oosterscheldegemeenten, RWS/I&M en het waterschap) en de sectoren natuur (Natuurmonumenten en Het Zeeuwse Landschap), visserij (Visserij Initiatief Zeeland) en recreatie (Toeristisch Ondernemend Zeeland).

Verdrogingsbestrijding
Verdrogingbestrijding bestaat voor een belangrijk deel uit realisatie van de GGOR in gebieden met de functie natuur (zie ook onder 6.2 Water). De verdrogingbestrijding concentreert zich op de TOP-gebieden In veel gebieden is een aangepast oppervlaktewaterpeil nodig. Daarnaast zijn vaak aanvullende of mitigerende maatregelen nodig om het ambitieniveau te bereiken of te benaderen. Het ambitieniveau is indirect via habitat- en natuurdoeltypen in de Natura2000 beheerplannen en het Natuurbeheerplan vastgelegd.

Toegankelijkheid en recreatiemogelijkheden
We willen dat natuurgebieden en het platteland voor het publiek ontsloten worden: bekend, vindbaar, bereikbaar, toegankelijk en beleefbaar met daarbij speciale aandacht voor mensen met een functiebeperking. Daarom bekijken we de natuurgebieden van het NNZ op mogelijkheden voor verbetering van de toegankelijkheid, stellen we eisen aan de toegankelijkheid via de beheersubsidie (SNL) en stimuleren we de aanleg van voorzieningen. In 2017 was minstens 90% van de natuurgebieden toegankelijk. In het kader van de Opgave Kwaliteitskust wordt met betrokken partijen onderzocht hoe de beleving en de toegankelijkheid van natuurgebieden verder kan worden geoptimaliseerd. Samen met onder andere het waterschap, gemeenten, ondernemers en Stichting Landschapsbeheer Zeeland hebben we een netwerk van 2500 km wandelpaden gerealiseerd door natuurgebieden en over boerenland. Het onderhoud van dit netwerk wordt betaald door Provincie en gemeenten samen.

Vanuit het verkeers- en vervoerbeleid (PVVP) worden maatregelen genomen om aantasting van de natuur-, landschaps- en recreatiewaarde door autoverkeer te beperken. De belevingswaarde voor wandelaars en fietsers wordt zoveel mogelijk versterkt.

Een goede balans tussen natuurbeleving en natuurkwaliteit is belangrijk. De behoefte aan recreatiemogelijkheden in en rond natuurgebieden is vaak groter dan het aanbod aan voorzieningen. Een zonering van groen is daarom noodzakelijk. Waar ruimte is (en de natuurwaarden het toelaten) kunnen kansen worden benut. Attracties horen daarmee niet thuis in een natuurgebied, maar kunnen wel in de randzone worden

ontwikkeld, mits zij geen negatief effect hebben op de natuurwaarden van het natuurgebied of op het landschap. In sommige gevallen is een combinatie mogelijk, bijvoorbeeld als het om een aan natuur gelieerde attractie gaat, op een niet gevoelige plek, zoals bijvoorbeeld een klimbos of andere vormen van speelnatuur.

Wij nemen het initiatief om voor de voor Zeeland onderscheidende natuurgebieden (identiteitsbepalend) en de goed bezochte gebieden (en mogelijk nog een paar goed bezochte gebieden met een regionale functie) aan de hand van business-cases te onderzoeken welke extra voorzieningen voor welke doelgroepen in welke gebieden gewenst zijn en realiseert deze met een éénmalige financiële injectie, mits het beheer of een deel van de inrichting ervan door belanghebbende en profiterende partijen wordt verzorgd. Het onderzoek naar (extra) recreatieve voorzieningen wordt opgepakt binnen de opgave Kwaliteitskust.
Een aandachtspunt voor de Provincie bij het realiseren van extra voorzieningen is duurzaamheid, waarbij de mogelijkheden van circulair bouwen zullen worden onderzocht en benut.

Natuurbeleving en -educatie
In Zeeland zijn er voldoende organisaties met expertise die burgers, bedrijven en (andere) maatschappelijke organisaties kunnen helpen bij het realiseren van hun natuurinitiatieven. De praktijk laat zien dat dit ook gebeurt.

Vanaf 1 januari 2018 werken de organisaties die werkzaam zijn op het gebied van natuureducatie en natuurpromotie samen in De Zeeuwse Natuur (DZN), waardoor efficiënter en effectiever wordt gewerkt en synergie ontstaat. Wij ondersteunen DZN via een prestatieovereenkomst met het Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN - Zeeland) dat DZN coördineert. Daarnaast is via de Opgaven Kwaliteitskust en Zichtbaar Zeeland met betrokken partijen een traject gestart om te komen tot het gezamenlijk formuleren van doelen en strategieën voor natuurbeleving en –branding.

7.3. Landschap en erfgoed
De kernkwaliteiten van de Zeeland gaan verder dan het strand, de duinen en badplaatsen. Aansluitend hieraan liggen tal van gebieden met bijzondere natuur- en landschapswaarden. Ook de karakteristieke openheid van het agrarische landschap draagt bij aan het ervaren van een gevoel van rust, stilte en ruimte. De vele verschillende landschappen en de natuurlijke en cultuurhistorische landschapselementen vertellen het verhaal van het ontstaan van Zeeland en de geschiedenis van Zeeland en haar inwoners. Op het land komen de verschillen tussen de voormalige eilanden duidelijk naar voren, met zichtbare sporen van de 80-jarige oorlog, de inundatie van Walcheren in 1944 en de Watersnoodramp van 1953. Restanten van dijkdoorbraken, getijdengeulen en kreken zijn nu waardevolle natuurgebieden en van aardkundige waarde.

Landschap en erfgoed dragen in belangrijke mate bij aan de identiteit en de belevingswaarde van Zeeland. Ook spelen ze een belangrijke rol bij het vestigingsklimaat, het toerisme, de leefbaarheid en de biodiversiteit. We willen deze rol behouden en waar mogelijk versterken. Om die reden wordt ingezet op het behoud en beschermen, het ontwikkelen en het beleven van het Zeeuwse landschap. Daarbij beogen we de identiteit, diversiteit en belevingswaarde van landschap, natuur- en cultuurhistorische waarden te behouden en te versterken. Herkenbaarheid, identiteit en regionale diversiteit zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Om die reden wordt ingezet op behoud, versterken en benutten van de meest kenmerkende kwaliteiten en waarden in Zeeland. Het gaat bijvoorbeeld over duinen, monumentale bebouwing, kreekruggen, bijzondere polders en de Staats-Spaanse Linies.

Behoud en bescherming

In overleg met gemeenten, Stichting Landschapsbeheer (SLZ) en Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) zijn per regio de kernkwaliteiten van het Zeeuwse landschap geïnventariseerd. De provincie draagt verantwoordelijkheid voor het behoud van de kwaliteiten met een provinciaal belang (Kaart 15 – Landschap en erfgoed). Deze kwaliteiten krijgen een basisbescherming via de ruimtelijke verordening. Ingrijpende aantasting van de kernkwaliteiten is niet toegestaan. Van gemeenten wordt verwacht dat zij op een soortgelijke wijze uitwerking geven aan het behoud van de kwaliteiten met een regionaal of lokaal belang in hun structuurvisies en bestemmingsplannen. De gezamenlijk uitgevoerde inventarisatie kan daarbij worden beschouwd als een handreiking. Zie daarvoor de Handreiking landschap; het landschap van Zeeland; beschrijving van het landschaps-DNA en ontwikkelingsperspectief (Bosch Slabbers Landschapsarchitecten, 2012 i.o.v. Provincie Zeeland).

Ontwikkeling

We willen ruimte geven voor ontwikkelingen die tot een versterking van het Zeeuwse landschap leiden. We bieden daarom ruime ontwikkelingsmogelijkheden voor bijzondere projecten op het vlak van wonen, recreatie en zorg op geschikte locaties in het landelijk gebied. In de praktijk zal per locatie en ontwikkeling maatwerk geleverd moeten worden, waarbij een vroegtijdige betrokkenheid van gemeente én Provincie wenselijk is. Om te waarborgen dat dergelijke ontwikkelingen ook leiden tot versterking van het Zeeuwse landschap gelden hiervoor dezelfde randvoorwaarden als voor de ontwikkeling van nieuwe landgoederen en buitenplaatsen.

Ook kunnen deskundigen op het gebied van economische ontwikkeling en landschap worden ingezet. Uitgangspunt voor een nieuw landgoed of buitenplaats vormt de door de particuliere sector betaalde aaneengesloten natuur- en of landschapsontwikkeling. Subsidie voor de realisatie van een landgoed of buitenplaats is niet mogelijk. Om aanleg, onderhoud en beheer te kunnen financieren mag bebouwing worden gerealiseerd. Toegestane functies voor het gebruik van deze bebouwing zijn wonen, verblijfsrecreatie en zorg. In de directe nabijheid van stedelijke centra is ook een kantoorfunctie denkbaar. Aan deze ontwikkelingen zijn randvoorwaarden verbonden.

Daarnaast onderzoeken we, ter voorbereiding op de Omgevingsvisie Zeeland, samen met betrokken partijen de mogelijkheden tot aanwijzing van gebieden waarbinnen de realisatie van zogenaamde stimuleringsgebieden voor landschapsontwikkeling kunnen worden gestimuleerd en gefaciliteerd. De ligging van de gebieden en de vormen van landschapsontwikkeling zijn mede afhankelijk van de opgaven die in het betreffende gebied liggen. Hierbij kan gedacht worden aan de afronding van het Natuurnetwerk Zeeland, het versterken van de biodiversiteit, de wateropgave (beschikbaarheid zoet water, wateroverlast en verzilting), ruimtelijke adaptatie of de transitie naar een duurzame landbouw. Het toestaan van tijdelijke functies (bijv. in de vorm van een recreatieve ontwikkeling) kan daarbij worden overwogen.

Agrarisch erfgoed

Boerderijen maken onlosmakelijk onderdeel uit van het Zeeuwse landschap. Voor bepaalde boerderijen is dit zelfs al vele decennia het geval. Ze vormen belangrijke elementen die de (regionale) identiteit, diversiteit en belevingswaarde van het landschap mede bepalen. We willen ons samen met betrokken partners (o.a. SCEZ, SLZ, boerderijenstichting en gemeenten) inzetten voor het behoud van dit agrarisch erfgoed, maar realiseert zich dat zij daarbij selectief dient te zijn om haar inzet ook daadwerkelijk van meerwaarde

te laten zijn voor eigenaren. Om die reden is een selectie gemaakt van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen van provinciaal belang. De boerderijen die tot deze selectie behoren zijn weergegeven op kaart 15 Landschap en erfgoed.

Boerderijen die onderdeel uitmaken van deze selectie komen in aanmerking voor:

- Ruime herbestemmingsmogelijkheden via de regeling Nieuwe Economische Dragers (zie paragraaf NED's)
- Herbestemming ten behoeve van één of meerdere woningen voor permanent gebruik in de bestaande bebouwing anders dan de (voormalige) dienstwoning.
- Ondersteuning van eigenaren bij beheer, onderhoud en restauratie van hun boerderij (woning, opstallen en erf). Het gaat hierbij onder andere om het aanbieden van een abonnement op de Monumentenwacht, het (her)inrichten van het boerenerf en/of het herstel van kleine cultuurhistorisch waardevolle elementen.

Daarnaast wordt één loket gerealiseerd ten behoeve van informatieverschaffing aan en ondersteuning van eigenaren, het begeleiden bij aanvragen van (externe) financiering (subsidies, laagrentende leningen etc.) en het bieden van ondersteuning bij voorbereiding van verbouwing en/of restauratie.

Beleving

Het streven naar een zo optimaal mogelijke beleefbaarheid van het Zeeuwse landschap, is één van de uitgangspunten van het provinciale natuur- en cultuurbeleid.

Wij zien het Zeeuws erfgoed als belangrijk onderdeel van onze identiteit en willen dit erfgoed behouden, benutten, ontsluiten, beleefbaar en toegankelijk maken. Daarom hebben wij het ruimtelijk erfgoed opgenomen in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS). Hoofddoel van de CHS is de toepassing bij ruimtelijke ontwikkelingen, zodat erfgoed een bouwsteen kan vormen om de identiteit van een gebied te behouden en te versterken.

In de Natuurvisie en in de Kustvisie is de wens uitgesproken om omgevingskwaliteiten als rust, stilte, weidsheid, open horizon (ruimte) en/of duisternis ook te behouden in het belang van de landschapsbeleving door bewoners en bezoekers van Zeeland.

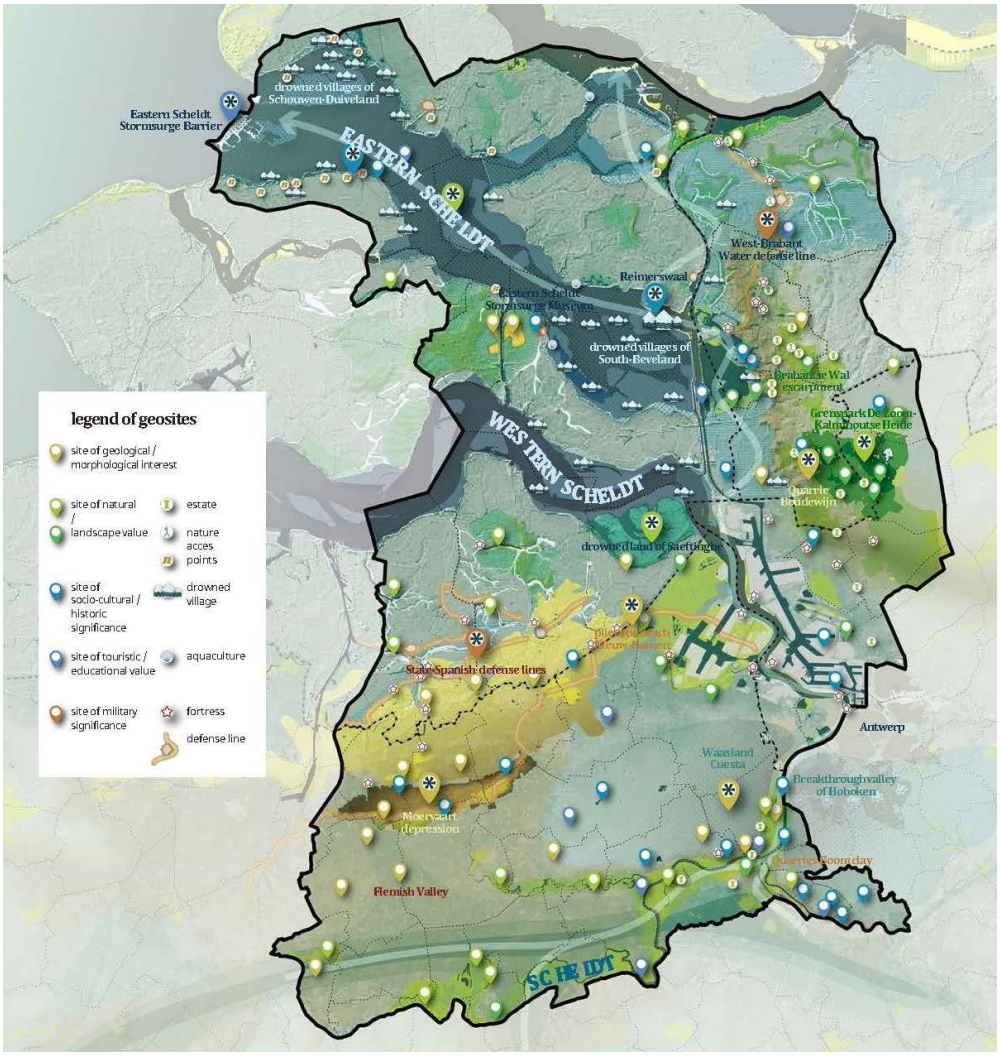
Omdat deze waarden weinig aandacht en bescherming krijgen, is aanvullend provinciaal beleid wenselijk. We willen echter niet extra gebieden aanwijzen, omdat dit onnodige beperkingen in het landelijk en stedelijk gebied zou kunnen veroorzaken. Er wordt een beroep gedaan op gemeenten om deze waarden mee te laten wegen in de lokale belangenafweging over ontwikkelingen in landelijk en stedelijk gebied. Afhankelijk van de functie en ligging van het gebied zal door de gemeente maatwerk worden geleverd.

Behalve in het gebied zelf wordt landschap voor een belangrijk deel beleefd vanaf de aanliggende infrastructuur (fietspaden, wandelpaden, wegen). De inrichting van de directe omgeving van infrastructuur is daarmee belangrijk voor de beleving van het landschap. Het doel is om de inrichting van de wegen/paden in en rondom gebieden met natuur- en landschapswaarden in overeenstemming te brengen met de omgeving langs de weg (zie ook onder 8.1 Mobiliteit).

Tot slot stimuleren we vanuit het natuurbeleid het actief beheer en herstel van landschapselementen buiten de natuurgebieden. Deze landschapselementen dragen sterk bij aan de versterking van het Natuurnetwerk Zeeland, de biodiversiteit, het landschap en eventuele andere functies als wateropgaven, ruimtelijke adaptatie, extensieve vormen van recreatie en verbreding van de landbouw. Bovendien dragen zij ook sterk bij aan de identiteit van Zeeland en de aantrekkelijkheid van het platteland als gebied om te wonen, werken en recreëren.

7.4. Archeologie en aardkunde

We hechten waarde aan de bescherming van de archeologische en aardkundige bodemwaarde.
Voor de bescherming van de archeologische waarden richten we ons specifiek op het behoud van terreinen van bekende archeologische waarde en hanteren we een Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ) waarmee aandacht wordt gevraagd en gericht op voor Zeeland specifiek archeologische erfgoed. We ondersteunen gemeenten in hun archeologiebeleid door informatie over archeologische waarden te beheren en beschikbaar te stellen en ontwikkeling van eigen gemeentelijk of regionaal beleid te (onder)steunen (zie het vigerend beleid van de Zeeuwse gemeenten en Kaart 16: Archeologie)
We beschermen alle gebieden die op provinciaal, nationaal of internationaal niveau van bijzondere aardkundige waarde zijn (zie Kaart 17: Aardkundige waarden). Pareltjes onder de aardkundig waardevolle gebieden worden aangewezen als aardkundige monumenten. Daarnaast ontsluiten wij via het provinciaal geoloket een aardkundige signaleringskaart waarop al de elementen met aardkundige betekenis staan

aangegeven en die vooral uitnodigend is bedoelt als inspiratie om aardkundige waarden, als identiteitsbepalende elementen, in te passen binnen gebiedsprojecten en gebiedsontwikkelingen.

Om Zeeland internationaal op de kaart te zetten, werken we samen met de provincies Noord-Brabant, Oost-Vlaanderen en Antwerpen toe naar de statustoekenning van een grensoverschrijdend UNESCO Global GeoPark voor een deel van het grondgebied van deze provincies ('GeoPark Schelde Delta'; zie voorgaand figuur).Dit streven richt zich op het samenbrengen van archeologisch en aardkundig erfgoed in relatie tot het ontstaan van Zeeland, de strijd van land en zee, mens en water en van daaruit de koers naar de toekomst met het oog op klimaatadaptie, veiligheid en duurzaamheid. Een UNESCO GeoPark geeft, in tegenstelling tot UNESCO Werelderfgoed, geen restricties/beperkingen aan een gebied maar kan vanuit haar keurmerk als internationaal marketingmiddel worden benut.

7.5. Bodem en ondergrond

We streven een duurzaam gebruik van bodem en ondergrond na. Dit betekent dat bodem en de diepere ondergrond op duurzame (goede balans tussen beschermen, versterken en benutten) en integraal afgewogen wijze (waar landelijk tal van tools voor beschikbaar zijn) ingezet worden bij ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven zoals klimaatverandering, energiehuishouding, biodiversiteit, inrichting en functietoekenningen in landelijk en bebouwd gebied, de identiteit en herkenbaarheid van de leefomgeving en een schone en gezonde leefomgeving.

Door het ontstaan van schaarste van grondstoffen en het klimaat- en energievraagstuk komt de diepere ondergrond steeds meer in de belangstelling van onder andere het Rijk (bevoegd gezag Mijnbouwwet) te staan. Ook in Zeeland biedt de diepere ondergrond diverse mogelijkheden. We behartigen, vanuit de kerntaken op gebied van economie, natuur, milieu, veiligheid en ruimte, regionale belangen bij initiatieven voor ondergrondse opslag van stoffen en winning van delfstoffen en adviseert het rijk daarover binnen het kader van de Mijnbouwwet. Het concreet maken van de genoemde wijzen van energiewinning en –opslag ligt geheel bij de markt.

In de Rijksstructuurvisie Ondergrond staat het noorden van Zeeland aangeduid als potentieel wingebied voor niet-conventionele gaswinning (met name schaliegas). Het is op dit moment onduidelijk in hoeverre dit in Zeeland mogelijk en economisch haalbaar is. Landelijke haalbaarheidsstudies naar deze methoden moeten dat uitwijzen. Of het in Nederland tot winning van schaliegas gaat komen, is op dit moment onduidelijk. De regering heeft in februari 2018 aangegeven dat schaliegas vooralsnog geen optie meer is. Dat betekent dat de opsporing en winning van schaliegas beleidsmatig wordt uitgesloten, ook na de huidige kabinetsperiode. In de toekomst zal schaliegaswinning slechts aan de orde worden gesteld wanneer daar zwaarwegende redenen voor zijn. Dit laatste houdt in dat de mogelijkheid blijft bestaan.. Beleidsmatig gezien staan we kritisch tegenover deze winningsvormen mocht het er van gaan komen. Zo moet voldaan worden aan de uitgangspunten van geen optredende bodemdaling (gezien de zeer kwetsbare laaggelegen ligging van Zeeland), geen aardtrillingen, geen schadelijke effecten van de voor deze winningen benodigde chemicaliën op bodemsysteem en leefmilieu (bodem-, grondwater- en oppervlaktewaterverontreiniging), geen gasemissies naar lucht en grondwater, geen landschappelijke verstoring door de bovengrondse voorzieningen en een economische haalbaarheid. Permanente opslag van CO2 in de diepe ondergrond is volgens de rijkstructuurvisie Ondergrond in Zeeland niet aan de orde.

Geothermie is wellicht mogelijk in het noorden van Zeeland. Ondiepere lagere temperatuur geothermie is vermoedelijk kansrijker dan diepere geothermie. We staan positief tegenover het gebruik van deze duurzame vorm van energiewinning (zie onder 6.1 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie**)** op voorwaarde dat dit veilig, milieu-hygiënisch verantwoord, ruimtelijk inpasbaar en met respect voor de natuur, cultuurhistorische waarden en het kostbare zoete grondwater gebeurd

Zeeland 2040:

Het is 2040. Zeeland kent een florerende netwerksamenleving en netwerkeconomie. De burgers zijn zelfredzaam en ondernemend en veel wordt geregeld door coöperaties. De dorpen en steden vormen een sterk sociaal verband, ondersteund door een faciliterende overheid. Door snelle aansluiting op het 'world wide web' en verbeterde verbindingen met de metropool Antwerpen- Rotterdam zijn voorzieningen voor iedereen bereikbaar en wordt zorg en onderwijs voor een deel vanaf afstand verzorgd. Afstand is relatief geworden door nieuwe vervoersconcepten en alternatieve manieren om elkaar te ontmoeten en te werken. Door goed aangesloten te zijn op de stedelijke agglomeratie zijn grootstedelijke voorzieningen bereikbaar voor de Zeeuwse samenleving.

Een impressie hoe Zeeland er in 2040 uit kan zien:

Walcheren verbindt het stedelijke leven met een rijk en kleinschalig buitenplaatsenlandschap.. Je kunt op vele plekken uniek wonen op en aan het hoogwaardige watersportgebied dat Zeeland is geworden. Wie dat wil vaart probleemloos van Parijs naar Rotterdam.

8. Toekomstbestendige, bereikbare woon-, werk- en verblijfsomgeving

Zeeland heeft veel kwaliteit te bieden op het gebied van wonen en werken en scoort landelijk gezien positief qua leefomgeving. Wel zijn er lokaal aanzienlijke verschillen. Onze ambitie is de provincie nog gezonder te maken. Een gezonde provincie heeft een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, veiligheid) en is aantrekkelijk om in te wonen, te ontspannen en te bewegen. Inwoners verplaatsen zich zoveel mogelijk door middel van een duurzaam verkeer- en vervoerssysteem en beschikken over voldoende groen in de omgeving.

Voor een goed woon- en werkklimaat zijn veel verschillende factoren van belang. Het gaat om de woningen en bedrijfspanden zelf, de directe omgeving en de toegang tot hoofdwegen en voorzieningen. Bereikbaarheid van voorzieningen wordt daarbij belangrijker dan de nabijheid. Om voorzieningen naar de toekomst op peil te houden en leegstand te voorkomen, is het belangrijk om de ontwikkeling van de Zeeuwse steden te stimuleren. Want stad en omliggende regio functioneren feitelijk als één geheel.

8.1. Mobiliteit

We willen alle Zeeuwen een OV mobiliteitsgarantie bieden. Het autogebruik en -bezit is hoog in Zeeland. De uitdaging is om te zorgen dat OV een reëel alternatief is en dat ook degenen die geen beroep kunnen doen op de auto mobiel zijn. Deze specifieke doelgroepen, zoals scholieren en studenten, minder draagkrachtigen en ouderen, hebben behoefte aan mobiliteitsvoorzieningen. De bevolkingsontwikkeling en centralisatie en betaalbaarheid van voorzieningen zorgen voor extra vraagstukken. Vanuit de Zeeuwse samenleving, technologische ontwikkelingen en een veranderende maatschappij ontstaan tegelijkertijd nieuwe, op maat gesneden mogelijkheden. Deze mogelijkheden moeten we optimaal benutten om mobiliteit te garanderen.

Een betrouwbare ontsluiting en goede achterlandverbindingen zijn cruciaal voor de economische ontwikkeling van Zeeland. Hierbij gaat het niet alleen om diep vaarwater, het spoor, het wegennet, buisleidingennetwerk en goede binnenvaartverbindingen. Maar ook om een uitstekend digitaal, sociaal en zakelijk netwerk om de verbondenheid met omliggende steden te versterken. Afstand wordt hierdoor een relatief begrip. Door al deze verbindingen kunnen inwoners bovendien deelnemen aan het sociale verkeer en gebruikmaken van voorzieningen.

Op het vlak van mobiliteit volgen Zeeuwse overheden nieuwe technologische ontwikkelingen op de voet. Nieuwe technologieën openen steeds meer deuren naar betrouwbaarheid, snelheid en veiligheid en bieden mogelijkheden efficiënter hieraan te werken. De provincie heeft niet de capaciteit en de middelen om bij te dragen aan de ontwikkeling van nieuwe technologieën op mobiliteitsvlak, maar stimuleert en faciliteert dat nieuwe mogelijkheden in Zeeland worden benut. Daarbij denken we aan de routeinformatiesystemen die steeds geavanceerder zijn, de mogelijkheden die zelfrijdende en met elkaar communicerende auto’s bieden voor de verkeersveiligheid en zonnepanelen in het wegdek. Maar het gaat juist ook om inspelen op ontwikkelingen die nu nog niet worden voorzien, maar in de nabije toekomst onderdeel van het dagelijks leven zullen zijn geworden.

Duurzaamheid bevorderen wij door zoveel mogelijk ruimte te bieden aan milieuvriendelijke modaliteiten, het bevorderen van efficiënt energiegebruik in onze eigen taken zoals ook onderhoud en aanleg van wegen en openbaar vervoer, maar ook door het terugdringen van lucht-, geluid- en lichtvervuiling, door het aantrekkelijk maken van een toeristisch netwerk door fysieke wegaanpassingen en het benutten van meekoppelkansen. Eventuele benodigde CO2-compensatie realiseren we via projecten in Zeeland. Ook geven we uitvoeren aan de routekaart naar Zero emissie Openbaar Vervoer. Het autoluw maken van gebieden en het bevorderen de modaliteit fiets komt in alle programmallijnen terug. Daar waar de markt zaken oppakt, zoals bij het plaatsen van elektrische palen, of andere overheden een verantwoordelijkheid hebben, stellen we ons bescheiden op en geven uitsluitend vanuit onze wegbeheerdersrol daar invulling aan. We hebben een voortrekkersrol en voorbeeldfunctie in duurzame Grond, Weg- en Waterbouw

Personenvervoer

Het grootste deel van de mobiliteit in Zeeland hangt samen met activiteiten van inwoners. Hierbij gaat het om vaak terugkerende activiteiten zoals naar school gaan, boodschappen doen, vrienden bezoeken en alle andere niet-zakelijke en niet-recreatieve verplaatsingen. Gemiddeld is dit meer dan 60% van de verplaatsingen van de Zeeuwen. De meeste Zeeuwen zonder auto pakken de fiets, gaan wandelen of nemen het openbaar vervoer. Deze zelfredzaamheid is van grote waarde. Daarom is het belangrijk om dit te ondersteunen en maatwerk te bieden. Waar de vraag naar openbaar vervoer beperkt is, zullen bijvoorbeeld geen vaste buslijnen meer rijden, maar wordt vervoer op maat geboden. Generieke oplossingen zijn duur

voor de maatschappij en bieden door hun eenvormigheid nergens een optimale oplossing. We willen juist alternatieven stimuleren, zoals de elektrische fiets, autodelen en wellicht de zelfrijdende auto. Daarnaast streven we naar kwalitatief hoogstaande en snelle verbindingen, het goed bereikbaar maken van voorzieningen door middel van op de vraag afgestemd Openbaar Vervoer (OV) en waar mogelijk realisatie van (ontbrekende) kwalitatief hoogwaardige voorzieningen in de grote Zeeuwse steden. Nieuwe grote voorzieningen zoals zorg en onderwijs besteden nadrukkelijk aandacht aan een goede aansluiting op OV-verbindingen. De locatiekeuze is daarbij van groot belang. De snelheid van OV stelt ons voor de continue afweging tussen snelheid en bereikbaarheid (aantal haltes). We willen daarom meer regie gaan voeren op locatie- en haltekeuzes om de bereikbaarheid te kunnen waarborgen.

Om duurzame mobiliteit te bevorderen, moeten we ketenmobiliteit faciliteren en investeren in knooppunten. Dat speelt vooral een rol bij het gebruik van het openbaar vervoer in combinatie met andere vervoersnetwerken. Maar ook bij ov-fietsen, gedeeld autogebruik of carpoolen. Bij knooppunten gaat het in eerste instantie om bushaltes, treinstations en busstations. Ketenverplaatsingen worden mede aantrekkelijk door de voorzieningen die op deze knooppunten aanwezig zijn. Denk aan parkeer- en laadmogelijkheden voor fietsers en automobilisten. Ook een goede toegankelijkheid en informatievoorziening maken het reizen via meerdere vervoersmiddelen en -systemen prettig.

Onze gasten willen verrast worden, nieuwe dingen ontdekken in de omgeving. Vervoer op het land en op het water en toeristische routenetwerken waarin mensen eenvoudig hun eigen weg kunnen vinden, maken Zeeland onderscheidend. We voeren daarom het Integraal Businessplan Toeristisch Vervoer 2.0 uit. We doen dit in samenhang met de programmalijn Beleven uit het provinciale Mobiliteitsplan en de Opgaven Kwaliteitskust en Zichtbaar Zeeland. Alternatieve mogelijkheden om onze regio te verkennen en ervaren staan hierin centraal. We richten ons op ondernemers en stimuleren hen om nieuwe initiatieven en concepten op land of op het water te ontwikkelen. We stellen een kennisagenda op rondom toeristische mobiliteit (zoals mobiliteitsgedrag van de recreant) die ons beleid ondersteunt. De initiatieven zorgen gezamenlijk voor een duurzaam Zeeuwsbreed toeristennet die de recreatieve sector versterken. In het kader van onze ambitie om als Zeeland een 5-sterren fietsprovincie te zijn, blijven we investeren in het op orde houden van de basis. Daarnaast steunen we vernieuwende fietsconcepten en verbeteren fietsvoorzieningen.

Bedrijfsleven

Het volledige palet aan vervoersmogelijkheden is belangrijk voor het goederenvervoer. Logistieke ontwikkelingen vragen dat bedrijven inzetten op flexibele en efficiënte logistiek. Steeds vaker moeten bedrijven kiezen op welke manier en met welk vervoermiddel goederen hun bestemming kunnen bereiken. Hierbij maken ze afwegingen op basis van tijd, geld en duurzaamheid. Die frequentere keuze vraagt een grotere flexibiliteit in vervoersmogelijkheden. Van overheden wordt gevraagd om vervoersstromen te faciliteren met infrastructuur, informatie en voorzieningen. Goede verbindingen via één of twee vervoersmogelijkheden zijn niet meer voldoende om concurrerend te blijven. Bedrijven vragen om goede achterlandverbindingen voor alle vervoerwijzen, zodat zij optimale logistieke keuzes maken.

De bereikbaarheid voor potentieel personeel blijft voor bedrijven een belangrijke vestigingsfactor. Voor inwoners is een brede arbeidsmarkt belangrijker, omdat gezinnen steeds afhankelijker zijn van twee inkomens. Als een werkgever goed bereikbaar is, zijn mensen bereid om verder te reizen voor een baan. Zeeland heeft in principe genoeg capaciteit om bereikbaarheid te garanderen. De snelheid van onze weg-

verbindingen vormt wel een beperkende factor. Tegelijkertijd zorgt de digitalisering ervoor dat fysieke bereikbaarheid niet meer bepalend is voor alle beroepen niet alle werknemers voor alle activiteiten op een bepaalde locatie aanwezig moeten zijn.

8.2. Bereikbaarheid over weg

De basis van ons infrastructurele systeem zijn de wegen en fietspaden, vaarwegen, spoorwegen en buisleidingen. Deze verbindingen moeten snel, betrouwbaar en veilig zijn. Met diverse wegeninvesteringen (A4, N61, N62, N57) en capaciteitsvergroting bij verschillende sluiscomplexen (Terneuzen, Krammer en Volkerak) wordt Zeeland beter bereikbaar (Kaart 18: Mobiliteit). Dat biedt extra concurrentiekracht. Daarnaast is het zaak om de snelheid, betrouwbaarheid en veiligheid van de bestaan de wegenstructuur te verhogen.

Het hoofdnetwerk heeft het doel om de onderlinge delen van Zeeland met elkaar, de Randstad, de Brabantse stedenrij en Vlaanderen te verbinden. Ook in geval van calamiteiten. Het vestigingsklimaat en de concurrentiekracht van Zeeland zijn hierbij gebaat. Bevolking en werkgelegenheid concentreren zich namelijk in het hoogstedelijk gebied rondom Zeeland. Daarbij is het van belang dat mensen in of aan de rand van Zeeland kunnen wonen, en in Rotterdam, Breda of Antwerpen kunnen werken. De wegen van het hoofdwegennet richten we overstromingsveilig in.

We hebben aandacht voor snelheid in de hoofdstructuur. En we richten ons binnen de overkoepelende beleidskaders van mobiliteit (zie 8.1 Mobiliteit) op betrouwbaarheid, veiligheid en integrale inpasbaarheid voor de verdere ontsluitende wegen, verkeersveiligheid, leefbaarheid en inpassing van erftoegangswegen in de omgeving. Naast de wegencategorisering en het hoofdwegennet, kennen we in Zeeland per modaliteit ook kwaliteitsnetten (netwerken). Doel van deze netten is het vastleggen en faciliteren van de belangrijkste routes en scheiding van specifieke modaliteiten. We onderscheiden kwaliteitsnetten voor: goederenvervoer, landbouwvervoer, OV/bus, en fietsverkeer.

Een goede externe bereikbaarheid van de recreatieve voorzieningen met de auto is een voorwaarde. Door de structuur van Zeeland en (het gebrek aan) de OV-voorzieningen komt het merendeel van de dag- en verblijfstoeristen met de auto naar de Zeeuwse kust: 94% van de Nederlandse en 98% van de buitenlandse kustbezoekers. Dit percentage is lastig te beïnvloeden. Het ligt dan ook voor de hand deze verkeersstromen binnen de randvoorwaarden vanuit de PAS zo goed mogelijk te faciliteren.

De externe bereikbaarheid wordt op grotere afstand van de kust ingevuld door een (beperkt aantal) hoofdwegen. De belangrijkste voorbeelden daarvan zijn de A58 (en in aansluiting daarop de N57) vanuit Brabant en de N59 vanuit Zuid-Holland. Vanuit Vlaanderen zijn verschillende (grensoverschrijdende) verbindingen mogelijk (N252, N290, N376, N410, N252 en N62-Tractaatweg). Het is belangrijk de capaciteit op deze hoofdwegen ook in het toeristisch seizoen op een zodanig niveau te houden dat files worden voorkomen. Tegelijkertijd grijpen we in om het openbaar vervoer betaalbaar en – waar er vraag is – beschikbaar te houden. We verwachten dat het ov op de hoofdverbindingen de toekomst heeft, zolang we het een kwaliteitsimpuls geven. Daarom zetten we de ontwikkeling naar kwalitatief hoogstaande en snelle verbindingen door in onze mobiliteitsconcessies.

Dichter bij de kust is de bereikbaarheid ingevuld met een zogenoemde slagenstructuur. Deze recreatieslagen zijn vooral bedoeld om het verkeer van en naar de kust te bundelen op de provinciale infrastructuur en

de slagen (haaks op de kust). Op deze manier wordt de weginfrastructuur parallel aan de kust – waar beleving centraal staat – zo veel mogelijk ontlast. Bij de verdere gebiedsontwikkeling is optimalisatie van deze slagenstructuur het uitgangspunt. Knelpunten in de slagenstructuur worden aangepakt (capaciteit en scheiden verkeersstromen).

Vooral kort onder de kust, aan de achterzijde van de waterkering, maar ook de Midden Zeelandroute en de bereikbaarheid van Yerseke zijn knelpunten in de verkeersveiligheid. Het gaat voornamelijk om punten waar verschillende vervoersstromen kruisen en op paden met een hoge mate van medegebruik. De inzet is om de toerist te verleiden de auto te laten staan en bij uitstapjes gebruik te maken van diverse duurzame vervoerswijzen. Een belangrijk onderdeel daarbij is de totstandkoming van een duurzaam toeristennet. Dit netwerk kan bijvoorbeeld bestaan uit transferia, zonnetreinen, bussen, golfkarren, watertaxi's en uiteraard ook het pontjes-, fiets- en wandelnetwerk valt hieronder. Ook innovatieve concepten als bikesharing kunnen hieraan bijdragen, evenals de inzet om vijfsterren fietsprovincie te worden.

Door te investeren in hoofdwegen en andere belangrijke verbindingen, ontstaan er in de gebieden daartussen mogelijkheden om autoluwe zones in te richten. Daarmee investeren we in leefbaarheid voor zowel de toerist als de bewoner.

Verkeersveiligheid is een basiswaarde in Zeeland. Alle verkeersdeelnemers moeten veilig van A naar B kunnen. Het verkeersveilig inrichten van de infrastructuur is doorslaggevend voor onze ambitie ‘Op weg naar nul’. Voor ons verkeersveiligheidsbeleid willen we de juiste mix vinden van infrastructurele maatregelen, educatie en voorlichting, bewustwordingsvergroting en handhaving. Samen met andere overheden en maatschappelijke organisaties proberen we vooral gedrag te beïnvloeden.

8.3. Bereikbaarheid over spoor en water

Spoor

Voor forenzen en andere zakelijke reizigers, scholieren en studenten, maar ook toeristen die bijvoorbeeld een dagje Middelburg of Vlissingen willen doen, zijn goede en vooral snelle verbindingen per openbaar vervoer belangrijk. Daarom gaan we uit van een vraaggericht kernnet met directe verbindingen. Ambitie is de spoorverbinding met de Randstad in tijd te verkorten.

Als we kijken naar het goederenvervoer, zijn verbetering van de spoorverbindingen met België en aandacht voor de kwaliteit noodzakelijk. Om het spoor op de kaart te zetten als transportader, is een sterke lobby richting het Rijk en Europa nodig. We reserveren op Zeeuws grondgebied de benodigde ruimte voor de spoorvariant Zeeland-Antwerpen (VEZA) over Zeeuws grondgebied en ondersteund het onderzoek naar de haalbaarheid van de spoorverbinding Kanaalzone Gent Terneuzen voor goederen en mogelijk ook personen (KGT) (zie ook onder 5.2 Bedrijventerreinen, haventerreinen en industrie)

Water

De vervoersstromen van en naar de Zeeuwse havens Vlissingen-Oost en de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone spelen een grote rol in het verkeer en vervoer binnen Zeeland. Een belangrijk deel hiervan gaat over water. We verwachten dat de goederenstromen van en naar de zeehavens blijven groeien. Voor de concurrentiepositie van de havens is het van belang dat we de verbindingen over water, spoor, weg en per buisleiding optimaal inrichten. Bedrijven in het achterland liggen op verschillende afstanden en zijn op diverse manieren ontsloten. Bedrijven vragen steeds meer om uiteenlopende vervoerwijzen en investeren zelf in de op- en overslag daarvoor.

We zetten in op behoud en verbetering van de toegankelijkheid van de Zeeuwse havens en de achterlandverbindingen over weg, water, spoor en per buisleiding. De nieuwe Seine-Scheldeverbinding biedt de mogelijkheid om het transport over water verder te versterken. Voor de vaarwegen staan belangrijke investeringen gepland zoals de aanpassingen aan de Volkeraksluizen. Daarmee zijn echter nog niet alle knelpunten opgelost.

Om een goede doorstroming voor de binnenvaart blijvend te garanderen, moeten de vaarwegen daarnaast beter benut worden.

8.4. Transportleidingen

Buisleidingen spelen in het totaal van verbindingen een nog onderbelichte rol, maar zijn voor de procesindustrie en onderlinge koppelingen tussen industrieën erg belangrijk. De Provincie wil transport van stoffen door middel van (ondergrondse) buisleidingen bevorderen. We stimuleren het gebruik van buisleidingen en binnenvaart voor vervoer gevaarlijke stoffen om daarmee het spoor en snelwegen te ontlasten. Daarbij gaat het zowel om de regionale initiatieven voor uitwisseling van reststromen en het sluiten van kringlopen (zie ook onder 5.1 Biobased en circulaire economie), als om de aansluitingen en gebruik van het landelijke en transnationale netwerk van buisleidingen. Door borging van leidingstroken in het omgevingsbeleid kunnen nieuwe leidingen efficiënter worden aangelegd. Uitgegaan wordt van bundelen van (hoofd-transport)leidingen in een strook gebaseerd op het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro).

Bij leidingen van nationaal belang moet de Rijksstructuurvisie Buisleidingen worden gehanteerd. Een optimale benutting van de (op Kaart 7: Duurzame en hernieuwbare vormen van energie aangegeven) leidingenstroken staat daarbij centraal. Het Zeeuwse beleid hanteert uit veiligheidsoverwegingen en om (verdere) versnippering tegen te gaan het bundelingsprincipe; ook leidingen van regionaal belang dienen in de leidingenstroken aangelegd te worden. Solitaire aanleg van hoofdtransportleidingen is alleen toegestaan wanneer een bestemming niet bereikbaar is via het landelijke en regionale net van leidingenstroken of wanneer, door het volgen van de leidingenstroken, een onaanvaardbaar lang tracé ontstaat. Echter hoe gevaarlijker een product, hoe minder aanvaardbaar het is om de leiding buiten de leidingenstroken aan te leggen. Verdringing van leidingen van regionaal belang buiten de strook is niet gewenst, ook al wordt het ruimtelijk bundelen van leidingen van nationaal belang onderschreven. Een directe aansluiting met het Antwerpse havengebied ontbreekt. Om het tracé door de Westerschelde te ontlasten, is de realisatie van een robuuste verbinding met het Antwerpse havengebied nodig.

Leidingenstroken en hun directe omgeving moeten gevrijwaard blijven van bebouwing. Dit voorkomt problemen met de aanleg van leidingen voor gevaarlijke stoffen.

Het Rijk werkt samen met TenneT TSO BV aan de nieuwe 380 kV-verbinding tussen Borssele en Tilburg. Door bundeling met bestaande lijnen kunnen (parallelle) delen van de bestaande 150/380 kV-verbindingen in de gemeente Borsele, Kapelle en Reimerswaal worden ontmanteld. Het nieuwe 380 kV-tracé maakt het mogelijk om de in Zeeland opgewekte energie naar de consument te transporteren. Ook bij eventueel toekomstige plannen voor uitbreiding voor het hoogspanningsnet is bundeling van de lijnen over de bestaande tracés uitgangspunt.

8.5. Stedenbeleid

In Zeeland speelt verstedelijking een steeds belangrijker rol. In het stedelijk gebied komen veel specifieke ruimtelijke, economische en maatschappelijke opgaven samen. Steden met goede voorzieningen en vitale binnensteden zijn belangrijk voor een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat. Ook in Zeeland is de concentratie van voorzieningen in het stedelijk gebied al lang aan de gang (Kaart 19: Stedenbeleid). Tegelijk is er in de woningmarkt steeds meer vraag naar stedelijk wonen. Het begrip stedelijk gebied is door de afwezigheid van een grote stad in Zeeland relatief. De vier Zeeuwse steden, verenigd in de Z4, spelen uiteraard een belangrijke rol, door de aanwezigheid van veel grotere voorzieningen en de concentratie van inwoners. Maar het stedelijk gebied is ruimer dan de Z4. Grotere kernen als Hulst, Oostburg, Zierikzee en Tholen-Stad hebben een herkenbare rol voor voorzieningen binnen hun verzorgingsgebied.

In Zeeland is behoud en herontwikkeling van voorzieningen essentieel omdat de totale bevolkingsomvang daalt en de bevolking vergrijst. Het regionale schaalniveau wordt steeds belangrijker. Het stedelijk gebied en de omliggende dorpen en regio functioneren feitelijk als één geheel. Voor steden en kernen leidt dit tot veel verschillende opgaven: verduurzaming en verbetering van de bestaande gebouwen, de verdichting van de stad voor verdere verduurzaming, het accommoderen van de vraag naar meer stedelijke woonvormen, het op peil houden van het voorzieningenniveau, de daarmee samenhangende noodzakelijke aanpak van de straten en openbare ruimte en transformatie van leegstaande gebieden en gebouwen, inclusief cultureel erfgoed.

In de relatie tussen de stedelijke kernen en het ommeland is er behoefte aan een stedenbeleid om het voorzieningenniveau van Zeeland zowel in kwaliteit als in bereikbaarheid op peil te houden. Voor behoud van het voorzieningenniveau en het vestigingsklimaat van heel Zeeland is prioriteit voor de stedelijke gebieden nodig. Doel is om een samenhangende gebiedsgerichte aanpak van stedelijke gebieden mogelijk te maken. Hergebruik van waardevolle cultuurhistorische panden krijgt daarbij extra aandacht. Dit zal in verschillende beleidsterreinen tot uitdrukking komen en vraagt om een integrale aanpak per regio met alle betrokken partijen, die leidt tot concrete beleidsvoorstellen. Maar ook nu kan al gebruik worden gemaakt van bestaande instrumenten als de regionale woningmarktafspraken, het mobiliteitsprogramma en het leefbaarheidsprogramma.

De invulling van de regionale woningmarktprogrammering kan inspelen op het verschil in voorzieningenniveau en ontwikkelingsbehoefte van kernen. Goede voorzieningen, zoals detailhandel, horeca, onderwijs en cultuur, vragen om voldoende draagvlak in de directe omgeving. Ook is er sprake van een trek naar de steden en neemt de totale behoefte aan extra woningen in Zeeland de komende tien jaar geleidelijk af naar nul. Door de aanvullende woningbouw te concentreren in stedelijk gebied wordt niet alleen gebouwd waar de markt om vraagt, maar wordt ook het draagvlak voor voorzieningen in de directe omgeving behouden.

Tegelijk blijft het nodig om de woningbouw in dorpen te faciliteren. Hier ligt de opgave primair bij herstructurering, inbreiding binnen de bestaande kern, vervangende nieuwbouw en het verleggen van bestaande plannen naar nieuwe kansrijke locaties die inspelen op de lokale behoeftes. Als dit noodzakelijk is, behoort maatwerk door een beperkte uitbreiding tot de mogelijkheden. De totale woningmarktafspraken in de regio bieden hiervoor het kader.

Het gaat daarnaast niet alleen over de voorzieningen zelf, maar ook over verbeteren van de bereikbaarheid vanuit het verzorgingsgebied. De bereikbaarheid van het stedelijk gebied krijgt prioriteit om het ommeland beter te kunnen laten profiteren van de stedelijke voorzieningen.

8.6. Wonen

We stellen de Zeeuwse burger en zijn of haar woonwensen centraal. Het is van provinciaal belang dat de regionale woningmarkten in Zeeland goed functioneren. We moeten streven naar een woningvoorraad die qua omvang, locatie en type is afgestemd op de woonwensen van de Zeeuwse huishoudens. De transitie op het gebied van klimaat en demografie zorgt ervoor dat de noodzaak om de woningvoorraad aan te passen groot is en niet eenvoudig.

De woningvoorraad van Zeeland is vergeleken met andere provincies ouder en van mindere kwaliteit. De bevolkingsomvang blijft voorlopig stabiel. De jaarlijkse vraag naar extra woningen neemt af en over 10 jaar zelfs geheel wegvallen. Door vergrijzing en ontgroening neemt het aantal gezinnen af en (oudere) alleenstaande huishoudens juist toe. Hierdoor neemt de behoefte aan woningen nabij voorzieningen in steden en centrumkernen toe. In andere woonmilieus neemt de behoefte juist af. Dit betekent ook dat in sommige gebieden ook over tien jaar de woningvoorraad vergroot moet worden en dat in sommige gebieden in Zeeland nu al overschotten zijn. Voor de vraag naar extra woningen zijn al meer plannen in uitvoering of voorbereiding dan nodig. Veel plannen zijn bovendien bedoeld voor doelgroepen en woonmilieus waar de vraag juist minder is geworden.

Bij woningbouw staan de ruimtelijke doelen van bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik hoog op de agenda (zie ook 8.5 Stedenbeleid). Het is van provinciaal belang dat Zeeuwse steden de sociaaleconomische motor blijven van de provincie.

Gezien de ruimtelijke doelen, de klimaat en demografische opgave, de uitgangssituatie van de woningvoorraad en de toekomstverwachtingen, is woningbouwbeleid essentieel. Woningbouwprojecten, zeker de omvangrijke, hebben een gemeentegrensoverschrijdend impact. Er moet daarom op regionaal niveau gekozen worden voor de woningbouwplannen die qua omvang, locatie en type aansluiten bij de woonwensen van de Zeeuwse burger. De keuzes moeten worden gemaakt in regionale woningmarktafspraken door de vijf Zeeuwse woningmarktregio's (De Bevelanden, Schouwen-Duiveland, Tholen, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen). Bij het maken van regionale woningmarktafspraken dient de totale woningvoorraad te worden betrokken. Het overgrote deel van de woningvoorraad van de komende decennia is immers al aanwezig in de vorm van de gebouwde voorraad. Het aantal toevoegingen is daarmee in de marge en vereist het verleggen van de focus van nieuwbouw naar aanpassing van de bestaande woningvoorraad. Om de regio's te ondersteunen bij het maken van regionale woningmarktafspraken draagt de provincie actuele kennis aan op het gebied van de gewenste kwaliteit van de woningbehoefte. Voor het bepalen van de kwantitatieve behoefte is de onze bevolkings- en huishoudenprognose leidend. Bij de berekening van de woningbehoefte wordt geen rekening gehouden met de mogelijke ontwikkeling van projecten die dermate afwijkend zijn en geen precedent kennen, dat er extra migratie door wordt veroorzaakt. Als overtuigend wordt aangetoond dat een project aan die voorwaarde voldoet, kan (een deel van) de woningen bovenop de regionaal afgebakende kwantitatieve behoefte binnen de regionale woningmarktafspraken worden ontwikkeld.

De regionale woningmarktafspraken zijn bedoeld om regionaal woningbouwbeleid vast te stellen en dienen als onderbouwing van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Voor de onderbouwing is het nodig

dat van de actuele provinciale prognose gebruik wordt gemaakt, dat de harde plancapaciteit in beeld wordt gebracht, dat er heldere afspraken zijn over de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van de ladderruimte en hoe wordt gemonitord. De regionale woningmarktafspraken worden door de gemeenten binnen een woningmarktregio gemaakt in afstemming met woningcorporaties, burgers, ontwikkelaars en werkgevers. Wij stellen uiteindelijk de regionale woningmarktafspraken vast wanneer het geschikt is als onderbouwing van de ladder. Op basis van nieuwe ontwikkelingen en informatie kunnen de regionale woningmarktafspraken herijkt worden.

De aanpak van de onderkant van de particuliere woningvoorraad is de grootste woningbouwopgave van Zeeland. Voorkomen moet worden dat door leegstand en verkrotting investeren in woningen in de omgeving niet meer lonend is waardoor een neergaande spiraal wordt ingezet. Het herstructureringsfonds, de Provinciale Impuls Wonen, wordt hiervoor ingezet. Om in een bepaalde regio gebruik te kunnen maken van de Provinciale Impuls Wonen dient een door ons vastgestelde actuele regionale woningmarktafspraken beschikbaar te zijn.

De regionale woningmarktafspraken worden sinds 2013 vastgesteld. De discussies met ons bij de totstandkoming en uitvoering van regionale woningmarktafspraken zijn tot nu voornamelijk over aantallen woningen gegaan. Dit heeft vaak een financiële achtergrond door de hoge verwachtingswaarde van gronden voor ontwikkelaars en gemeentelijke grondbedrijven. Het gewenste regionale woningbouwbeleid, waarbij keuzes op basis van binnenregionale kwalitatieve discussies gemaakt worden, is nog niet van de grond gekomen. De kaders van het instrument regionale woningmarktafspraken zullen daarom heroverwogen worden. In dien nodig kan dit leiden tot een aanpassing van het Omgevingsplan of verordening.

Een integrale herstructureringsaanpak is nodig voor dorpen of buurten met weinig eigen ontwikkelkracht. Met de Provinciaal Impuls Wonen (PIW) en de stimuleringsleningen voor Duurzame Particuliere Woonverbetering (DPW) worden woningeigenaren ondersteund die willen investeren in hun eigen woning door het opknappen of slopen en samenvoegen. Ondanks de forse investering die financieel vaak niet rendabel is, kiezen eigenaren ervoor om toch dergelijke investeringen te doen, omdat er op individueel niveau door sociaal/maatschappelijke binding met de plek en de woning wel voldoende rendement is. Dit lukt niet zonder een bepaalde mate van ontwikkelkracht, bestaande uit de financiële draagkracht van inwoners, aantrekkelijkheid en sociale cohesie van de woonomgeving. Niet in alle buurten en dorpen is hier sprake van, zodat ook de PIW en de DPW leningen hier geen oplossing bieden. Voor dergelijke gebieden moet een andere, meer integrale en gebiedsgerichte aanpak worden gekozen. De komende jaren zullen worden benut om te onderzoeken welke aanpak in dit geval het meest effectief is. Om de ontwikkelkracht van dorpen en buurten te versterken zijn gemeenten en corporaties aan zet.

In bepaalde delen van Zeeland gebeurt het al dat woningen worden gekocht, gesloopt en ingeruild voor een bouwtitel elders. Wij beschouwen dit als een praktisch instrument om vraag en aanbod qua woningtype èn locatie bij elkaar te brengen. We gaan dit principe daarom verder onderzoeken met partners en indien mogelijk uitbouwen en formaliseren met de oprichting van een ‘bouwtitelbank’. Het principe sluit aan op het principe van ‘de vervuiler betaalt’ en voorkomt dat leegstand en verval alleen wordt afgewenteld op overheden. Overheden moeten er daarbij wel voor zorgen dat de prijs voor een bouwtitel laag genoeg blijft om nieuwbouw interessant te maken voor ontwikkelaars. Uiteindelijk kunnen particulieren en woningcorporaties door de marktwerking worden beloond voor de sloop en samenvoeging van woningen die vaak met verlies plaatsvinden. Hierdoor kan de kwaliteitsslag van de woningvoorraad een impuls krij-

gen. De bouwtitelbank komt bovenop de plancapaciteiten die geregeld zijn via de regionale woningmarktafspraken en niet in plaats. Door in heel Zeeland een zelfde beleid te voeren, wordt het instrument eenduidiger, bekender en eenvoudiger toepasbaar over gemeentegrenzen heen. Op termijn zien wij doorgroei naar een bredere vastgoedbank met nog meer kansen op het gebied van circulaire economie, energietransitie en leefbaarheid als een reële optie.

Deeltijdwonen

Het onderscheid tussen reguliere woningen en recreatiewoningen wordt in de praktijk steeds kleiner. Dit komt ook tot uitdrukking in de wijze van gebruik. Woningen met een permanente woonbestemming worden steeds vaker gebruikt in 'deeltijd', terwijl recreatiewoningen lang niet altijd worden gebruikt voor de recreatieve verhuur aan recreanten en toeristen.

We zien kansen voor ‘deeltijdwonen’ als verrijking van het Zeeuwse woonproduct en soms oplossing van de gevolgen van demografische veranderingen. Omdat deeltijdwonen onlosmakelijk verbonden is met de bestaande woningvoorraad maakt het deel uit van de regionale woningmarktafspraken. Aanvullende mogelijkheden zijn beschreven in paragraaf 5.4 Vrijetijdseconomie.

Huisvesting arbeidsmigranten

Onze economie heeft door een dalende beroepsbevolking een groeiende behoefte aan arbeidskrachten. De huisvesting van deze arbeidskrachten vergt de aandacht van werkgevers, gemeenten, woningcorporaties en arbeidsbemiddelingsbureaus. Het voorkomen van sociale problemen vormt bovendien een gezamenlijke opgave van genoemde partijen.

Huisvesting van arbeidsmigranten die voor een langere periode in Zeeland werkzaam zijn, valt binnen de reguliere woningbehoefte. In de provinciale bevolkingsprognose wordt hiermee voor zover mogelijk rekening gehouden. Gemeenten stellen vast wanneer sprake is van een dusdanig lange periode, dat huisvesting in een reguliere woning wenselijk is.

Voor de groeiende groep arbeidsmigranten die voor een kortere periode in Zeeland verblijven is aanvullend beleid noodzakelijk. Daarnaast is sprake van een groeiende groep arbeidskrachten die behoefte hebben aan luxere tijdelijke onderkomens. Deze nieuwe (tijdelijke) inwoners vormen een kans voor de versterking van de leefbaarheid en het draagvlak van binnenstedelijke voorzieningen. Huisvesting voor deze groepen dient dan ook gezocht te worden in de steden en dorpen (bijv. hotels, pensions en kleinschalige huisvesting in woonhuizen). Aanvullend worden mogelijkheden geboden in het landelijk gebied binnen de voorwaarden voor Nieuwe economische dragers en kleinschalig kamperen.

Landelijk gebied

De positie en de functie van het landelijk gebied veranderen. De woonfunctie kan een bijdrage leveren aan dit veranderingsproces, doordat bijvoorbeeld voormalige boerderijen worden hergebruikt als woning. Daarnaast kunnen woningen (naast recreatievoorzieningen en bedrijfsmatige activiteiten) worden gebruikt als kostendrager bij het oplossen van problemen en/of het stimuleren van gewenste ontwikkelingen in het landelijk gebied. Op deze manier kan een ruimtelijke kwaliteitsverbetering bereikt worden en landschappelijke en cultuurhistorische waarden behouden blijven of worden versterkt. Geconstateerd wordt echter dat de vraag naar landelijk wonen afneemt. Uitgangspunt is daarom dat wonen in het landelijk gebied géén doel op zich is, maar in het teken staat van bovenstaande ontwikkelingen. Ontwikkelingen moeten voorzien in

een regionale behoefte en het agrarisch gebruik niet belemmeren en geen afbreuk doen aan landschappelijke waarden en natuurwaarden.

We zien verschillende mogelijkheden om een woonfunctie in het landelijk gebied te realiseren:

1. Het benutten van bestaande bebouwing (rood voor rood). Onder deze categorie vallen de mogelijkheden voor verbetering, uitbreiding en verplaatsing van bestaande individuele burgerwoningen en het benutten van cultuurhistorisch waardevolle voormalige agrarische bebouwing in het landelijk gebied, bestaande buitenplaatsen en landgoederen. Voor niet cultuurhistorisch waardevolle bebouwing geldt de ruimte voor ruimte regeling.
2. Ruimte voor ruimte. Voor de werking hiervan wordt verwezen naar de omgevingsverordening en hoofdstuk 10.
3. Nieuwe bebouwing (rood voor groen) Deze mogelijkheden, waaronder nieuwe landgoederen en buitenplaatsen, zijn uitgewerkt in paragraaf landschap en erfgoed. Het verdient aanbeveling de ontwikkelingen kleinschalig te houden mede omdat ook deze ontwikkelingen moeten voorzien in een regionale behoefte

8.7. Gezonde leefomgeving

Zeeland is een regio van de elementen. In Zeeland komen land & water samen; er is ruimte, zee, zon, zand en wind. Dat daagt mensen uit om in beweging te komen en heeft een heilzame werking op lichaam en geest. Hier kun je lekker wandelen, tegen de wind in fietsen of hardlopen langs het strand. Mensen kiezen in toenemende mate voor een actieve leefstijl, waarin bewegen en gezonde voeding onderdeel uitmaken van het dagelijkse leven. Zeeland biedt daarvoor zowel een mooi en uitdagend decor als het palet. ‘Gezond in Zeeland’ is daarmee nadrukkelijk een kans voor Zeeland, zowel voor bewoners als bezoekers. “Gezondheid is het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven” (Huber,2011). Gezondheid is daarmee een belangrijke graadmeter voor de economische en sociale vitaliteit van de omgeving. Een gezonde leefomgeving is een omgeving die bewoners als prettig ervaren, die mensen uitnodigt tot gezond gedrag en ontzorgt waar nodig.

Structuur, identiteit en inpassing van nieuwe ontwikkelingen in hun omgeving zijn belangrijk voor ruimtelijke kwaliteit. Deze is op zijn beurt weer bepalend voor het woon- en leefklimaat van steden en dorpen. Veranderingen in de fysieke omgeving gaan vaak ook gepaard met veranderingen in de sociale omgeving, zoals de sociale veiligheid en cohesie. Analyse van deze factoren moet daarom deel uitmaken van de planvorming voor nieuwe ontwikkelingen in de gebouwde omgeving. Gemeenten laten een dergelijke analyse onderdeel uitmaken van hun structuurvisies en bestemmingsplannen.

Vanuit de Wet publieke gezondheid zijn gemeenten primair (bestuurlijk) verantwoordelijk voor gezondheidsbeleid. Welzijn en gezondheid van mensen is in sterke mate afhankelijk van hun natuurlijk en sociale woon- en leefomgeving. Gemeenten zijn er voor verantwoordelijk dat bij de ruimtelijke (her)inrichting rekening wordt gehouden met factoren die een negatief of positief effect hebben op de kwaliteit en gezonde inrichting van de leefomgeving. We willen bevorderen dat gemeenten voldoende kennis en aandacht hebben voor een stimulerende functionele woon- en leefomgeving en een gezonde leefstijl. Maar ook gericht op nieuwe gezondheidsrisico’s ten gevolge van de mondiale milieuverandering/klimaatverandering zoals toename in hemelwaterintensiteit, hittestress, verdroging en verzilting. Daarbij speelt het bijeenbrengen van kennis en informatie en deze beschikbaar maken voor verschillende doelgroepen een duidelijke rol. Er wordt door verschillende partijen gewerkt aan een gezonde leefomgeving in Zeeland. Het doordenken van

de relatie tussen gezondheid en leefomgeving, het stimuleren van onderzoek en het verspreiden van kennis zijn van belang. We willen hierin zowel als ontwikkelaar en als investeerder een rol spelen.

We dragen ook zelf bij aan een gezonde leefomgeving door stimulering van een gevarieerde, aantrekkelijke woonomgeving, aanleg van recreatieve netwerken, bereikbaarheid van voorzieningen, ontwikkeling van toegankelijke natuur, verbetering van de verkeersveiligheid, ruimtelijke scheiding van wonen en agrarische, industriële en havenactiviteiten en grote vervoerstromen en het voorkomen en beperken van verontreinigingen (op het gebied van lucht- en bodemkwaliteit, geur, geluid, lichthinder, externe veiligheid) door vergunningverlening en handhaving.

Zeelands natuurlijke kwaliteiten vormen de basis om Zeeland verder te ontwikkelen en te profileren als gezonde regio voor zowel inwoners als gasten. Denk aan wellness en zorghotels, proeftuinen op het gebied van gezond eten, initiatieven die gezondheid, recreatief bewegen en sport met elkaar combineren of nieuwe vormen van natuur(beleving). Veel dorpen zijn niet voor niets uitgegroeid tot toeristische trekpleisters juist vanuit hun ligging aan zee en hun verbintenis met de zorgsector. In samenwerking met onder andere het Kenniscentrum Kusttoerisme en Lectoraat Health Regions ontwikkelen we kennis over gezondheid en de natuurlijke kwaliteiten van Zeeland en gaan we samen aan de slag om van Zeeland een nog gezondere regio te maken onder het motto Zeeland, Gezonde Regio. Een gezond imago zorgt er bovendien voor dat mensen hier graag willen wonen of een tijdje willen verblijven en levert op die manier een bijdrage aan de aantrekkelijkheid van Zeeland. Daarbij richten we ons op het bieden van goede en aantrekkelijke faciliteiten zoals routenetwerken voor recreanten.

8.8. Milieukwaliteit

Bij het groenblauwe en landelijke karakter van de provincie Zeeland past vanzelfsprekend een adequate milieukwaliteit. De aantrekkelijkheid van Zeeland als woongebied en voor toeristen en recreanten wordt hierdoor versterkt. We voorkomen waar dat noodzakelijk is en technisch en financieel haalbaar, geluid-, geur en lichthinder afkomstig van provinciale wegen en de bedrijven waarvoor wij bevoegd gezag zijn op basis van de Wet milieubeheer. Nieuwe situaties met overlast worden voorkomen. De wettelijke normen worden strikt gehanteerd en waar mogelijk doen wij een stapje extra. Voor de invulling van het acceptabel hinderniveau en voor een goede afstemming met het ruimtelijk beleid hanteren we een toetsingskader waarbij de hinderlijkheid, de tijd en aard van de bestemming worden meegewogen.

Zonering en bundeling

We willen milieubelasting ten gevolge van wonen, werken en recreatie zo veel mogelijk beperken en waar mogelijk bundelen. Om deze reden worden gekozen grote dag-recreatieve voorzieningen vooral te concentreren op goed bereikbare locaties binnen het stedelijk gebied. Hierbij genieten locaties die ook goed bereikbaar zijn per fiets en met het openbaar vervoer de voorkeur.

We streven in ons plattelandsbeleid naar behoud van de omgevingskwaliteit, behoud van biodiversiteit, beperken van milieubelasting, minder uitstoot van broeikasgassen en levering van grondstoffen voor de biobased industrie. Bij grootschalige ontwikkelingen is afstemming met logistieke landbouwroutes noodzakelijk.

Binnen het agrarisch gebied dient rekening gehouden te worden met de aan te houden afstanden tot woon- en verblijfsrecreatiegebieden. De afstemming met deze milieuhygiënische normen en kwaliteitsdoelstellingen dient op adequate wijze te worden geregeld en vormgegeven in het gemeentelijk ruimtelijk

beleid. Zoneringen hebben een tweezijdige werking. Zowel bij nieuwe gevoelige als bij nieuwe belastende bestemmingen en grondgebruik dient met de aangegeven afstanden rekening gehouden te worden.
De woonomgeving is minstens zo belangrijk voor de aantrekkelijkheid van Zeeland als de kwaliteit van woningen. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de lokale woonomgeving. We zijn voor Zeeland als geheel beleidsbepaler en kwaliteitsbewaker door te zorgen voor een goede ruimtelijke ordening, bereikbaarheid van voorzieningen en een goede milieukwaliteit. Bij milieukwaliteit gaat het vooral om bewaken van een optimale scheiding van woningen en bedrijven die geluid produceren, veiligheidsrisico's geven of verontreinigingen uitstoten. We benadrukken het belang van vroegtijdig betrekken van milieuaspecten bij ruimtelijke planvorming in het overleg met partijen (zoals gemeenten).

We voeren actief beleid om bedrijven extra flexibiliteit te bieden met onder meer geluid- en veiligheidszones.

Geluid
Zeeland is een Provincie met veel recreatie en mensen willen daar zoveel mogelijk rust ervaren. Unieke plekken in het landschap, waar rust en stilte centraal staan, zoals Natura2000 gebieden, worden beschermd als Milieubeschermingsgebieden (Kaart 21: Geluid). Voor de milieubeschermingsgebieden gelden richtwaarden en gedragsregels om verstoring van de rust en stilte te voorkomen. De regels zijn aangepast aan de huidige verstoring, zodat bestaande activiteiten maar ook nieuwe mogelijk zijn en blijven. Van gemeenten verwachten we dat ze de kwaliteit van rust en stilte integraal meewegen in ontwikkelingen.

Om overlast van lawaaisporten en gemotoriseerde luchtsporten te beperken is structureel gebruik uitsluitend toegestaan op bestaande locaties. Nieuwe locaties of uitbreiding van bestaande locaties is alleen mogelijk indien door verplaatsing van een bestaande locatie de overlast voor de omgeving vermindert en/of lawaaisporten dan wel gemotoriseerde luchtsporten beter worden geconcentreerd. Voor modelvliegtuigterreinen geldt, als uitzondering hierop dat nieuwvestiging mogelijk is als het terrein ver genoeg afligt van het Natuurnetwerk Zeeland (uitgezonderd binnendijken, bloemdijken en faunadijken). Voor tijdelijke en uitzonderlijke luchtvaartactiviteiten gelden specifieke voorwaarden.

Lucht
Voor niet wettelijke normen zijn industriële emissies zoveel mogelijk beperkt tot de streefwaarden. Op langere termijn is de lucht zo gezond dat mensen hoogstens een verwaarloosbaar gezondheidsrisico (vr-niveau) lopen en is de luchtkwaliteit geen belemmering voor natuurdoelen in het Natuurnetwerk Zeeland. Er is dan sprake van een duurzaam beschermingsniveau.

Door zorgvuldig ruimtegebruik kunnen de blootstelling aan luchtverontreiniging en de uitstoot door verkeer gunstig worden beïnvloed. Ook duurzame mobiliteit is een aangrijpingspunt voor beperking van de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen. Gedragsbeïnvloedende projecten in het verkeers- en vervoersplan dragen ook bij aan een betere luchtkwaliteit. Vanuit het provinciale goederenvervoerplan worden acties ondernomen die bijdragen aan efficiënt goederenvervoer en vermindering van de uitstoot.

Voor bestaande luchtemissies van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) die gevaarlijk zijn voor mens, dier en plant, wordt ingezet op het zo snel mogelijk bereiken van een verwaarloosbaar risiconiveau aangevuld met een minimalisatieverplichting. Bedrijven worden door de Provincie aangesproken op het leveren van infor-

matie over risico's van stoffen. De Provincie volgt de Handleiding 'Zeer Zorgwekkende Stoffen' van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Via vergunningverlening wordt een evenredige bijdrage geleverd aan het halen van de nationale emissiedoelstellingen, de NEC plafonds 2020 en 2030 (met een ijkmoment in 2025). Dit betreft de uitstoot van zwaveldioxide (SO2), stikstofoxiden (NOx), ammoniak (NH3), vluchtige organische stoffen (VOS) en fijn stof (PM2,5).

De uitstoot van stikstofoxide en ammoniak kan voor de gezondheid en gevoelige natuur van belang zijn. Bij de vergunningverlening wordt hiermee rekening gehouden in overeenstemming met de programmatische aanpak stikstof (PAS). Voor de Natura2000-gebieden waarop de PAS van toepassing is (Kaart 15: PAS gebieden), wordt gestreefd naar een per saldo afnemende stikstofdepositie. Om deze doelstelling te behalen wordt aanvullend ruimtelijk beleid gevoerd. Naast het natuurherstelprogramma met maatregelen gelden in Zeeland sinds 2015 aanvullende beleidsregels waarin de ruimte voor stikstofdepositie per vergunning wordt beperkt.

Voor situaties waar sprake is van geuroverlast, zullen we via maatregelen de overlast terugdringen. Hierbij zetten we nadrukkelijk in op maatregelen bij de bron.

Externe veiligheid

We richten ons op voorkomen van ongevallen door het zoveel mogelijk beperken van risico's waaraan burgers worden blootgesteld die verbonden zijn aan productie en verwerking van gevaarlijke stoffen (Kaart 23: Kaart Veilige omgeving). Naast haar wettelijke taken richten we ons op de invulling van de eigen beleidsvrijheid met locatiebeleid als belangrijkste instrument. We stimuleren inherente veiligheid bij bedrijven. We werken samen met de gemeenten en veiligheidsregio en organiseren en bevorderen kennisuitwisseling.

We dragen zorg voor het beheer van de Risicokaart voor Zeeland (https://nederland.risicokaart.nl/risicokaart.html).

Duisternis

Duisternis is een kwaliteit die in Zeeland nog aanwezig is en door de recreant en bewoner heel erg wordt gewaardeerd vooral in het buitengebied en de natuur. De Provincie wil delen van Zeeland waar de donkerte een echte meerwaarde heeft beschermen tegen onnodige lichthinder zonder belemmerend te werken (Kaart 20: Milieukwaliteit Licht en duisternis). In de steden is duisternis in het algemeen geen gewenste kwaliteit vanwege de sociale onveiligheid die daarmee samenhangt en hiervoor wordt dus geen beleid geformuleerd. De Provincie gaat wel bij grootschalige lichttoepassingen zoals een grootschalig verlicht kassengebied toezien of de wettelijk voorgeschreven beste technieken om lichthinder te voorkomen worden toegepast. Ten aanzien van de toepassing van de verlichting van de provinciale wegen voert de Provincie een terughoudend beleid. Met verlichting van wegen die door grootschalige natuurgebieden heen lopen wordt zeer terughoudend omgegaan. Wel worden de landelijke richtlijnen ten aanzien van verlichting gevolgd. Bij de renovatie van bestaande verlichting zal gebruik gemaakt worden van de nieuwste verlichtingstechnieken waarbij de verlichtingssterkte in de nachtperiode met 50% wordt gedimd, wat ook positief is voor het energieverbruik (zie ook onder 6.1 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie).

Beschermingszones

Stilte, donkerte en openheid zijn kwaliteiten die binnen en buiten Zeeland steeds zeldzamer en meer gewaardeerd worden. Deze kwaliteiten zijn onder andere in de kust- en natuurgebieden te beleven (Kaart 20:

Milieukwaliteit Licht en duisternis). Deze waarden worden beschermd in alle N2000-gebieden, de stiltegebieden (milieubeschermingsgebieden), landschappen die van provinciaal belang zijn vanwege ondermeer de openheid (omgevingsverordening), en de Groene Zeeuwse Topkwaliteit-gebieden en Natuurstranden die zijn aangewezen in de Kustvisie.

Het is niet gewenst om extra gebieden aan te wijzen, omdat dit onnodige beperkingen in het landelijk en stedelijk gebied zou kunnen veroorzaken. Zo is duisternis in de steden in het algemeen geen gewenste kwaliteit vanwege de sociale onveiligheid die daarmee samenhangt. Gemeenten worden gevraagd om bij de integrale afweging rond ontwikkelingen in landelijk en stedelijk gebied rekening te houden met de aanwezige waarden donkerte, openheid en stilte.

Bodem

De bodem en de diepe ondergrond worden voor veel doelen gebruikt (zie onder andere onder 5.8 Duurzame landbouw, 6.1 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie, 6.5 Klimaatadaptatie en 7.1 Biodiversiteit overal). Een schone, levende bodem vormt voor al die doelen een essentiële randvoorwaarde. Daarom bewaken we de bodemkwaliteit en investeren in bodemsanering als er sprake is van onaanvaardbare risico's.

Alle gevallen van ernstige bodemverontreiniging waarbij sprake is van onaanvaardbare risico's voor mens of milieu zijn eind 2020 gesaneerd of beheersbaar gemaakt. Daarnaast zetten we in dezelfde periode financiën in om de aanpak van ernstige gevallen van bodemverontreiniging te realiseren als daarmee maatschappelijke knelpunten worden opgelost. Financiën kunnen ook worden ingezet om bodemverontreiniging te verwijderen waardoor ruimtelijke processen en duurzame benutting van de ondergrond worden gestimuleerd.

We zien toe op een juiste uitvoering van bodemsaneringen. Bij het in werking treden van de Omgevingswet vervalt de Wet bodembescherming en verschuift het bevoegd gezag van de Provincie naar de gemeenten. De bedoeling is dat de lopende bodemzaken uiterlijk eind 2020 in overleg met gemeenten al dan niet aan hen worden overgedragen (warme overdracht). Bodemverontreiniging bij provinciale inrichtingen blijft evenwel onder de bevoegdheid van de Provincie vallen.

TRANSCOZA BV
TERNEUZEN - HOLLAND

9. PlanMER Omgevingsplan 2018

Gekoppeld aan het Omgevingsplan 2018 moet een plan-m.e.r. procedure worden doorlopen. Ook is een passende beoordeling opgesteld omdat significante effecten op de instandhoudingdoelen van Natura-2000 gebieden in de Zeeuwse Delta niet kunnen worden uitgesloten.

De beleidsuitspraken die zijn vastgesteld in de Kadernota Omgevingsplan 2018 (en die nieuw zijn ten opzichte van het vigerend beleid) zijn in het planMER beoordeeld aan de hand van diverse beoordelingsaspecten. Hierbij is onderscheid gemaakt in vier deelgebieden: Kanaalzone en Sloegebied, Kust en Deltawateren, Landelijk gebied en Stedennetwerk Middelburg, Vlissingen, Goes en Terneuzen.

Het Omgevingsplan bevat beleid op een hoog abstractieniveau. Het planMER sluit qua abstractieniveau aan bij het Omgevingsplan 2018. Dit betekent dat een globale effectbeoordeling is uitgevoerd, waarbij de effecten zijn beschreven die eventueel kunnen optreden gezien de aard en omvang van de activiteiten en de omgeving waarbinnen de activiteiten plaatsvinden. De daadwerkelijk optredende effecten hangen sterk af van de verdere uitwerking van de activiteiten.

Het doel van het planMER is dan ook voornamelijk om de huidige milieuruimte in beeld te brengen en om op basis van de beleidsuitspraken aanbevelingen mee te geven voor verdere uitwerking van activiteiten in uitvoeringsprogramma's of voor de in ontwikkeling zijnde Omgevingsvisie. Onderstaand wordt ingegaan op de belangrijkste conclusies uit het planMER.

Conclusies en aanbevelingen
Voor Zeeland als geheel is overall sprake van een verbetering (ten opzichte van de referentiesituatie) van de beoordelingsaspecten gerelateerd aan het in het Omgevingsplan 2018 geformuleerde beleid op het gebied van duurzame economie, energietransitie en klimaatbestendige leefomgeving. Dit hangt grotendeels samen met onze ambities voor duurzame landbouw, kwaliteitsverbetering van recreatie, ruimtelijke adaptatie, meerlaags veiligheid, beschikbaarheid van zoetwater, evenals de inzet op een toename van de productie van duurzame energie.

Effecten van het Omgevingsplan 2018 op aspecten vallende onder behoud biodiversiteit, gezondheid en kwaliteit leefomgeving zijn als minder positief beoordeeld voor met name natuur (Natura 2000 en NNZ), landschap/cultuurhistorie, geluid en lucht en kwaliteit leefomgeving. Dit hangt onder andere samen met de effecten die gerelateerd zijn aan uitbereidingsmogelijkheden van glastuinbouw, intensieve veehouderijen en bedrijventerreinen, evenals de mogelijke effecten op het landschap van de toename van productie van duurzame energie. Ook het intensiever gebruik van de omgeving door wijzigingen in hotel- en woonbeleid kan aan een minder positieve beoordeling bijdragen.

Om negatieve effecten te voorkomen of te verminderen kunnen mitigerende maatregelen worden getroffen. Dit betreffen in het geval van het Omgevingsplan 2018 aanbevelingen en/of randvoorwaarden bij verdere uitwerking van de plannen in de uitvoeringsprogramma's. Deze aanbevelingen zijn onderstaand benoemd inclusief de vermelding waar deze aanbevelingen hebben geleid tot aanpassing van het Omgevingsplan.

Effecten van uitbreiding van glastuinbouw
Voor zover uitbreiding van glastuinbouw plaats gaat vinden kan dit - zonder mitigerende maatregelen – leiden tot hogere emissies naar het oppervlaktewater en een hogere stikstofemissie. Om milieuschade door afvoer van gewasbeschermingsmiddelen naar het riool en oppervlaktewater te voorkomen zijn glastuinbouwbedrijven vanaf 1 januari 2018 bij wet (Activiteitenbesluit) al verplicht hun gewasbeschermingsmiddelen uit het afvalwater te zuiveren.

Negatieve effecten op natuur kunnen verder worden voorkomen door gebruik van energiezuinigere kassen en over te schakelen naar gesloten teeltsystemen, waardoor geen emissies meer plaatvinden naar het oppervlaktewater en lucht. Aanbevolen wordt om bij nadere uitwerking na te denken over alternatieven voor het gebruik van gas, WKO of restwarmte van industrie. De (uitbreiding van) toepassing van energiezuinige kassen en gesloten teeltsystemen is als concreet streven in het Omgevingsplan opgenomen
Uitstraling van licht kan worden gemitigeerd door licht-afschermende maatregelen. We gaan daarom toezien op de toepassing van Best Beschikbare Technieken (BBT) bij grootschalige toepassingen zoals kassen.

Bij de verdere uitwerking dient eveneens rekening te worden gehouden met een toename van verkeersbewegingen om te voorkomen dat dit leidt tot infrastructurele knelpunten of ongewenste geluidshinder.
Tenslotte dienen uitbreidingen zo veel als mogelijk te worden ingepast in het landschap met maximaal behoud van openheid.

Effecten van verduurzaming van intensieve veehouderijen
Uitgangspunt voor verduurzaming van intensieve veehouderij is dat geen toename van stikstofemissie optreedt. Daarmee zijn er in beginsel geen negatieve effecten op natuur.
Wel kan uitbreiding van intensieve veehouderijen leiden tot negatieve effecten op het landschap en kwaliteit van de leefomgeving (afname van openheid en effecten op donkerte en stilte). Een aandachtspunt voor nadere uitwerking betreft daarom een goede landschappelijke inpassing, alsmede licht en geluid afschermende maatregelen.

Effecten van toename van productie van duurzame energie tot 10 PJ
Uitbreiding van duurzame energiebronnen kan zijn neerslag hebben op het te ervaren Zeeuws landschap en leiden tot overlast. Risico’s op negatieve effecten op natuur, landschap en cultuurhistorie, geluid, externe veiligheid, kwaliteit leefomgeving en vrijetijdseconomie kunnen worden beperkt door nieuw aan te leggen windturbines en zonnevelden zo veel als mogelijk in te passen in het landschap en daarbij rekening te houden met afstanden tot gevoelige objecten (bv woningen) en de ligging van gebieden met hoge natuur of recreatieve waarden. Windparken leiden tot sterfte van vogels en vleermuizen. Door een goede locatiekeuze en stilstandvoorzieningen voor periodes met vogeltrek en vleermuistrek zijn de effecten te mitigeren. Vanuit het oogpunt van natuur zijn gebieden langs de Deltawateren (bv. Volkerak-Zoommeer en Oosterschelde) niet aantrekkelijk voor de opstelling van windturbines. Veel vogels maken immers gebruik van de Deltawateren en/of de omliggende gebieden als foerageer- of slaapplaats (zie ook Passende Beoordeling Structuurvisie Windenergie op Land). Meer geschikte locaties voor windenergie, maar ook voor zonne-energie, zijn vaak te vinden in industriële omgeving of in het agrarische gebied met minder natuurwaarden. Geadviseerd wordt bij het zoeken naar geschikte gebieden voor windenergie hiermee rekening te houden.

Effecten van gecontroleerde groei bedrijventerreinen
Toename van bedrijvigheid kan leiden tot meer verstoring, meer ruimtebeslag en meer stikstofemissies. Door maatregelen zoals gebruik van emissiearm materiaal, beperking van geluid, duurzame inrichting van bedrijventerreinen en het stellen van eisen aan milieucategorieën zijn negatieve effecten te mitigeren. Effecten kunnen daarnaast beperkt worden doormiddel van een zorgvuldige locatieafweging, waarbij rekening gehouden wordt met o.a. woningen en natuurwaarden. Vanuit het oogpunt van milieu en duurzaamheid geniet herstructurering de voorkeur boven uitbreiding van bestaande bedrijventerreinen.

Effecten van deeltijdwonen en Centraal Bedrijfsmatige Exploitatie (CBE)
Intensiever gebruik van de woonomgeving en infrastructuur kan leiden tot (toename van) verstoring. Per project zal daarom moeten worden onderzocht hoe mogelijke verstoring als gevolg van intensiever gebruik van woonomgeving en infrastructuur, zo goed als mogelijk kan worden gemitigeerd. In algemene zin zal natuur moeten worden meegewogen in deze integrale effectbepaling. Het is daarom ook van belang dat een zorgvuldige inpassing in het landschap plaatsvindt met zo veel als mogelijk behoud van en respect voor cultuurhistorische en archeologische waarden. Ook dient bij nadere uitwerking rekening gehouden te worden met mogelijke effecten op de kwaliteit van de leefomgeving (stilte, donkerte en openheid), luchtkwaliteit en geluidhinder.

Effecten van aanpassing hotelbeleid
Toename van recreatiedruk kan leiden tot negatieve effecten op natuur en bereikbaarheid.
Door zorgvuldige inpassing waarbij optimaal rekening wordt gehouden met natuurwaarden en zorg voor duurzame ontwikkeling, zijn negatieve effecten op natuur te voorkomen. Door bijvoorbeeld het aanhouden van voldoende afstand tot natuurwaarden en het stellen van duurzaamheideisen kan verstoring door recreatie zoveel mogelijk worden voorkomen. Omdat een hogere recreatiedruk tevens kan leiden tot knelpunten voor de bereikbaarheid, dient bij verdere uitwerking van de plannen rekening te worden gehouden met de beschikbare capaciteit van wegen.

10. Uitvoeringsprogramma's en instrumenten

In de Omgevingswet wordt onderscheid gemaakt in strategisch beleid en tactisch uitvoeringsbeleid en concrete acties. Het strategisch beleid voor de fysieke omgeving wordt in één integrale omgevingsvisie opgenomen. Dit strategisch beleid in relatief stabiel basisbeleid. Het uitvoeringsbeleid en concrete acties wordt in meerdere integrale en sectorale programma's vastgelegd. Uitvoeringsbeleid is gericht op korte termijn en wordt continu aangepast aan veranderingen in het veld. Met het Omgevingsplan Zeeland 2018 sorteren wij voor op deze indeling, voor zover dat binnen het vigerende wettelijke kader mogelijk is.

Het strategisch beleid in het omgevingsplan bevat de doelen die wij nastreven en wat onze rol daar bij is. In het omgevingsplan is dit niet in detail uitgewerkt, omdat het een algemeen beleidskader is voor de langere termijn en voldoende ruimte moet bieden voor maatwerk in de uitvoering. Dit algemene beleid wordt verder uitgewerkt in concrete acties en doelstelling voor de korte termijn (SMART: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden) in uitvoeringsdocumenten. In de uitvoeringsdocumenten worden de financiële consequenties zichtbaar en wordt de koppeling gelegd met de begroting. Op dit moment hebben deze uitvoeringsdocumenten verschillende namen zoals uitvoeringsagenda, gebiedsvisie, actieplan, nota of programma. In de termen van de omgevingswet zouden dit allemaal programma's worden genoemd. Deze bestaande programma's voor water, natuur, milieu, economie en mobiliteit dekken de meeste doelen uit het omgevingsplan. Een deel, met name de nieuwe thema's, is nog niet vertaald in concrete uitvoeringsacties.

De (door)ontwikkeling van beleid en uitvoering wordt binnen de provincie georganiseerd in een aantal processen. Het gaat zowel om gestructureerde processen (weinig veranderlijke basis) als om dynamische processen (veranderlijke ambities). Beide geven invulling aan de doelen in het omgevingsplan. Hierbij zijn de gestructureerde processen met name gericht op regulering en monitoring en de dynamische processen op actieve regie of inbreng bij urgente maatschappelijke opgaven.

De relatie tussen de vier strategische hoofdopgaven uit het omgevingsplan en dynamische processen ziet er als volgt uit:

5. Duurzame en concurrerende economie	**Via hoofdopdracht**
5.1 Biobased en circulaire economie	Economische innovatie
5.2 Bedrijventerreinen, haventerreinen en industrie	Havens, bedrijven en bereikbaarheid
5.3 Nieuwe economische dragers in het landelijk gebied	Leefbaarheidsagenda Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
5.4 Vrijetijdseconomie	Kwaliteitskust
5.5 Waterrecreatie en jachthavens	Kwaliteitskust
5.6 Luchtvaart	Havens, bedrijven en bereikbaarheid
5.7 Afvalstoffen	Economische innovatie
5.8 Voorzieningen	Arbeidsmarkt en Campus Zeeland Cultuur en erfgoed Havens, bedrijven en bereikbaarheid Leefbaarheidsagenda
5.9 Duurzame landbouw	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
5.10 Aquacultuur	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur

5.11 Glastuinbouw	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
5.12 Intensieve veehouderij	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
5.13 Visserij, schaal- en schelpdiersector	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
6. Klimaatbestendige en -neutrale samenleving	**Via hoofdopdracht**
6.1 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie	Energietransitie
6.2 Water	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur Deltawateren en klimaatadaptatie
6.3 Meerlaagsveiligheid	Deltawateren en klimaatadaptatie
6.4 Randen Noordzee en Deltawateren	Deltawateren en klimaatadaptatie
6.5 Klimaatadaptatie	Deltawateren en klimaatadaptatie
7.1 Biodiversiteit overal	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
7.2 Kwaliteit en medegebruik natuurgebieden	Kwaliteitskust Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
7.3 Landschap en erfgoed	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
7.4 Archeologie en aardkunde	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
7.5 Bodem en ondergrond	Toekomst landelijk gebied, landbouw en natuur
Toekomstbestendige en bereikbare woon-, werk- en verblijfsomgeving	**Via hoofdopdracht**
8.1 Mobiliteit	Leefbaarheidsagenda
8.2 Bereikbaarheid over weg	Havens, bedrijven en bereikbaarheid
8.3 Bereikbaarheid over spoor en water	Havens, bedrijven en bereikbaarheid
8.4 Transportleidingen	Havens, bedrijven en bereikbaarheid
8.5 Stedenbeleid	Havens, bedrijven en bereikbaarheid Leefbaarheidsagenda
8.6 Wonen	Leefbaarheidsagenda
8.7 Bestaand en nieuw vastgoed	Leefbaarheidsagenda
8.8 Gezonde leefomgeving	Leefbaarheidsagenda
8.9 Milieukwaliteit	Havens, bedrijven en bereikbaarheid Leefbaarheidsagenda
8.10 Veilige omgeving	Havens, bedrijven en bereikbaarheid Leefbaarheidsagenda

Passende aanpak

Uit het overzicht blijkt dat er thema's zijn waarin meerdere opdrachten bij elkaar komen én opdrachten die veel verschillende thema's raken. In beide gevallen is er sprake van een integrale opgave waarbij doelen en uitvoeringsacties kunnen worden gecombineerd. Een thema met meerdere opdrachten geeft aan dat er een complexe opgave ligt die vraagt om een open aanpak met een groot aantal partners (brede netwerkaanpak). Een opdrachten met meerdere deelthema's nodigt uit tot planmatige uitvoering met een beperkt aantal partners per thema (programmatische aanpak).

Monitoring en evaluatie

Het Omgevingsplan Zeeland 2018 bevat het strategisch beleid voor de gehele fysieke leefomgeving en is daarmee inhoudelijk veel breder dan de onderliggende sectorale plannen. Dit is de lijn die in de omgevingswet wordt gehanteerd en waar wij in het omgevingsplan op voorsorteren. Concrete uitvoeringsacties, operationele doelstellingen en indicatoren volgen uit dit beleid, maar zijn niet uitsluitend in het plan zelf opgenomen. Deze worden in verschillende sectorale en integrale uitvoeringsdocumenten aangevuld, uitgewerkt en vastgelegd.

Dit heeft consequenties voor de wijze waarop het beleid wordt gemonitord en geëvalueerd. Zoals in de Omgevingsbalans 2018 is geconstateerd, is een visionair doel, een gewenst maatschappelijk effect of een strategisch doel meestal abstract geformuleerd. Deze doelen of effecten zijn vaak niet meetbaar (er zijn geen indicatoren aan te koppelen). Dit betekent dat bij een hoog abstractieniveau geen harde uitspraken kunnen worden gedaan over het feitelijke doelbereik. Dat is alleen mogelijk voor operationele / uitvoeringsdoelen en acties met een SMART formulering met heldere indicatoren.

Gedetailleerde evaluatie van het beleid kan daarom niet enkel op basis van het omgevingsplan worden uitgevoerd. Dit is alleen mogelijk op basis van de uitvoeringsacties en indicatoren uit de onderliggende uitvoeringsdocumenten. Omdat de uitvoeringsdocumenten ook de basis zijn voor de programmabegroting, zetten wij in op combineren van de monitoring met de begrotingscyclus.

Instrumenten

Om beleidsdoelen te realiseren vervullen wij verschillende rollen en zetten wij verschillende instrumenten in. In hoofdlijnen is een onderverdeling te maken in algemene en specifieke instrumenten. Algemene instrumenten zijn breed inzetbaar. Dat zijn vormen van afspraken maken, variërend van informeel overleg tussen partijen, formeel ambtelijk overleg, bestuurlijke afspraken en vastgestelde kaders met een wettelijke basis. Afspraken gaan meestal over wanneer en in welke mate specifieke instrumenten worden ingezet. Andere instrumenten zijn niet op ieder moment en bij ieder beleidsveld inzetbaar. Inzet van instrumenten wordt dus bepaald door de specifieke omstandigheden en het netwerk waarin de provincie en andere partijen elkaar ontmoeten.

Algemeen inzetbaar	***Voorbeelden van concrete provinciale instrumenten***
Informeel overleg	*Overleg met overheden en maatschappelijke organisaties*
Formeel overleg	*Wettelijk vooroverleg (Wro)*
Bestuurlijke afspraken	*Convenant Zeeuwse kustvisie, Bestuursakkoord water, etc.*
Formele kaders	*Omgevingsverordening*
Specifiek inzetbaar	
Informatie, communicatie en connecties	*Website zeeland.nl, Geoloket, SCEZ, Impuls Zeeland, MVO, ZMf, Abdijnieuws, Lobby in Den Haag en Brussel, MIRT-overleg, IPO*
Financiële middelen	*Bijdrage in procesgeld, cofinanciering, verdeling EU- en rijksgelden, voorfinanciering, vereveningsbijdragen*

Menskracht	*Projectleiding, projectondersteuning, procesbegeleiding, advisering door eigen specialisten, advisering door adviesorganen zoals PCO en PCGR*
Formele reacties	*Zienswijze (en soms beroep) bij ontwerp bestemmingsplan, omgevingsvergunning, structuurvisie, handhavingstrajecten, klachtenbehandeling*
Doorzetting	*Interbestuurlijk toezicht, reactieve aanwijzing, inpassingsplan, goedkeuringsbevoegdheid dijkversterkingsplan, indeplaatstreding*
Grond	*Inzet kavelruil en ruilgrondbank*
Vergunningverlening	*Omgevingsvergunning, grondwatervergunning, NB-wetvergunning, ontheffing Flora- en Faunawet, Wabo, Ontgrondingsvergunningen*
Toezicht en handhaving	*Toezicht en handhaving industrie, afvalverwerkers, BRZO bedrijven, zwembaden/plaatsen en op natuurbeschermingswet, bodemsaneringen en vuurwerkevenementen, luchtvaart, ontgrondingen*
Metingen	*Metingen kwaliteit grondwater, luchtverontreiniging, geur, zwemwaterkwaliteit, bedrijfsterreinen*
Monitoring	*Omgevingsbalans, begrotingscyclus, gegevensuitwisseling via INSPIRE*

Instrumenten voor maatwerkoplossingen

We bieden in het omgevingsplan en de omgevingsverordening op veel verschillende manieren ruimte voor lokaal maatwerk. In de beleidsteksten wordt dit per thema aangegeven. Twee instrumenten zijn breed inzetbaar en verdienen daarom extra aandacht: verevening en ruimte-voor-ruimte.

Verevening is het principe dat ontwikkelingsruimte wordt geboden als er tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in de omgevingskwaliteit. De voorwaarden hiervoor zijn vastgelegd in een convenant met de Zeeuwse gemeenten en de handreiking verevening.

Ruimte-voor-ruimte is het principe dat ontwikkelingsmogelijkheden tegen elkaar kunnen worden uitgeruild. Het kan bijvoorbeeld gaan om het verplaatsen van een agrarisch bouwblok van de ene naar de andere locatie of voor het slopen van bebouwing in ruil voor nieuwe bebouwing op een andere locatie. In de omgevingsverordening is een vorm van ruimte voor ruimte uitgewerkt voor vrijkomende agrarische bebouwing.

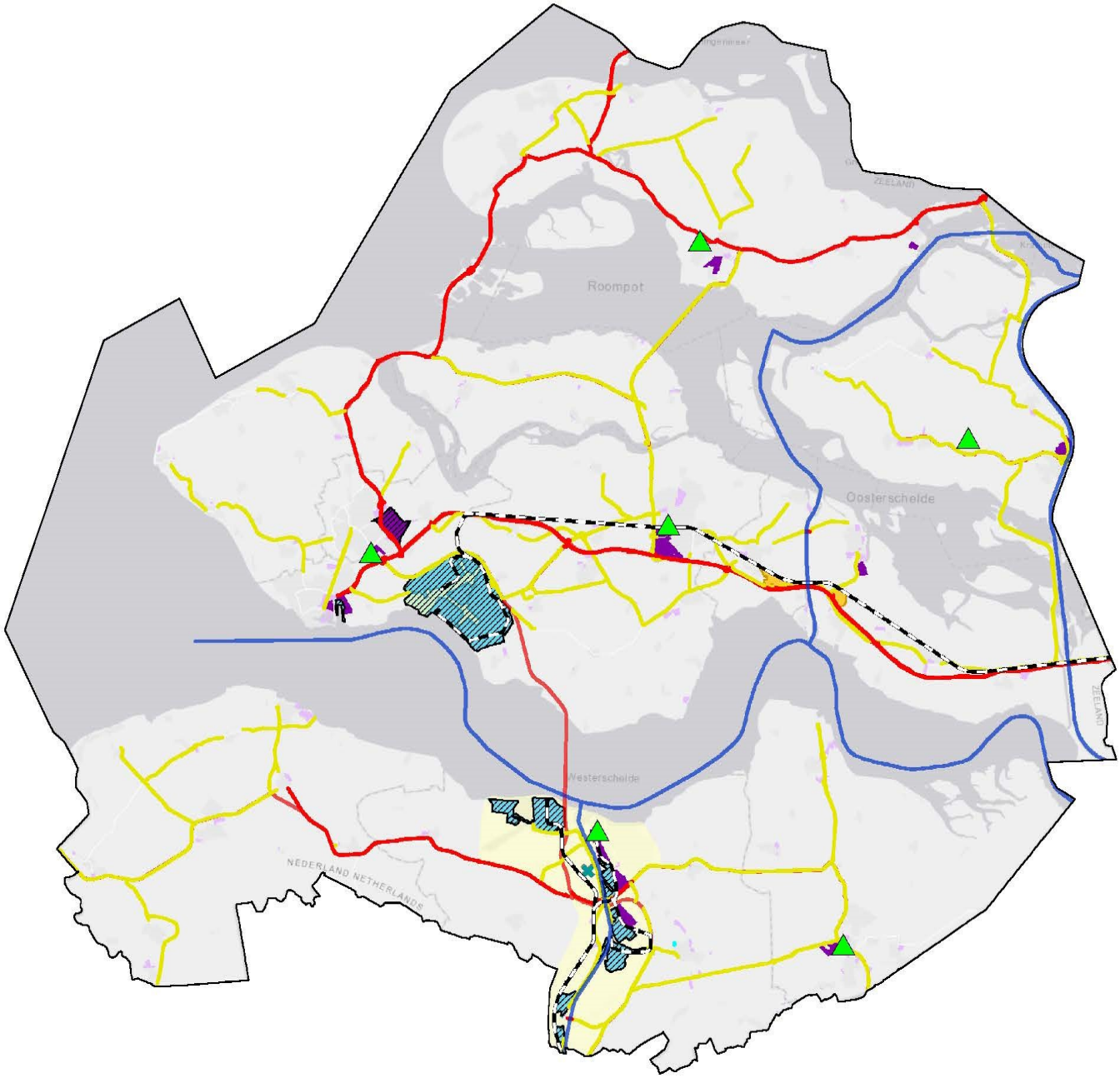
Kaartbijlagen

Duurzame concurrerende economie:
Kaart 1: Bedrijventerreinen, haventerreinen en industrie
Kaart 2: Vrijetijdseconomie
Kaart 3: Gebieden voor beschermen en versterken bestaande waarden en kwaliteit
Kaart 4: Luchtvaart
Kaart 5: Voorzieningen
Kaart 6: Landbouw en visserij

Klimaatbestendige en klimaatneutrale samenleving:
Kaart 7: Duurzame en hernieuwbare vormen van energie
Kaart 8: Waterfunctiekaart
Kaart 9: Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime
Kaart 10: KRW grondwater
Kaart 11: Meerlaagse veiligheid en medegebruik waterkeringen
Kaart 12: Waterkansenkaart wateroverlast

Waardevolle leefomgeving:
Kaart 13: Natuur
Kaart 14: PAS gebieden
Kaart 15: Landschap en erfgoed
Kaart 16: Archeologie
Kaart 17: Aardkundige waarden

Toekomstbestendige en bereikbare woon-, werk- en verblijfsomgeving:
Kaart 18: Mobiliteit
Kaart 19: Stedenbeleid
Kaart 20: Milieukwaliteit Licht en duisternis
Kaart 21: Geluid
Kaart 22: Spoedlocaties bodemverontreiniging
Kaart 23: Kaart Veilige omgeving

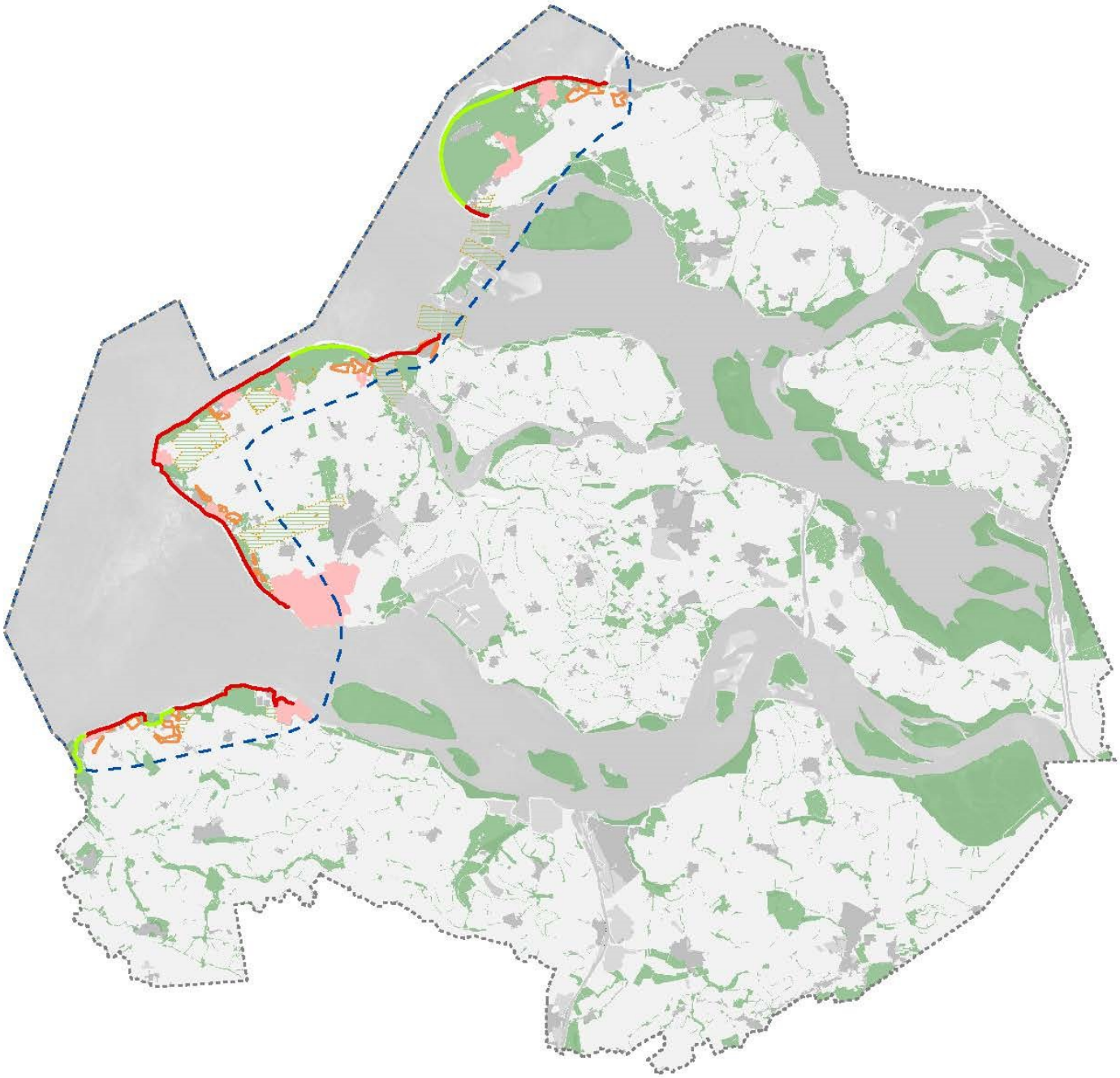
Legenda

- PDV
- Kwaliteitsnetwerk goederenvervoer water
- Kwaliteitsnetwerk goederenvervoer spoor
- Regionale stroomwegen
- Nationale stroomwegen
- Regionale industrieterreinen
- Agribusiness Bevelanden
- Grootschalige bedrijventerreinen
- Kleinschalige bedrijventerreinen
- Zeehaventerreinen
- Reservering uitbreiding westelijke kanaaloever
- Sloegebied
- Kanaalzone

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

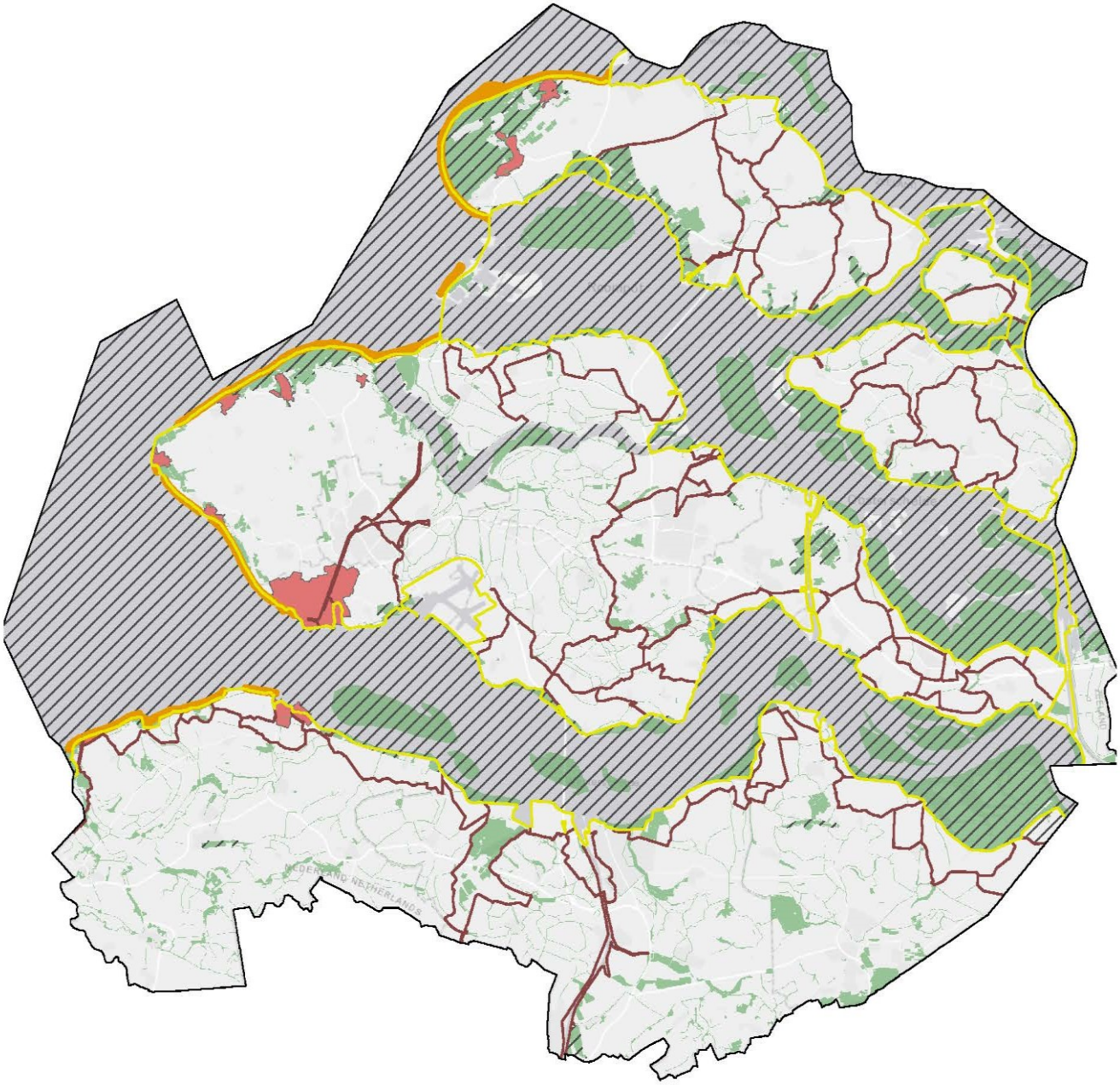
Legenda

- Natuurstranden
- Recreatiestranden
- Beschermingsgebied
- Begrenzing badplaatsen
- Aandachtsgebied
- Groene Zeeuwse topkwaliteit
- Kustzone

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

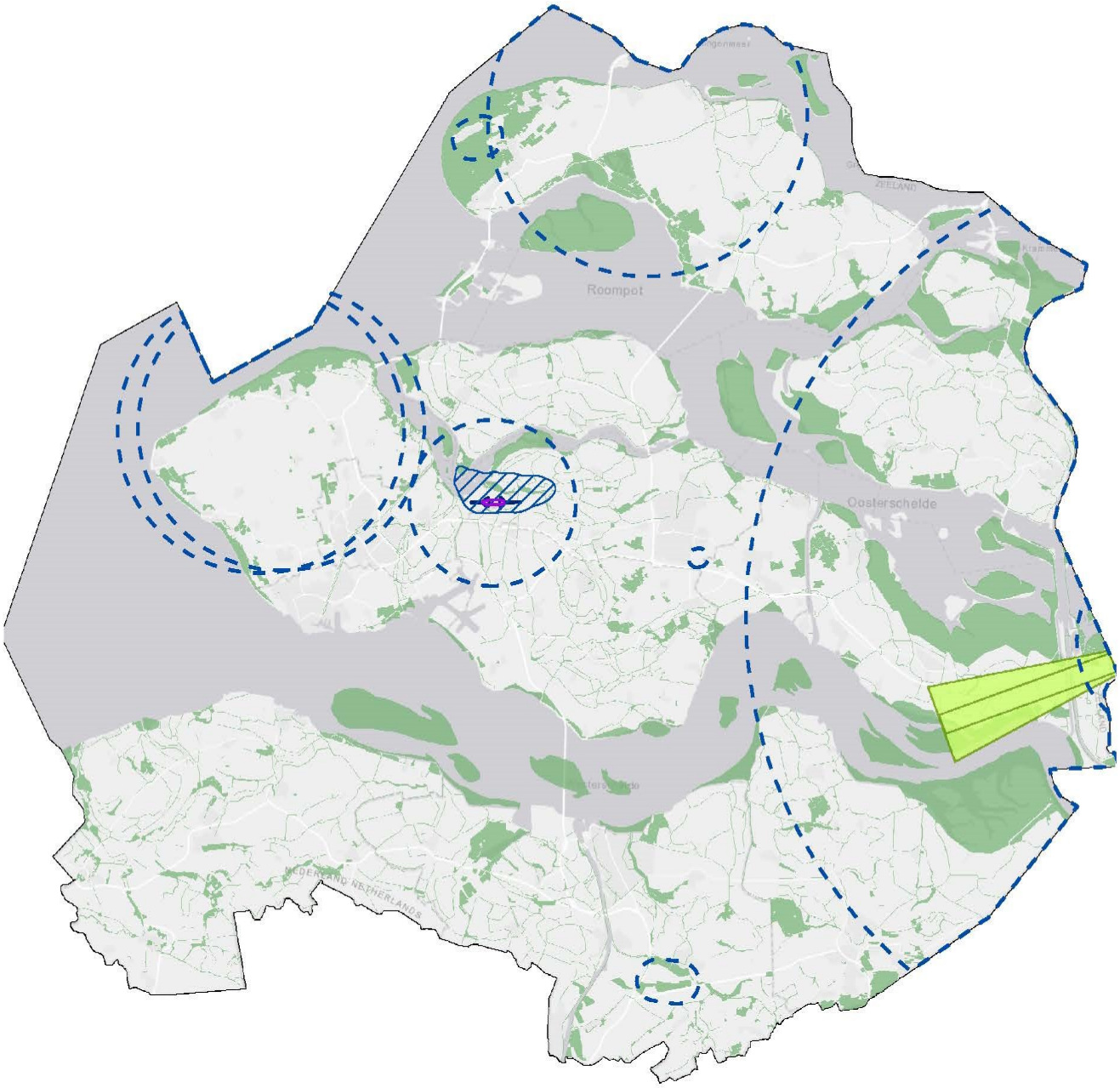
Legenda

- Primaire waterkering
- Regionale waterkering
- Stranden
- Natura2000
- Natuurnetwerk Zeeland
- Badplaats

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

Legenda

Geluidszone

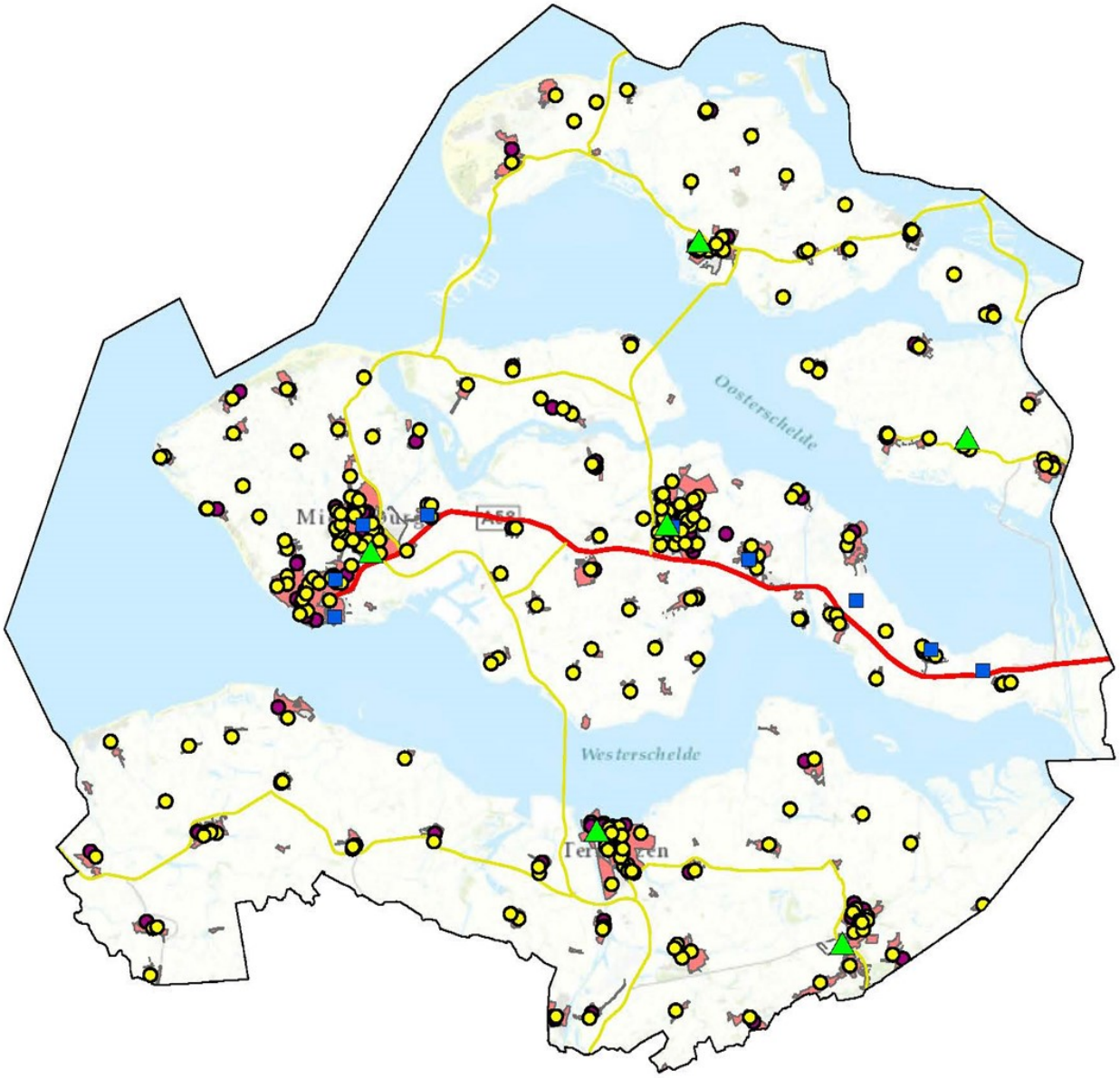
- Beperkingengebied
- 56 dB(A) Lden
- Hoogtebeperkingen
- 10-6 Contour

- Invliegfunnel Woensdrecht
- Bestaande natuur

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

Legenda

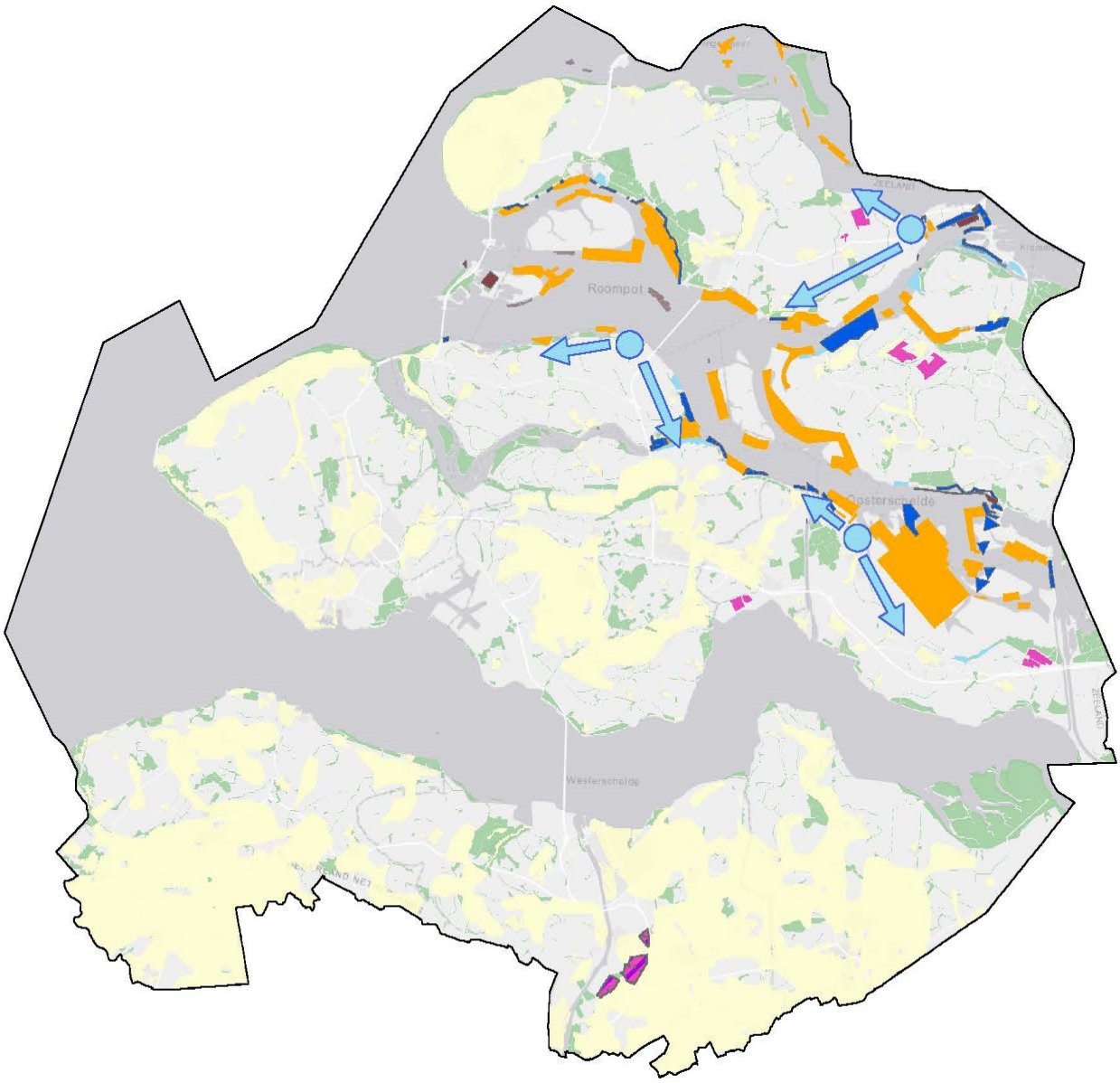
- PDV GDV
- Stations
- Onderwijsinstellingen
- Zorghuizen
- Rijksweg
- Provincialeweg

N

Schaal: 1:379.368

0 5 10

Kilometers

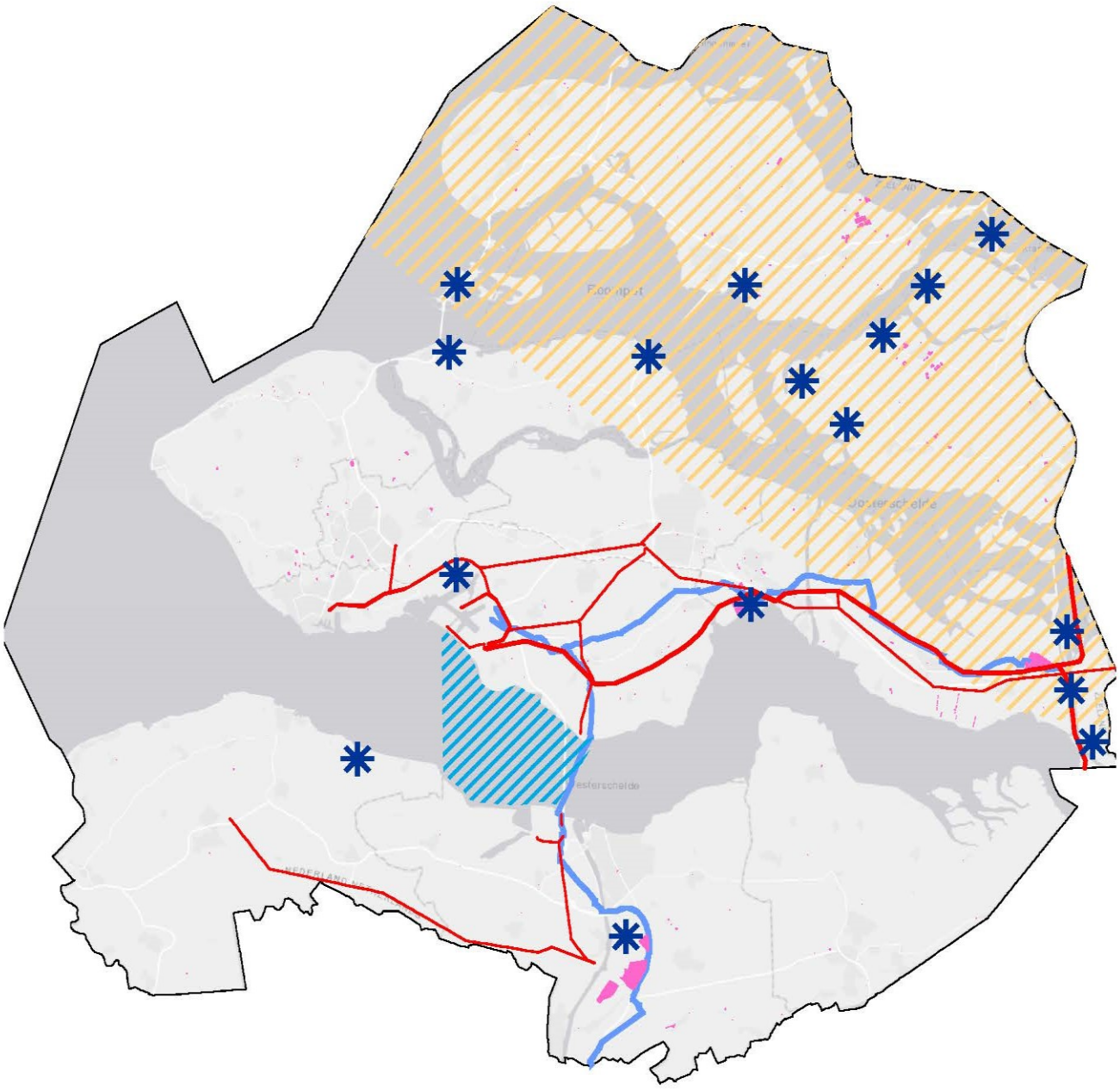
Legenda

- Clustergebieden_aquacultuur
- Glastuinbouw ontwikkelingsgebied
- Glastuinbouwconcentratiegebieden
- Visvakken
- Oesters- en mosselperselen
- Mosselzaad-invanginstallaties
- Mosselhangcultuur
- Private percelen
- Natuurgebieden
- uitsluiten aquacultuur i.v.m. zoet water in ondergrond

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

Legenda

Windenergie concentratielocaties

Windenergie concentratielocaties

Hoogspanning Tennet

380kV

150kV

Zoekgebied leidingstroken

Glastuinbouw > 1 ha

Leidingstrook

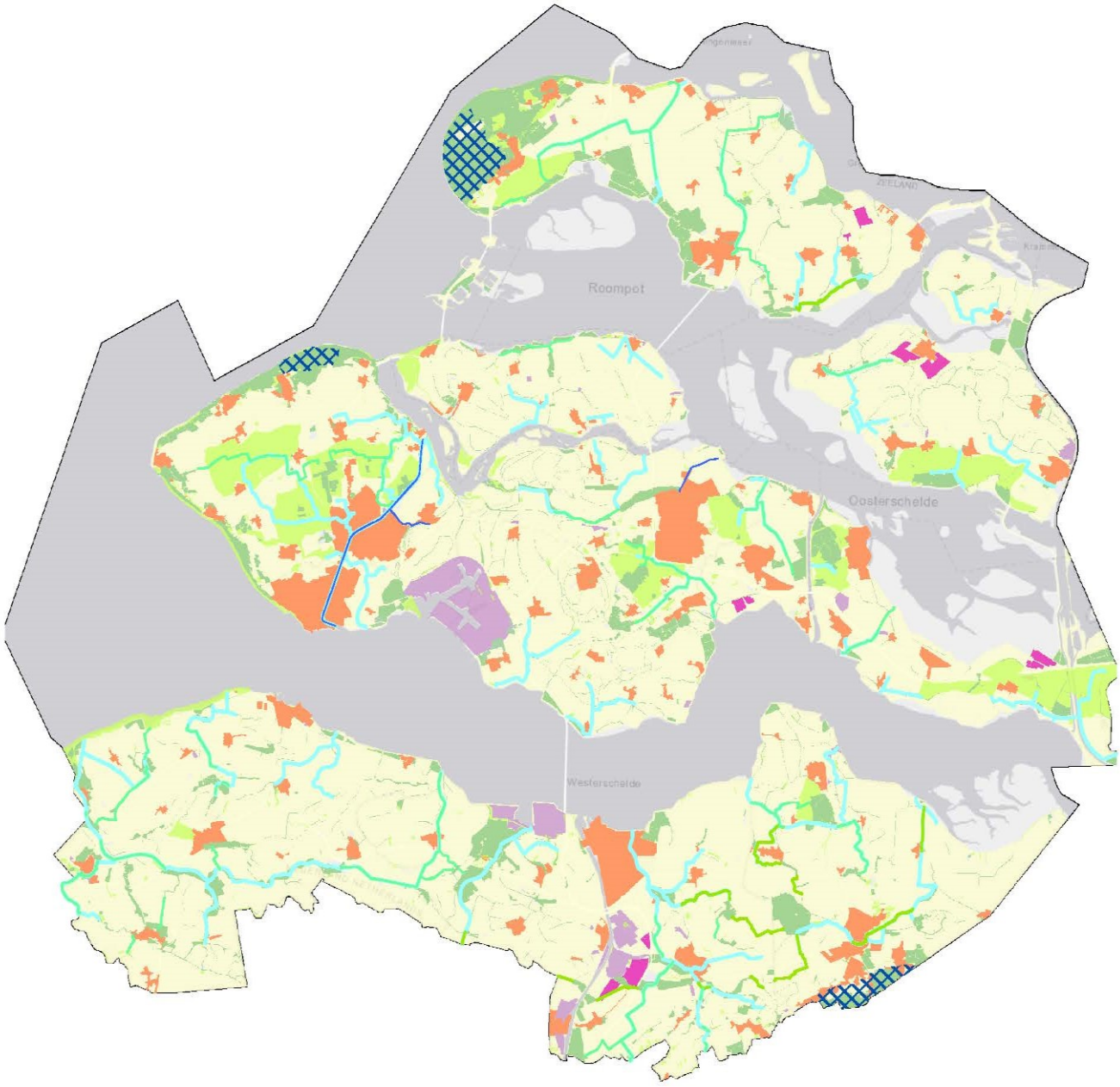
Geothermie

N

0 5 10

Kilometers

Provincie Zeeland

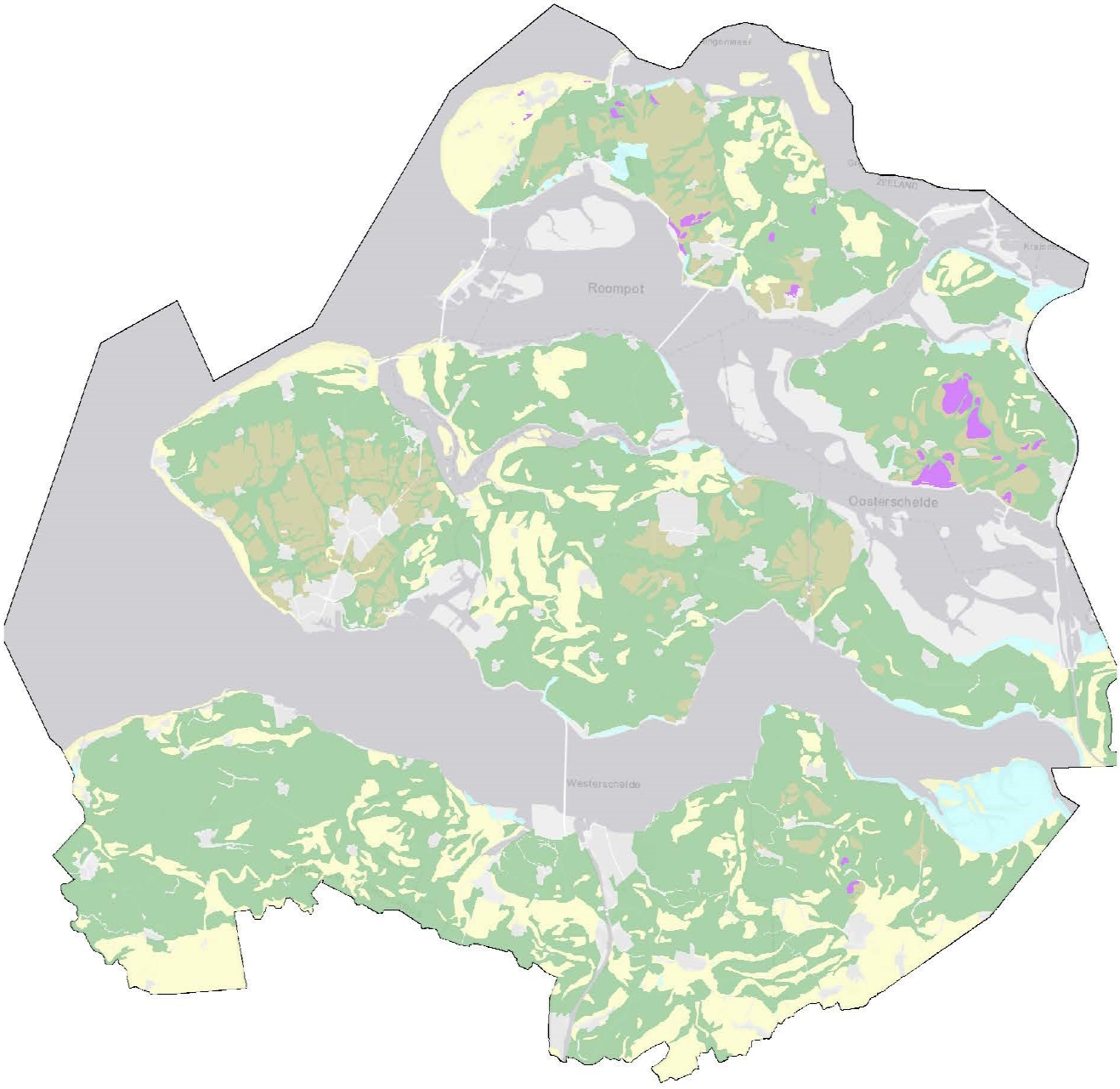
Legenda

- Scheepvaart
- Natte Ecologische verbindingszone
- Natte Ecologische verbindingszone - breed
- Oppervlaktewaterlichaam
- Drinkwater
- Natuur
- Landbouw-natuur
- Glastuinbouw
- Bebouwing
- Bedrijventerrein
- Landbouw

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

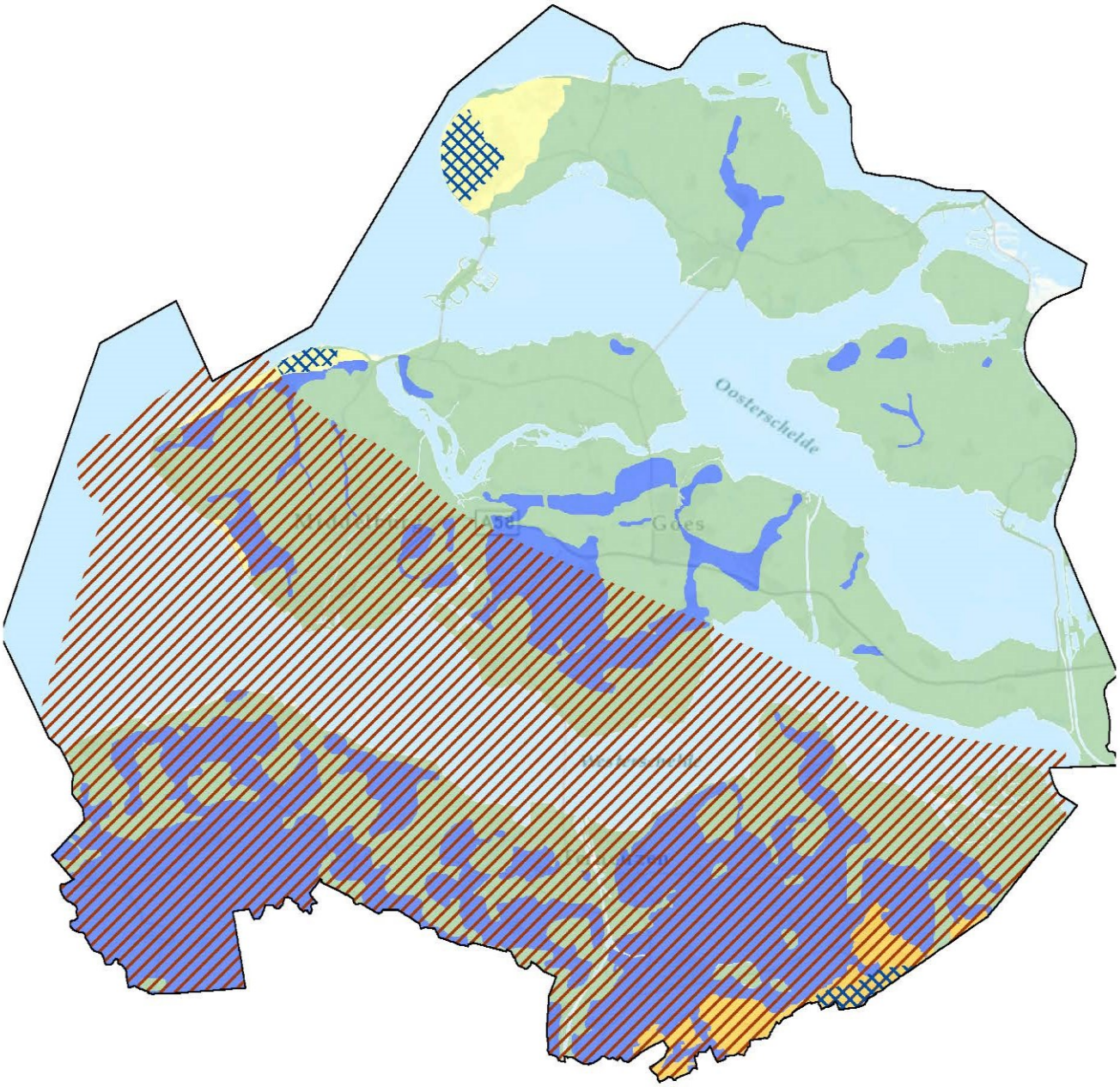
Legenda

- Schorgronden
- Zand- en plaatgronden
- Veen
- Poelklei met veen
- Ongerijpt

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

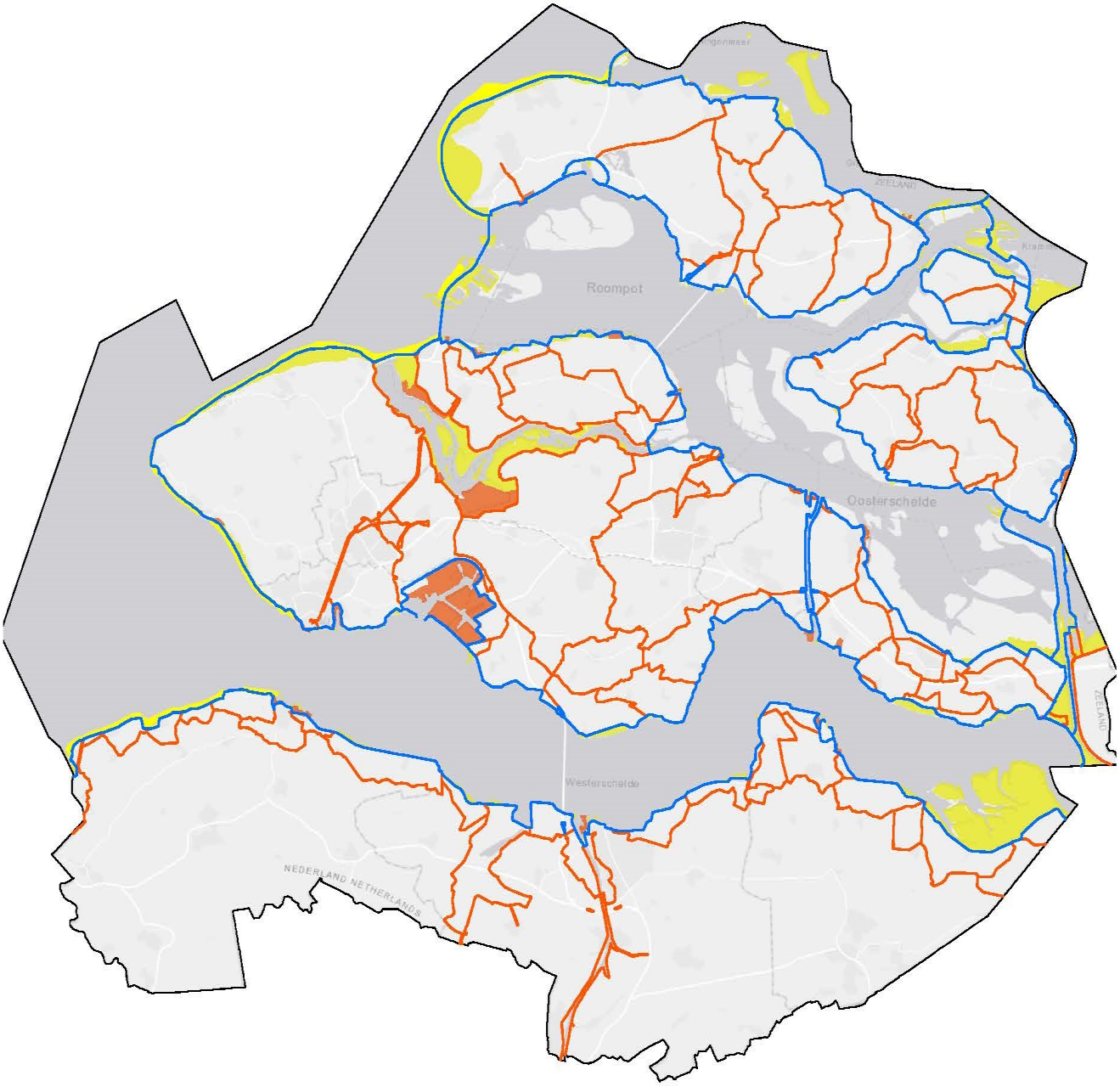
Legenda

- Menselijke consumptie
- Grondwater in diepe zandlagen
- Zoet grondwater in dekzand
- Zoet grondwater in duingebieden
- Zoet grondwater in kreekgebieden
- Zout grondwater in ondiepe zandlagen

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

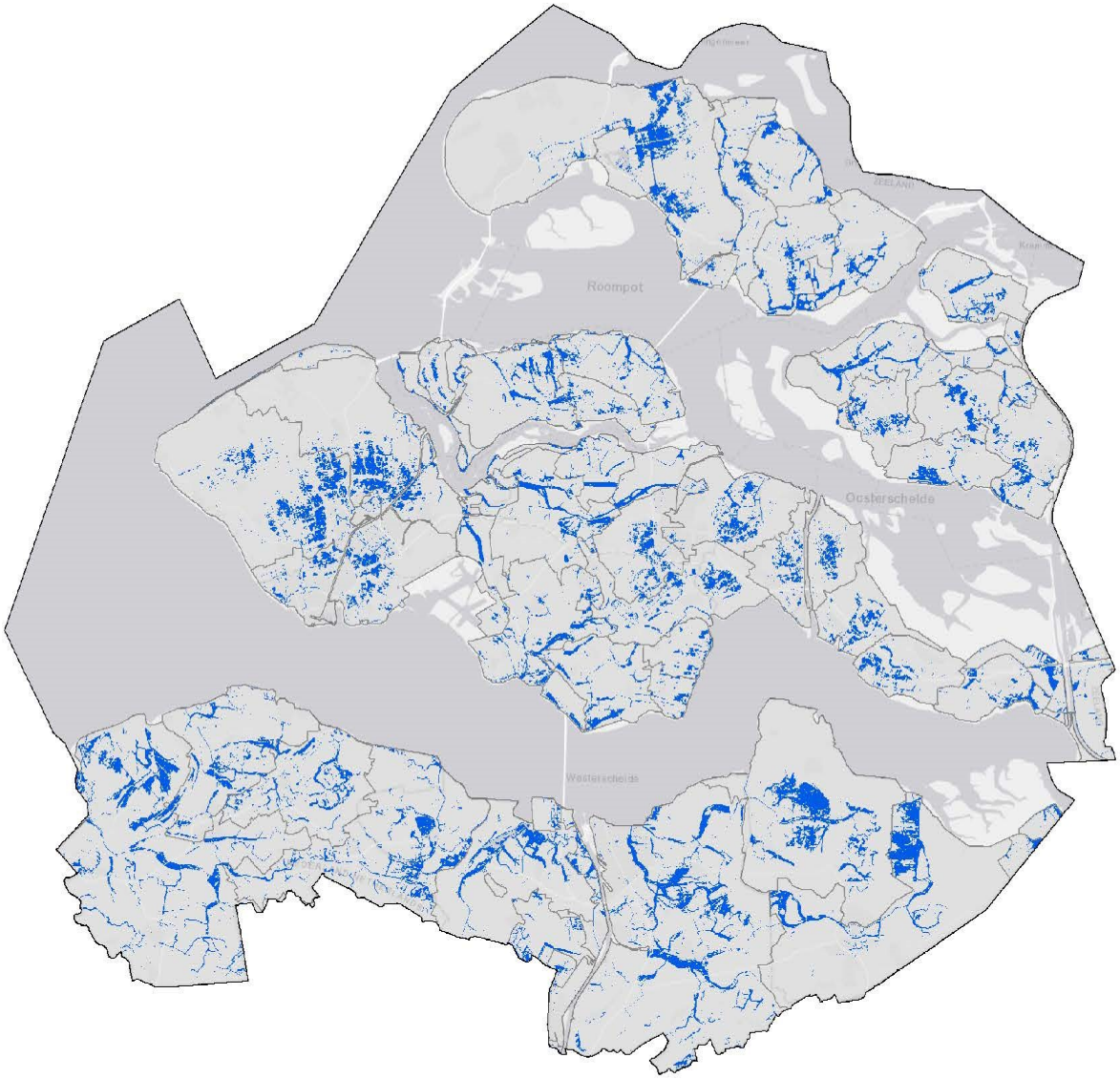
Legenda

- Primaire waterkering
- RegionaleWaterkering
- Stranden
- Buitendijks
- Bebouwing

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

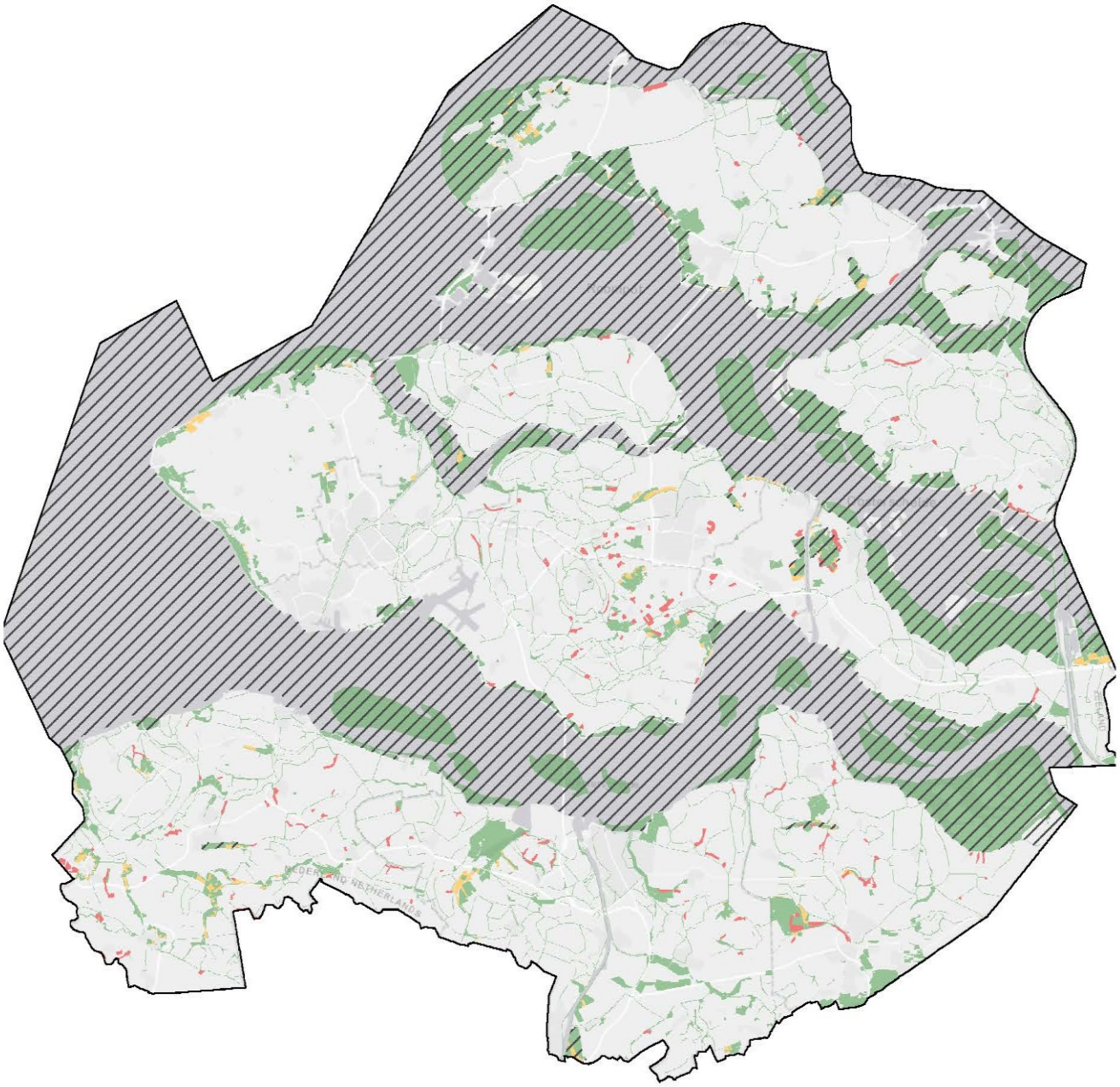
Legenda

- Afwateringsgebieden
- Wateroverlast tot 10%

N

0 5 10
Kilometers

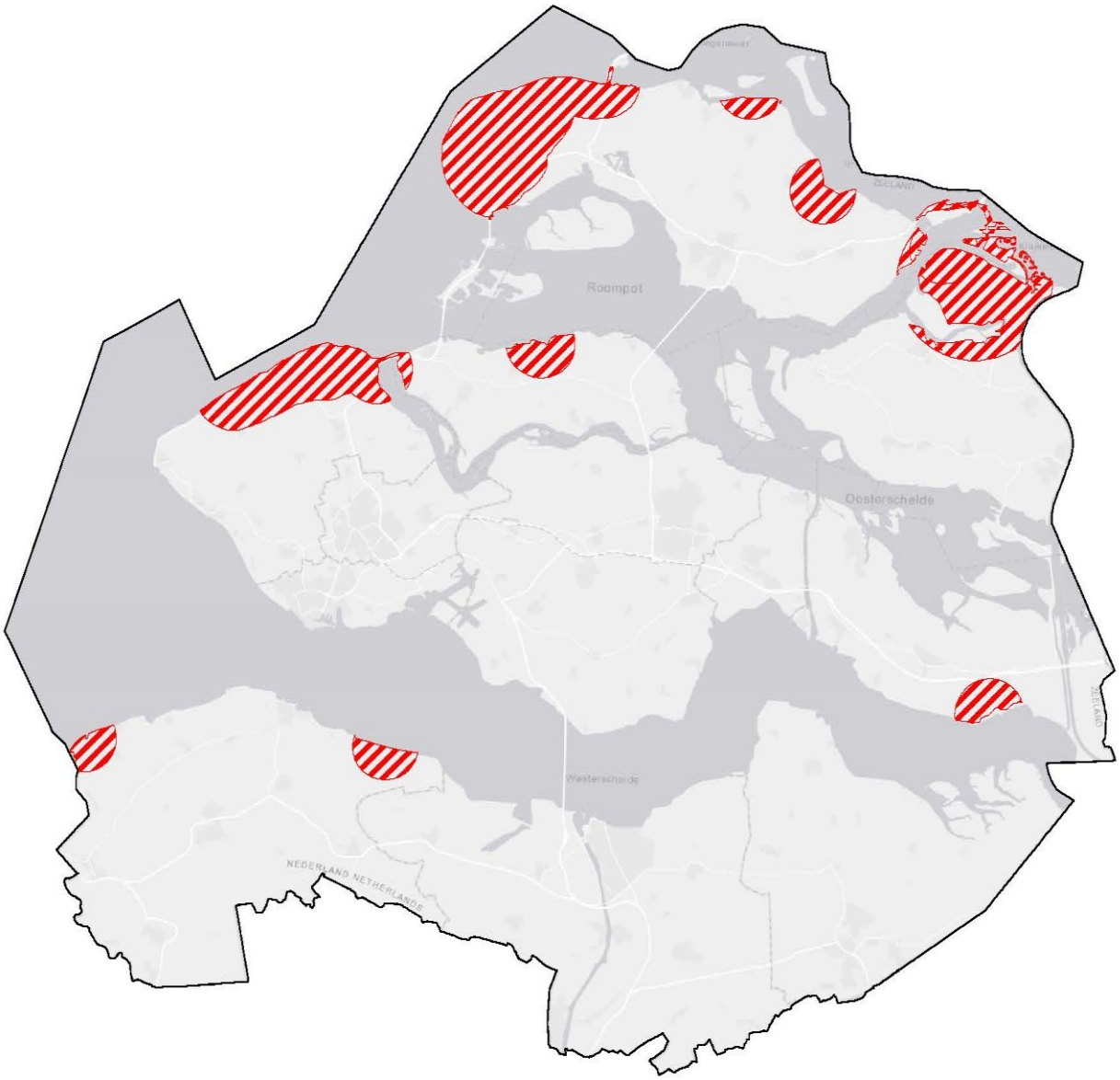
Provincie Zeeland

Natura2000
Agrarisch ecologisch
Bestaande natuur
Nieuwe natuur

N

0 5 10
Kilometers

Legenda

Stikstofgevoelige locaties

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

Vliedbergen, welen, paalhoofden, molen-biotopen, forten, kastelen, hollestelles, oesterputten en groeve Nieuw Namen

Deltawerken en overige grote ingenieurswerken zoals de Zeelandbrug, deltadijken, binnendijken, muraltmuurtjes, Atlantikwall, Landfront Vlissingen, Staats Spaanse Linies, duinbeken, houtwallen en elzenmeten in de Kop van Schouwen en herkenbare overgangen naar kleinschalige dekzandland-schappen in Zeeuws-Vlaanderen

Duin- en strandlandschappen, vroon-gronden, schorren en slikken, inlagen, karrevelden en open zilte weidegebieden, kreken en kreekrestanten, bossen en landgoederen, bijzondere open poelgebieden, (overige) Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) en de open entree van Zeeland.

Cultuurhistorisch waardevolle boerderijen

N

Schaal: 1:350.000

0 5 10
Kilometers

Datum kaart: April 2018

Provincie Zeeland

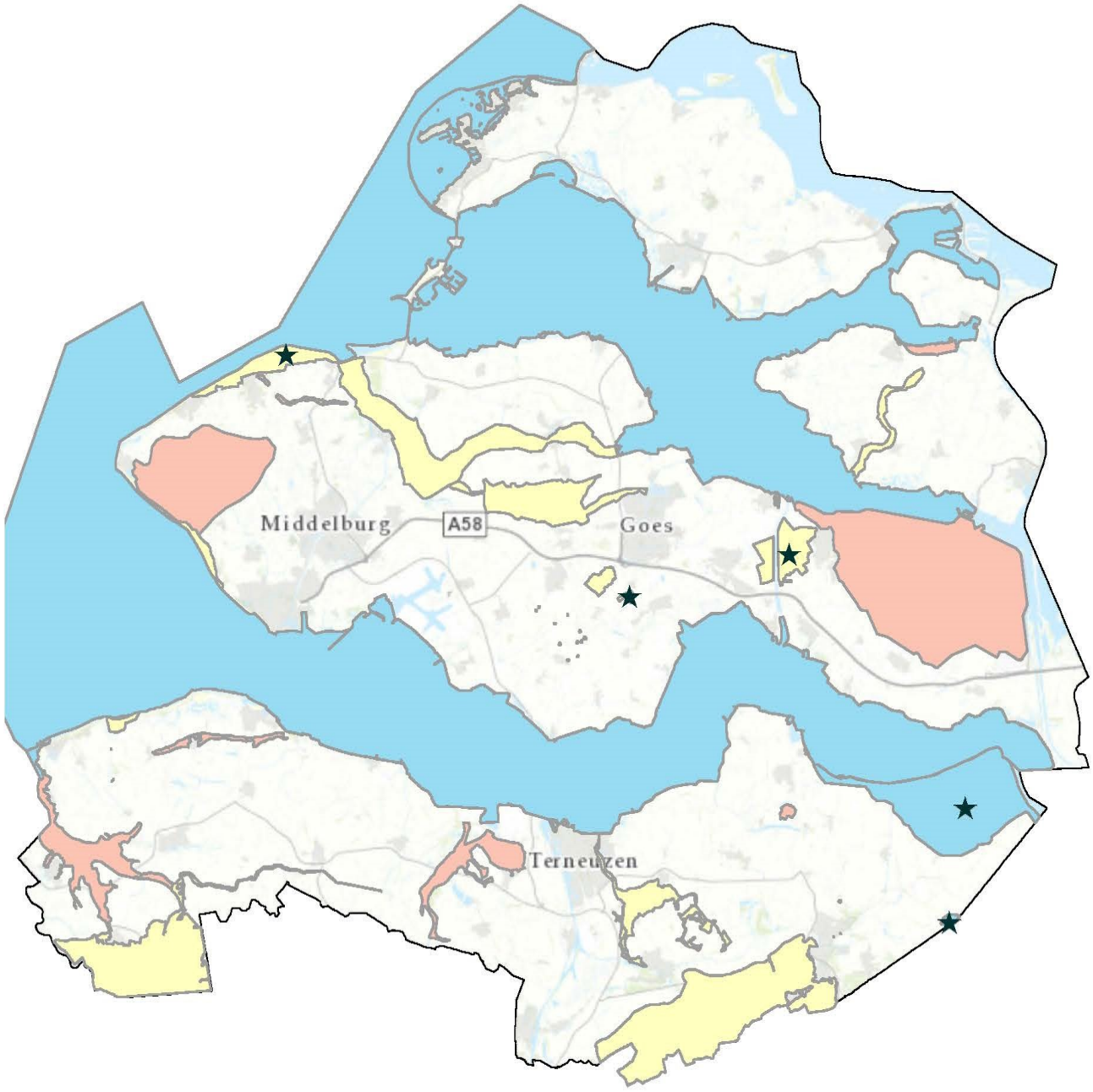
Legenda

- Archeologisch rijksmonument
- Vastgestelde archeologische waarde
- Archeologische verwachtingswaarde hoog / middelhoog
- Archeologische verwachtingswaarde laag
- Archeologische verwachtingswaarde (water)
- Water

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

Esri Nederland & Community Maps Contributors

★ Aardkundige Monumenten

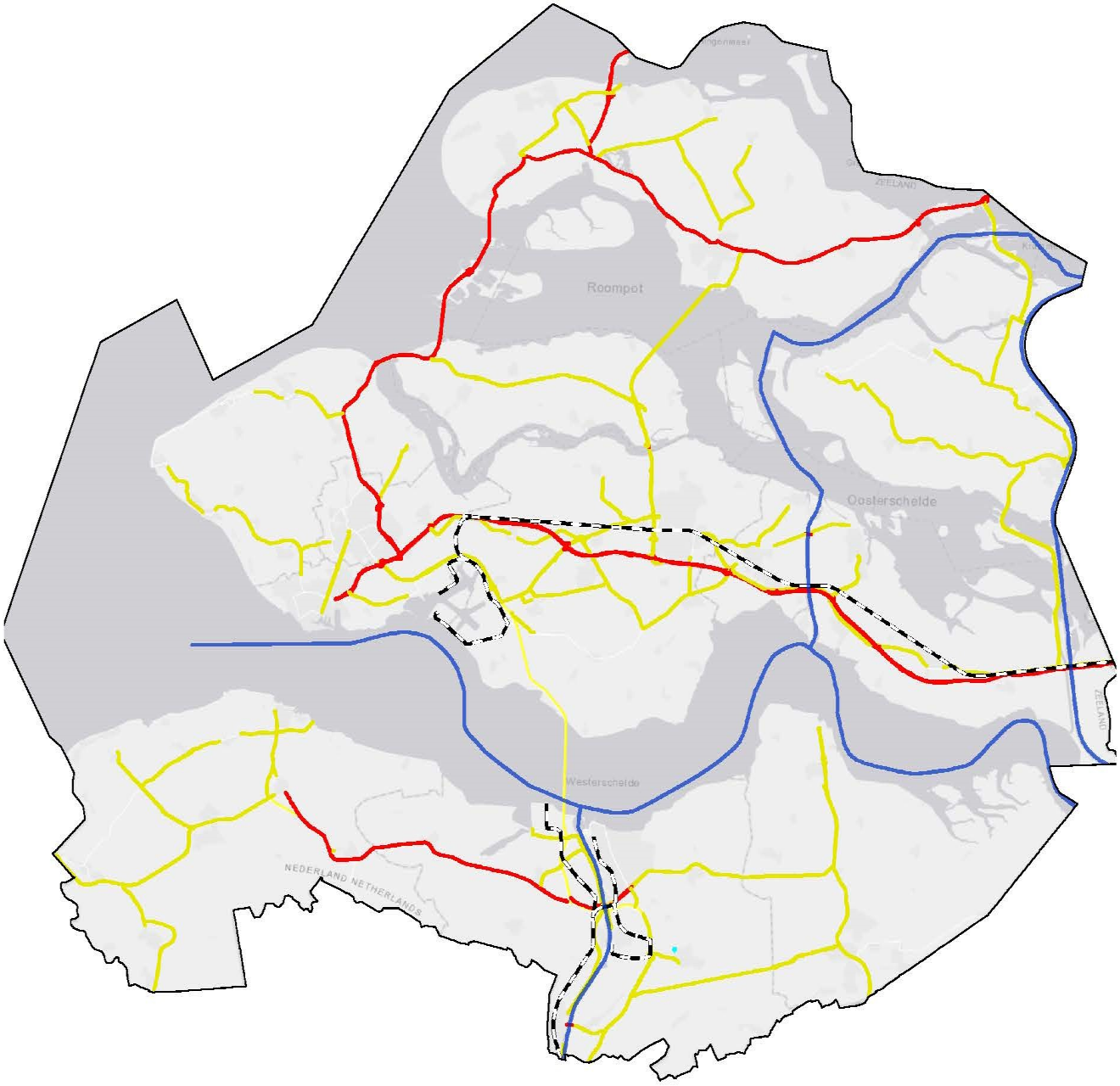
waardering

- Internationaal
- Nationaal
- Provinciaal

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

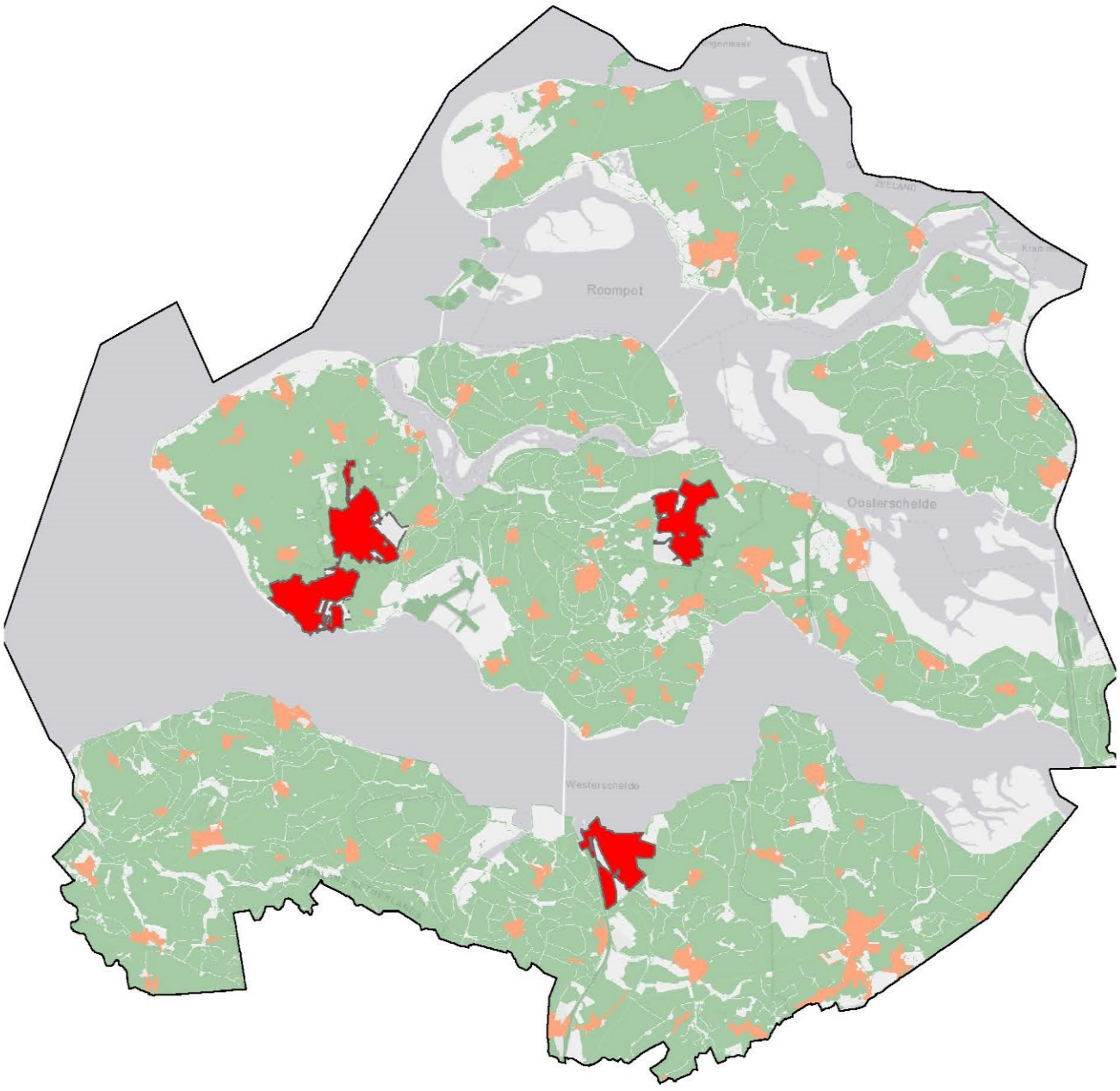
Legenda

- Kwaliteitsnetwerk goederenvervoer water
- Kwaliteitsnetwerk goederenvervoer spoor
- Regionale stroomwegen
- Nationale stroomwegen

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

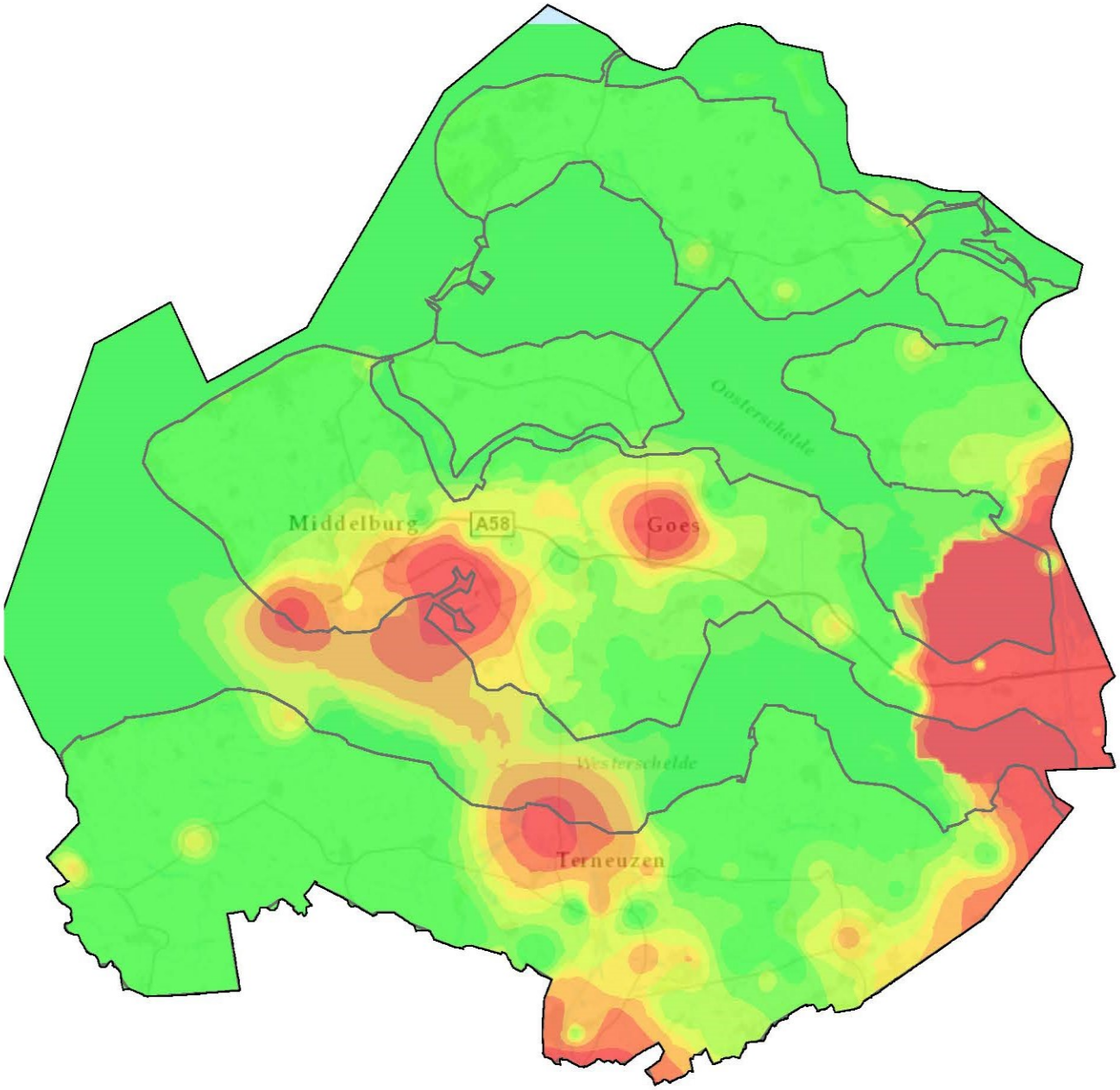
Legenda

- Grote steden (Z4)
- Overige steden en dorpen
- Landelijk gebied

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

Legenda

Duisternis

Veel

Weinig

N

0 5 10

Kilometers

Provincie Zeeland

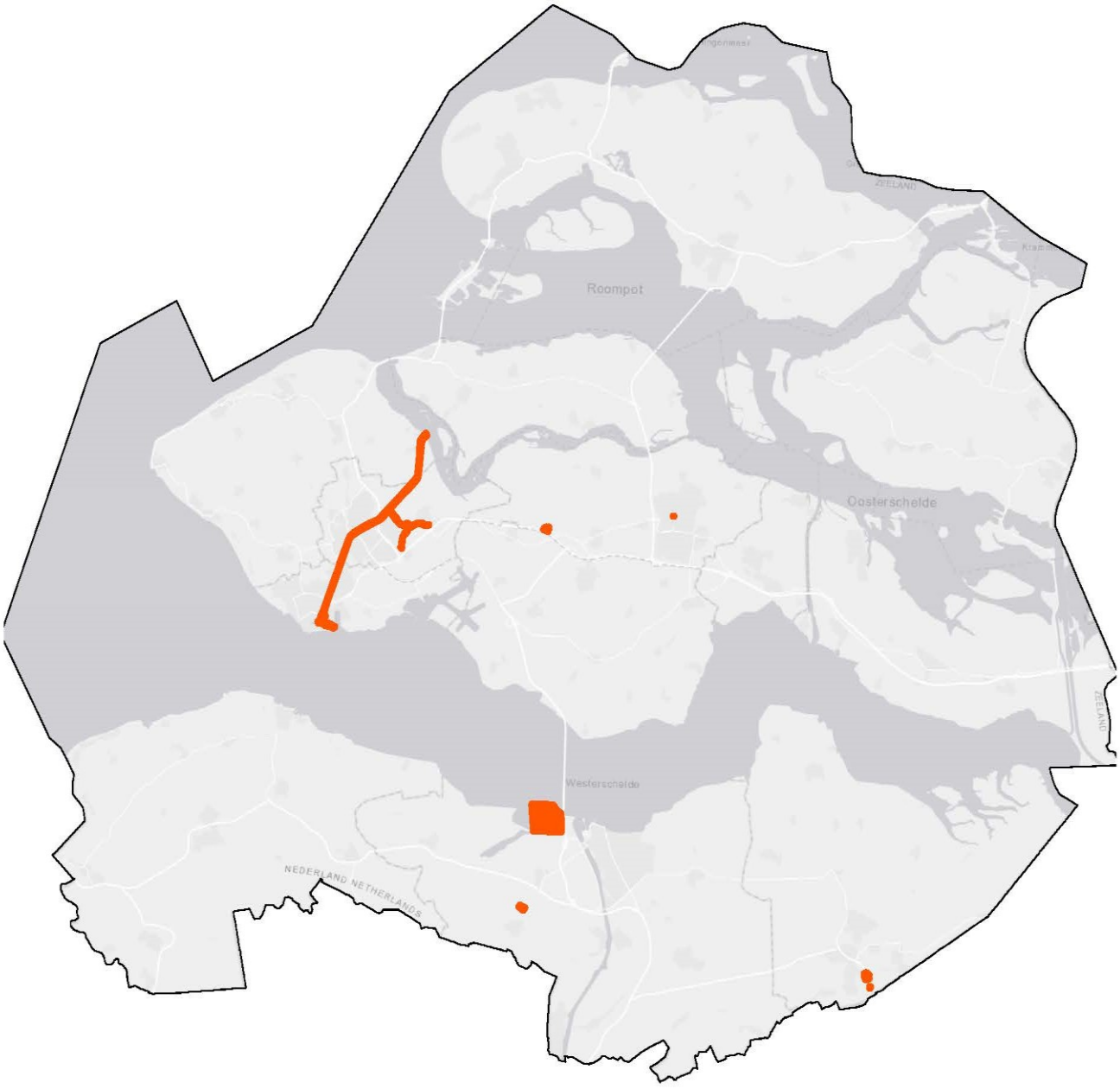
Legenda

- Wegdelen EU richtlijn
- Provincialewegen
- Rijkswegen
- Spoorlijn
- Zone van rechtswege
- Bedrijventerrein
- Geluidzone
- Geluidscontour vliegveld midden-Zeeland
- Integrale milieubeschermingsgebieden
- Natuurgebieden

N

0 4,75 9,5
Kilometers

Provincie Zeeland

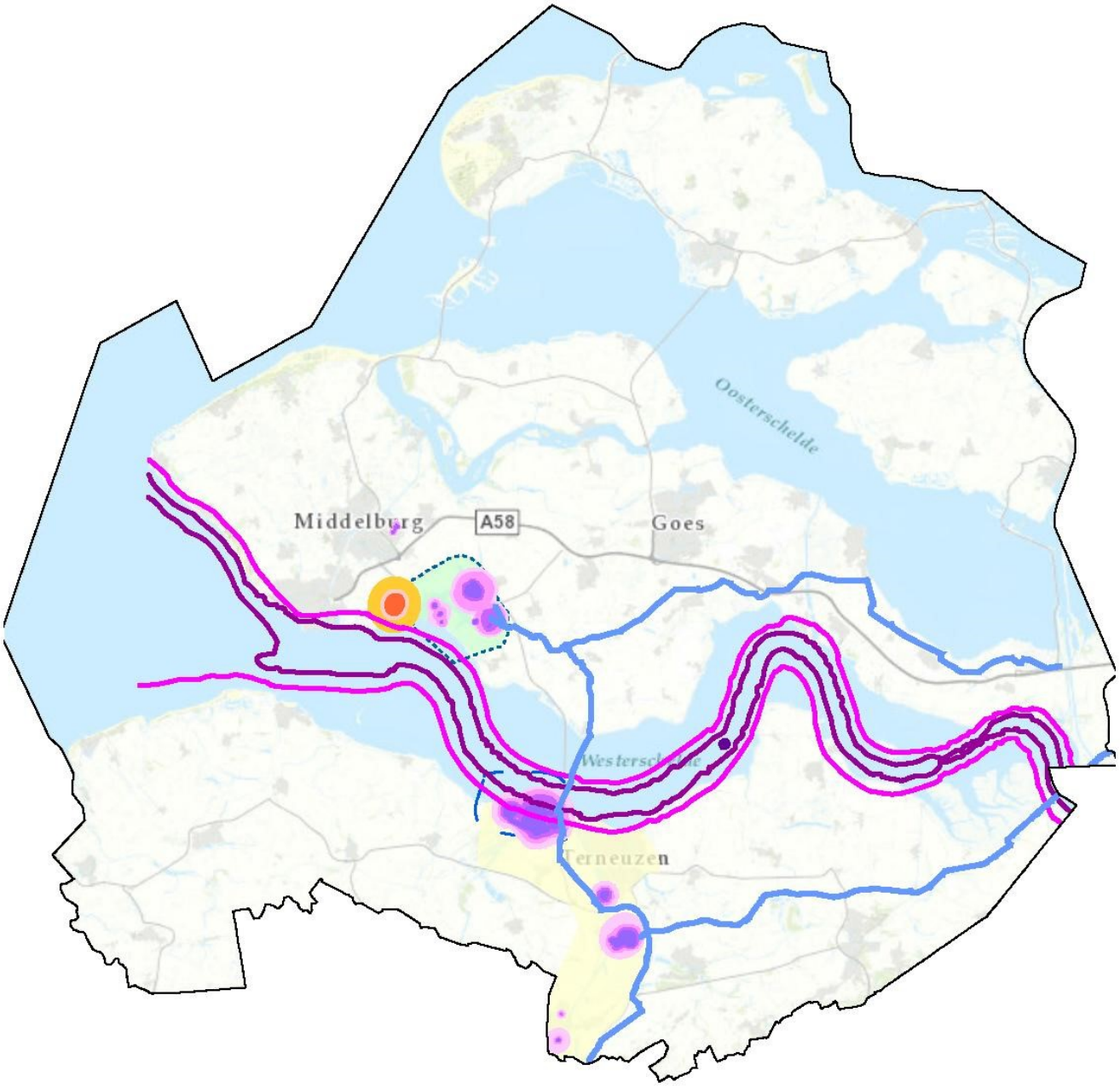
Legenda

Spoedlocaties

N

0 5 10
Kilometers

Provincie Zeeland

Legenda

Westerschelde Risicocontouren:

- 10-6
- 10-7
- 10-8

- 10-5/JAAR
- 10-6/JAAR
- 10-7/JAAR
- 10-8/JAAR

Munitiedepot

- Zone A
- Zone B
- Zone C

- Veiligheidscontour Vlissingen-Oost
- Veiligheidscontour DOW
- Sloegebied
- Kanaalzone
- Leidingstrook

N

0 4,75 9,5
Kilometers

Provincie Zeeland

Colofon

Tekst

Provincie Zeeland

Royal HaskoningDHV

Beeld

Beeldbank Laat Zeeland Zien

A. Van Riet

M. Neelemans

T. Stanowicki

Contact

omgevingsplan@zeeland.nl

www.zeeland.nl